

Wij in de Wijk 3

Werken aan sociale samenhang in buurten en wijken

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Woord vooraf

Hoe bereik je dat in wijken, buurten en streken mensen prettig samenleven en naar elkaar omkijken, ook naar medebewoners in een kwetsbare positie? Evenals in Wij in de Wijk 1 en 2 zoekt Movisie in deze derde casusbundel naar antwoorden op deze vraag.

De invalshoek van onze zoektocht is in deze vervolgpublishatie echter net wat anders dan in de vorige. Brachten we eerder vooral initiatieven in kaart die gericht zijn op bridging, waarbij mensen verbinding zoeken met personen buiten de eigen groep, in deze derde bundel beschrijven we initiatieven gericht op bonding: het samenbinden van mensen die zich in elkaar herkennen of een bepaald belang delen.

De reden is dat wij in ons project Wij in de Wijk steeds vaker de positieve kanten van bonding ontdekten. Waar mensen elkaar kunnen opzoeken op basis van wat ze bindt, wordt het contact makkelijker, is er sneller begrip en herkenning. De beschutting van de eigen, herkenbare groep is voor menigeen zelfs noodzaak om staande te blijven. En het blijkt voor velen een basis voor persoonlijke groei en ontwikkeling, waardoor men beter zijn plek weet te vinden in buurt en wijk én overbruggende contacten met

anderen kan maken. Anders gezegd: bonding is in veel gevallen zelfs een voorwaarde om te komen tot bridging, het slaan van bruggen naar andere groepen en individuen.

Wij in de Wijk 3 voerde ons weer langs mooie en leerzame initiatieven overal in het land, van het stadse Groningen en Den Haag tot kleinere kernen als Budel en Maarheze. Want de behoefte om met 'gelijken' te zijn, is niet afhankelijk van de grootte van woonplaats, die zagen we overal terug. We bevroegen de initiatiefnemers van projecten naar hun ervaringen, aanpak, tegenvallers en successen. In het laatste hoofdstuk blikken we terug op wat we tegenkwamen en vatten we in vijf lessen samen wat we geleerd hebben. En net als eerder zeggen we: voorlopige lessen, want onze zoektocht houdt met deze casusbundel niet op.

In 2022 trekken we opnieuw het land in, op zoek naar initiatieven die linksom of rechtsom bijdragen aan het versterken van de sociale cohesie in buurten en wijken.

Judith Jansen, projectleider van Wij in de Wijk, j.jansen@movisie.nl

Woord vooraf ▶

1. **Over het belang van zelforganisatie** ▶

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen ▶

3. **Stichting POLKA**
Den Haag ▶

4. **HolyBe**
Online platform ▶

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck ▶

6. **KenHem Communities**
Ede ▶

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht ▶

8. **Tegenwind**
Stijbeemden ▶

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen ▶

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. **Reflectie** ▶

Inleiding

Over het belang van zelforganisatie

Het afgelopen jaar zijn we in het kader van het meerjarige programma Wij in de Wijk voor de derde keer met ons Movisie-team door Nederland gereisd en hebben we opnieuw initiatieven bezocht en beschreven waarin mensen zich met elkaar verbinden. Heel uiteenlopende mensen en situaties zijn we weer tegengekomen.

Terwijl we de verschillende plekken bezochten, werden we door een aantal rapporten van adviesraden gesterkt in de overtuiging dat plekken van verbinding ertoe doen. Onlangs publiceerde de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) de studie *Ruimte maken voor ontmoeting* (2021), terwijl de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) een jaar eerder het advies uitbracht Toegang tot de stad, waarin ze publieke voorzieningen 'de sleutel' noemden voor goed functioneren in een stedelijke omgeving. In hetzelfde jaar publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) haar beleidsadvies *Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving* (2020), waarin opnieuw werd gewezen op het grote belang van een publieke sociale infrastructuur die mensen de kans geeft elkaar te ontmoeten.

Maar ontmoeten was dit jaar net als vorig jaar geen vanzelfsprekendheid. De COVID-19-pandemie legde beperkingen op aan onze fysieke contacten met anderen, hoe vluchtig die soms ook zijn. Gelukkig ontdekten we de mogelijkheden van buitenruimten. Het bankje werd opeens een centraal ontmoetingspunt. Inmiddels lijkt

de anderhalvemetersamenleving naar de achtergrond te verdwijnen en mogen er weer handen worden geschud. Tot opluchting van velen die afhankelijk waren van het buurthuis, de sportkantine of het zaaltje bij de kerk voor hun contacten.

De coronamaatregelen om het virus in te dammen zorgden niet alleen voor fysieke scheidingen, maar legden ook scheidslijnen bloot tussen groepen voor- en tegenstanders van vaccinatie. We werden ons binnen Movisie bewust van scheidslijnen tussen groepen die zich niet of maar moeizaam met elkaar laten verbinden. We hoorden vorig jaar in de leersessies met actieve inwoners, sociaal professionals, gemeentelijke beleidsmakers en experts dat er veel lokaal ongemak is over groepen die zich afschotten in een wijk en dat 'inclusie' het nieuwe adagium is binnen gemeenten. Er is angst voor polarisatie en terugtrekgedrag. Inclusie - leerden we - drukt het ideaal uit dat iedereen voor iedereen moet openstaan en in principe bereid moet zijn zich met anderen te verbinden. Aan het einde van deze derde reeks Wij in de Wijk-casussen concluderen we dat deze invulling van inclusie niet aansluit bij de alledaagse realiteit van het samenleven in wijken en dorpen.

De realiteit van alledag is dat gelijkgestemden of groepen die op elkaar lijken of iets delen zich graag met elkaar omringen. Die behoefte lijkt in tijden van superdiversiteit, globalisering en technologisering eerder versterkt dan afgezwakt te worden. In

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

een complexe en voor velen onzekere wereld zoek je steun bij mensen die tot op zekere hoogte op jou lijken en waar je je veilig en vertrouwd bij voelt. Anders gezegd: in de casussen van onze derde reis staat de meerwaarde van 'bonding' centraal. Reis in deze derde bundeling met ons mee naar Groningen, Ede, Oss, Cranendonck, Delfgauw, Wageningen, Utrecht Zuilen, Den Haag en online ontmoetingsplek HolyBe.

We berichten over initiatieven die juist bijdragen aan een inclusieve wijk door een plek te bieden aan (kwetsbare) inwoners die op elkaar lijken. Het is iets diepmenselijks om gelijken op te zoeken, zoals stadssocioloog Beate Volker zegt. Het Engelse spreekwoord 'birds of a feather flock together' drukt dat mooi uit. Met name kwetsbare inwonersgroepen hebben deze plekken nodig waar ze veiligheid en herkenning ervaren in een omgeving die hen vaak stigmatiseert. Zonder deze plekken lopen zij mensen met soortgelijke kenmerken of achtergrond niet tegen het lijf, waardoor iets noodzakelijks als een 'thuis' waar je saamhorigheid ervaart buiten bereik is. Een inzicht dat we ook al opdeden bij eerdere casusbundels, maar waar we nu voluit de spotlight op zetten in een tijd van een groeiende kloof tussen kansarme en kansrijke wijken. Iets waar 15 burgemeesters van grote steden recent aandacht voor vroegen in hun manifest Dicht de kloof. Wil een gemeente inclusieve wijken realiseren, dan betekent dat over de schroom of angst heenstappen om niet iedereen tegelijk te bedienen bij één activiteit. Zonder daarbij uit het oog te verliezen dat sommige groepen zich ook ten koste van elkaar kunnen verbinden.

We staan daarbij ook stil bij het aanwezige bridging en linking sociaal kapitaal, omdat de mensen die op deze plekken onder elkaar willen zijn vaak niet hun deuren sluiten voor de buitenwe-

reld. We zagen dat juist een sterke thuisbasis leidt tot open deuren en daarmee tot meer empowermentkansen. Mensen pendelen dan tussen gelijkgestemden en anderen en instanties, tussen vertrouwd en nieuw, maar het begint bij mensen die op je lijken.

Soms is leeftijd de verbindende achtergrond of een land van herkomst, zoals in het geval van stichting Asha dat zich richt op Hindoestaanse ouderen (Utrecht Zuilen) of POLKA, een plek van saamhorigheid voor Poolse vrouwen in het Haagse stadsdeel Segbroek. Soms zijn het simpelweg de buurtgrenzen die mensen binnen- en uitsluiten. KenHem Communities in Ede en Buurtpreventieteam Cranendonck zijn daar voorbeelden van. Of is het de dreiging van wegvallend woongenot dat buurtbewoners aaneensmeedt, zoals in het geval van Tegenwind Stijbeemden in Oss. In het geval van duurzaam wooncomplex Het Carré in Delfgauw is een ecologische spirituele levenshouding een verbindende factor, zoals dat ook voor een belangrijk deel het geval is bij Thuis Wageningen. Online platform HolyBe biedt een warme emancipatie plek voor christelijke LHBTI-jongeren. Ook huisregels van een buurthuis kunnen bepaalde groepen insluiten (en uitsluiten). Voor bezoekers van De Oude Bieb in Groningen is de koffie en thee gratis. Het zorgt ervoor dat de drempel laag is voor mensen met een kleine beurs. Die groep tref je daar dan ook in meerderheid aan.

We ontdekten kortweg gezegd in deze derde ronde van Wij in de Wijk het belang van zelforganisatie als belangrijke bouwsteen van een lokaal inclusief beleid. Met de inkijkjes in de 9 wijkinitiatieven en de bijbehorende overkoepelende inzichten hopen we actieve inwoners, sociaal professionals en gemeentelijke beleidsmakers te inspireren om niet te streven naar inclusieve activiteiten, maar naar inclusieve wijken.

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

De Oude Bieb in de Groningse wijk Lewenborg

Het belang van je welkom voelen en 'tot morgen!' horen

Auteurs: Lou Repetur, Nicole Doornink

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA Den Haag ►

4. HolyBe Online platform ►

5. Buurtpreventieteams Cranendonck ►

6. KenHem Communities Ede ►

7. Asha Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen Wageningen ►

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

HET BELANG VAN JE WELKOM VOELEN EN 'TOT MORGEN!' HOREN

Lewenborg, wijk in Groningen

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen	Binnen De Oude Bieb zijn momenteel 38 vrijwilligers actief en twee betaalde coördinatoren. Gemiddeld zijn er 30 bezoekers/contacten per dag.
Context van het initiatief: de wijk Lewenborg	<ul style="list-style-type: none"> • Lewenborg heeft iets meer dan 8.900 inwoners (2020^{1,2}), waarvan +/- 6.600 met een Nederlandse achtergrond, 900 met een Westerse en 1.400 met een niet-Westerse achtergrond.³ • Relatief veel kinderen/jongeren tot 17 jaar en ouderen in de leeftijd van 65 t/m 79 jaar t.o.v. het gemiddelde van de gemeente Groningen.⁴ • Relatief veel 65+ eenpersoonshuishoudens en eenouderhuishoudens t.o.v. het gemeentelijk gemiddelde.^(ibid) • Relatief veel minimahuishoudens en personen die behoren tot de minima, relatief veel niet-werkende werkzoekenden en relatief veel bewoners hebben moeite met rondkomen t.o.v. gemiddelde gemeente Groningen.⁵ • Eenzaamheid (2016): 45% is wel eens eenzaam, 10% is ernstig eenzaam (gemiddelden gemeente Groningen ook 45% resp. 10%).^{6,7} • Gelukkig of tevreden voelen (2018): 75% voelt zich gelukkig (gemeentelijk gemiddelde: 76%) en 85% is tevreden met het leven (gemeentelijk gemiddeld: 84%).^(ibid)

- 1 Gemeente Groningen, z.j. In: Gemeente Groningen & OIS Groningen. (z.j.). Gronometer Gemeente Groningen: Bevolking 2020 - Buurten. Geraadpleegd in maart 2021 van groningen.buurtmonitor.nl
- 2 CBS. (2020). Kerncijfers wijken en buurten 2020. Geraadpleegd in maart 2021 van www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/29/kerncijfers-wijken-en-buurten-2020.
- 3 Gemeente Groningen en IOS Groningen. (2020). Geraadpleegd in maart 2021 van groningen.buurtmonitor.nl/. Conform Basisregistratie Personen.
- 4 Basisregistratie Personen. (2016). Geraadpleegd maart 2021 van basismonitor-groningen.nl/kompasvangroningen/.
- 5 Gemeente Groningen. (2018). Geraadpleegd maart 2021 van basismonitor-groningen.nl/kompasvangroningen/.
- 6 RIVM. (2016). Gezondheid per buurt, wijk, gemeente. Geraadpleegd maart 2021 van www.rivm.nl/media/smap/index.html.
- 7 Procee, M. (2020). Lewenborg in cijfers. Gemeente Groningen, ongepubliceerd.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

De Oude Bieb is een sociale huiskamer met een inpandige kringloopwinkel. Een ontmoetingsplek waar het bruist van activiteiten georganiseerd door en voor wijkbewoners die het financieel niet breed hebben. De huiskamer bevindt zich in Lewenborg, een groene wijk met veel pleintjes in het oosten van de stad Groningen. Lewenborg bestaat dit jaar precies 50 jaar. Relatief veel wijkbewoners moeten langdurig met weinig geld rondkomen. Activiteiten of uitjes buitenshuis zijn al snel te duur. De Oude Bieb biedt een plek waar ze zich thuis voelen en waar geld geen rol speelt. Alle activiteiten zijn gratis. Ook de koffie en thee aan de centrale koffietafel: de plek om ervaringen uit te wisselen, waar wordt gelachen en ideeën voor activiteiten spontaan ontstaan. Veel vrijwilligers en coördinatoren van De Oude Bieb weten uit eigen ervaring dat erbij horen niet voor iedereen vanzelfsprekend is en dat twee kleine woorden als 'tot morgen' een groot verschil kunnen maken. Dat schept een band.

De uitdaging

Een eigen, veilige plek

'In Lewenborg is het fijn wonen, vinden bewoners', vertelt Minetta Koorstra, gebiedsmanager bij de gemeente Groningen. Velen wonen er vanaf het begin. Bewoners waarderen het vele groen, er zijn voldoende voorzieningen en speelgelegenheden voor kinderen. 85% van de wijkbewoners geeft aan tevreden te zijn met hun leven. 'Maar Lewenborg is ook een wijk met relatief veel mensen die geen werk hebben en die weinig te besteden hebben. Ook krijgen we signalen over eenzaamheid', vult Els Bruinewoud, sociaal gebiedsontwikkelaar van de gemeente Groningen, aan.

In 2013 vroeg de gemeente Groningen zich af wat er voor mensen met weinig geld nog in de stad ontbrak. Op initiatief van de gemeente ging een initiatiefgroep – allemaal Groningers die zelf al langer met weinig geld moesten rondkomen – op onderzoek uit om een breed gedragen antwoord op die vraag te vinden. De groep interviewde mensen bij voedselbanken, in het eigen netwerk, op straat. Eén van hen was Daan Wiers, vrijwilliger en een van de initiatiefnemers van De Oude Bieb. 'Er bleek behoefte aan een eigen ontmoetingsplek. Een veilige plek, waar mensen die weinig te besteden hebben samen kunnen zijn en ervaringen

kunnen delen, zonder dat iemand denkt: *wat een armoede*. 'Zo'n plek ontbrak nog in de wijk. Wel heb je wijkcentrum Het Dok, maar daar wordt – ook voor een kop koffie – een financiële bijdrage gevraagd.'

Verder bleek er behoefte te zijn aan activiteiten en mogelijkheden om jezelf te ontwikkelen. Wiers: 'Als je langere tijd weinig geld hebt, komt je psychosociale ontwikkeling onder druk te staan. Veel cursussen of activiteiten kosten geld. Dat weerhoudt veel mensen ervan om deel te nemen, net als schaamte overigens.'

Met steun van de gemeente en welzijnsorganisatie WIJ Groningen vond de initiatiefgroep in 2014 een antikraakpand in de wijk Lewenborg, dat werd omgeturnd tot ontmoetingsplek voor mensen met een smalle beurs. Voorheen zat in het pand een bibliotheek: vandaar de naam 'De Oude Bieb'. Er zijn nu 38 vrijwilligers actief. De Oude Bieb is inmiddels een zelfstandige stichting.'

De gemeente geeft vrijwilligers en betrokken wijkbewoners binnen De Oude Bieb ruimte en vertrouwen om in te spelen op de behoefte van bezoekers. 'Van, voor en door wijkbewoners, was meteen het idee', zegt Jelly Bruining, beleidsmedewerker DMO van de gemeente Groningen. 'Je hoeft geen gesprek te hebben over te

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

behalen doelen, want zij weten veel beter dan wij wat belangrijk is voor henzelf en de wijk.'

Fen Strating, algemeen coördinator van De Oude Bieb valt haar bij: 'De gemeente legt geen blauwdruk neer. Wij voeren werkzaamheden naar eigen inzicht uit en spelen in op wensen en behoeften van bewoners en vrijwilligers. Gaandeweg leren we wat wel of niet werkt. Dat is inspirerend en motiverend'. Het wederzijdse vertrouwen is merkbaar in alle lagen, zeggen betrokkenen: vrijwilligers, bezoekers, stichtingsbestuur, wijkprofessionals én gemeente.

Het initiatief

Sterker worden

De Oude Bieb wil in Lewenborg het isolement als gevolg van financiële of sociale armoede doorbreken en een veilige plek bieden aan bezoekers en vrijwilligers, zodat zij elkaar kunnen steunen en zich kunnen ontwikkelen⁸. Het initiatief richt zich met name op wijkbewoners met een kleine beurs en een klein netwerk⁹, die in de samenleving en andere wijkcentra weinig ruimte voelen om mee te doen. Er komen overwegend autochtone volwassenen van 50 jaar en ouder. De Oude Bieb biedt hen een ontmoetingsplek, gratis activiteiten en ontwikkelmogelijkheden.

Iedereen is welkom, er gelden wel regels vanuit gedeelde normen en waarden. Zo wordt van iedereen verwacht om respect te hebben voor elkaar, anderen in hun waarde te laten en begrip voor elkaar te hebben of te ontwikkelen.

⁸ Stichting De Oude Bieb Lewenborg. (z.j.). Stichting. Geraadpleegd maart 2021 van deoudebieblewenborg.nl/stichting.

⁹ Stichting De Oude Bieb Lewenborg. (2020). Algemeen jaarverslag 2019 De Oude Bieb. Groningen: Stichting De Oude Bieb Lewenborg.

Om ervoor te zorgen dat bezoekers en vrijwilligers zich veilig voelen, zijn de regels dat er niet negatief over elkaar wordt gepraat en dat ruzies worden uitgepraat, zo nodig met hulp. Er wordt Nederlands gepraat en er worden geen activiteiten voor subgroepen georganiseerd waarbij anderen niet welkom zijn.

Gratis

Vrijwilligers, 'gastvrouwen' en 'gastheren' heten bezoekers welkom en nodigen hen uit voor gratis koffie en thee aan de centrale koffietafel. Vóór coronatijd kon je ook gratis eten. Daarbij waren vaak meer dan vijftig mensen aanwezig: bezoekers, vrijwilligers, maar ook mensen van bijvoorbeeld welzijnsorganisatie WIJ Groningen.

De hele wijk draagt bij aan De Oude Bieb. De bakker stelt gratis onverkochte broden beschikbaar. In de kringloopwinkel worden spullen van wijkbewoners verkocht. Uit die omzet worden gratis activiteiten gefinancierd, zoals een handwerkclub met gratis materialen.

De gemeente subsidieert de huisvesting en het salaris van de algemeen coördinator. En voor het starten van nieuwe activiteiten wordt een beroep gedaan op fondsen.

Ontwikkeling

Zelfontplooiing van bezoekers en vrijwilligers staat centraal. Gebrek aan financiële middelen mag dat niet in de weg staan. De Oude Bieb wil 'bewoners van Lewenborg steunen om zichzelf gelukkig te maken'.

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA Den Haag ▶

4. HolyBe Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams Cranendonck ▶

6. KenHem Communities Ede ▶

7. Asha Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen Wageningen ▶

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Een voorbeeld van een ontwikkeltraject voor vrijwilligers is 'Iedereen doet mee', een project dat gefinancierd wordt door VSBfonds en het Oranje Fonds. Het is bedoeld om de eigen kracht, talenten en vaardigheden van vrijwilligers te ontwikkelen en versterken. Zij leren hoe je omgaat met grenzen, hoe je mensen kunt aanspreken op hun gedrag en hoe je je zelfvertrouwen kunt vergroten. Opgedane kennis dragen ze over aan andere vrijwilligers en bezoekers. 'Bezoekers zien hen sterker worden. Dat motiveert om ook zelf aan hun ontwikkeling te werken', merkt Petra Derogee, de projectcoördinator. Ooit startte Derogee zelf als vrijwilliger bij De Oude Bieb. Ze werd er gestimuleerd een mbo-opleiding te volgen en daarna werd ze er aangenomen als projectcoördinator.

Erbij mogen horen zonder tegenprestatie

Aan de koffietafel, tijdens maaltijden en activiteiten ontmoeten bezoekers elkaar. Maar voor 'bonding' is meer nodig: bijvoorbeeld (h)erkenning van de situatie waar iemand zich in bevindt.

De vrijwilligers hebben een grote rol in de totstandkoming van onderlinge verbinding. Zij bieden een luisterend oor, nodigen bezoekers uit om hun verhaal te delen en geven het gevoel dat je goed bent zoals je bent. Ze hopen oprecht dat je weer terugkomt. Vaak klinkt dan ook: 'Tot morgen!' Dat maakt dat bezoekers terug blijven komen, elkaar zo steeds beter leren kennen en in een vertrouwde omgeving ontwikkelstappen durven zetten. Een van de bezoekers zegt het zo: 'Ik heb mezelf hier gevonden, heb meer sociale contacten en meer zelfvertrouwen gekregen. Hier kan ik mensen vertrouwen die geen familie van me zijn.'

Patrick Eijndhoven, opbouwwerker bij welzijnsorganisatie WIJ Groningen, merkt dat vrijwilligers echt investeren in relaties met bezoekers. 'Komt iemand niet meer? Dan bellen ze op en laten merken dat ze het leuk vinden als je weer komt.' Bruining noemt dat vrouwen als Petra, Daan en Fen betrokken, warm, vrolijk en

respectvol zijn. 'Dat maakt mensen blij en geeft ze het gevoel erbij te (willen) horen.'

Bezoekers van de koffietafel worden vaak na verloop van tijd uitgenodigd om vrijwillig gastvrouw of gastheer te worden en zo uitgedaagd tot het maken van nieuwe contacten. Maar vrijwilliger worden is niet verplicht. Je kunt ook binnenkomen voor een kop koffie en verder niets. Voor sommigen is dat al een grote stap. Dat er geen tegenprestatie nodig is, verlaagt de drempel en scheidt vertrouwen.

Veiligheid

Veiligheid is belangrijk in De Oude Bieb, want het is een voorwaarde om je met anderen te kunnen verbinden. Dat geldt te meer omdat veel bezoekers en vrijwilligers onveilige situaties hebben meegemaakt. Algemene stelregel is: je mag je zijn wie je bent, mits je anderen niet schaadt. Dit uitgangspunt wordt regelmatig besproken door bezoekers en vrijwilligers. Het is de basis van regels die zij samen hebben opgesteld. De vrijwilligers bevorderen een goede sfeer en helpen voorkomen dat er geroddeld wordt. Derogee: 'Ze worden getraind in hoe je erover in gesprek gaat en ze *doen* het ook.' Een bezoeker beaamt: 'Ik kan helemaal mezelf zijn. Er zijn maar weinig plekken waar je dat kunt. Daardoor voel ik me gelukkig. Dat straalt ik uit en dat kan ik ook weer doorgeven aan anderen.'

Samenwerking

De Oude Bieb werkt goed samen met allerlei organisaties. Waaronder WIJ Groningen, het bewonersplatform, Wmo-organisatie AtHomeFirst, wijkcentrum het Dok, het Leger des Heils, de lokale bakker, supermarkt en de gemeente. De aard van de samenwerking verschilt: er worden praktische zaken geregeld (gratis brood, boodschappen, spullen uit de kringloop), gezamenlijk wijkactiviteiten georganiseerd (burendag, opschoondag), of er wordt met

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

elkaar gekeken hoe de drempel naar professionele hulp verlaagd kan worden.

Soms gaat De Oude Bieb met andere organisaties de wijk in – inclusief bakfiets met gratis koffie – om inwoners te vragen wat er leeft. Samen komen ze vaak op nieuwe ideeën. Floor Oosterhoff, sociaal raadvrouw bij WIJ Groningen: ‘Los van dat alles is De Oude Bieb een plek waar mensen krachten bundelen en elkaar helpen. Moet een tuintje omgespit? Er is altijd wel iemand die wil helpen.

De balans

Tevredener dan gemiddeld

Volgens een indicatieve maatschappelijke kosten-batenanalyse¹⁰, ook op basis van input van bezoekers en vrijwilligers, wegen de baten ruimschoots op tegen de kosten. De Oude Bieb zorgt voor levenstevredenheid en -plezier, kwaliteit van leven en gezondheid van bezoekers en vrijwilligers en helpt het aantal uitkeringen en Wmo-indicaties voor begeleiding en dagbesteding verminderen. Inwoners van Lewenborg zijn ondanks de hogere armoedecijfers tevredener met hun leven dan gemiddelde Groningers¹¹.

Succesfactoren

Er zijn veel factoren die bijdragen aan het succes. Zo herkennen veel bezoekers en vrijwilligers zich in elkaars verhalen, omdat velen in vergelijkbare sociaaleconomische situaties verkeren. Iedereen wordt zonder aanzien des persoons – maar tegelijk ook individueel – gezien, en gehoord. Er is ruimte voor problemen, maar ook voor plezier. Betrokkenen vertrouwen elkaar.

10 Gemeente Groningen i.s.m. De Oude Bieb en AtHomeFirst. (2020). Indicatieve maatschappelijke kosten-batenanalyse van de Oude Bieb Lewenborg. Ongepubliceerd.

11 Procee, M. (2020). Lewenborg in cijfers. Gemeente Groningen, ongepubliceerd.

Essentieel is verder dat vrijwilligers en wijkbewoners zeggenschap hebben over de gang van zaken en zich samen eigenaar voelen van De Oude Bieb. Het is ‘voor en door’ hen, er is geen formele hiërarchie. Vrijwilligers blijven vaak jarenlang betrokken en veel bezoekers komen steeds terug. Door deze continuïteit raken vrijwilligers en bezoekers vertrouwd met elkaar.

Belangrijk is ook dat De Oude Bieb een veilige basis biedt voor ontwikkeling van mensen in kwetsbare situaties. ‘Mensen worden van passant bezoeker, van bezoeker vrijwilliger, en stromen daarna soms door naar een opleiding of werk’, zegt Eijndhoven. Ontwikkelen hoeft niet, maar bezoekers zien vrijwilligers groeien en denken soms: ‘Dat wil ik ook’. Er wordt dan gekeken wat mogelijk is.

De Oude Bieb laat zien dat je ontmoeting en solidariteit voor mensen met een smalle beurs kunt organiseren door gratis activiteiten zonder dat een tegenprestatie verlangd wordt. Daarnaast helpt een functioneel aanbod zoals een kringloopwinkel enorm, omdat het zorgt voor een constante aanloop van allerlei verschillende mensen. Kom je in De Oude Bieb, dan sta je niet meteen te boek als ‘probleemgeval’¹². Met de opbrengst uit de winkel kunnen bovendien allerlei activiteiten worden bekostigd, waarbij mensen met beperkte financiële middelen anderen kunnen ontmoeten, wat op andere plekken minder makkelijk is.

12 Engbersen, R. & Van Rest, E. (2020). Het sociaal kloppend hart. De maatschappelijke betekenis van de kringloopwinkels met een buurthuisfunctie van Schroeder van der Kolk. Utrecht: Movisie.

Woord vooraf

1. Over het belang van zelforganisatie

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen

3. Stichting POLKA Den Haag

4. HolyBe Online platform

5. Buurtpreventieteams Cranendonck

6. KenHem Communities Ede

7. Asha Zuilen, Utrecht

8. Tegenwind Stijbeemden

9. Thuis Wageningen Wageningen

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp

11. Reflectie

Uitdagingen

Toch blijven er ook uitdagingen. Een daarvan is contact houden met bezoekers en vrijwilligers. Dat vraagt maatwerk en flexibiliteit. ‘Helemaal in coronatijd’, vertelt Derogee. Spontaan inlopen kan dan niet, bezoekers moeten intekenen. Dat verhoogt de drempel, waardoor mensen meer thuis blijven. Derogee belt mensen op, en kijkt naar hun behoefte. ‘Is dat wandelen? Dan gaan we wandelen!’

Een andere uitdaging is ervoor te zorgen dat er steeds ontwikkelmogelijkheden voor vrijwilligers blijven. Dat kost geld en financiering is niet altijd eenvoudig te regelen.

Eijndhoven en Oosterhoff noemen ‘huisvesting’ als uitdaging. De Oude Bieb moest begin 2021 verhuizen naar een kleiner pand dat minder centraal ligt. Dat pand is nieuw en mag je niet zelf ‘verbouwen’. Een eigen vaste plek die bezoekers en vrijwilligers met elkaar kunnen inrichten, is idealer voor de sfeer en de dynamiek.

Tot slot is de financiering een uitdaging. Vanuit de gemeente wordt De Oude Bieb gefinancierd uit verschillende budgetten: armoedebeleid, participatiegelden en gebiedsgeld. Een voorziening als dit valt niet onder accommodatiebeleid.

De gemeente heeft ervoor gezorgd dat De Oude Bieb maar één aanvraag hoeft in te dienen, niet voor ieder budget een aparte. ‘Dat past in de beweging binnen de gemeente naar meer gebiedsgericht werken: met wijkbewoners en organisaties in de wijk op maat kijken wat nodig is – en hoe dat zo eenvoudig mogelijk te regelen’, aldus Bruinewoud. De gemeente werkt aan ontschotten op financieel niveau. Maar zover is het nog niet.

Reflectie

Bonding

Verschillende inzichten uit eerdere Wij in de Wijk-casussen komen hier terug: het belang van betrokken bewoners, onderlinge (h)erkenning en veiligheid. Van een laagdrempelige plek waar inwoners samen leuke, zinvolle dingen kunnen doen zonder dat iets wordt terugverwacht.

Wat ook werkt, is dat het eigenaarschap is belegd bij wijkbewoners en vrijwilligers zelf en er tussen alle betrokkenen veel vertrouwen bestaat.

In De Oude Bieb wordt gelet op positieve onderlinge communicatie en er zijn regels vanuit gedeelde normen en waarden. Vrijwilligers worden getraind vanuit een gedeelde visie. Dat helpt verbinden. Vrijwilligers en coördinatoren dragen bij aan een positieve, veilige, uitnodigende sfeer waarin mensen zich prettig voelen. Er is aandacht voor de ontwikkeling van wensen en talenten, en mensen trekken zich aan elkaar op.

Anders dan bij eerdere casussen richt De Oude Bieb zich specifiek op wijkbewoners met een smalle beurs. De Oude Bieb sluit aan bij de wensen van deze bewoners zelf.

Bridging

De Oude Bieb zet niet actief in op het verbinden van mensen met verschillende achtergronden. De kringloopwinkel biedt mogelijkheden voor overbruggende contacten, maar daar zit geen vooropgesteld plan achter. Hoewel iedereen welkom is, vinden betrokkenen het belangrijk om te bewaken dat de huidige doelgroep zich er thuis blijft voelen. Regels, onderliggende normen en waarden

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

sluiten bij hen aan. Worden daarmee groepen uitgesloten? In zeker zin wel, maar: hoe erg is dat? De Oude Bieb bereikt een groep die verder weinig wordt bereikt en dat zou ons veel waard moeten zijn. Lewenborg wordt als wijk inclusiever doordat De Oude Bieb er is!

Linking

Bij De Oude Bieb komt een deel van de wijkbewoners die niet makkelijk aanklopt bij professionele hulpverleners. 'Zij durven de stap niet te zetten of zijn eerder teleurgesteld', zegt Derogee. 'Veel vrijwilligers weten zelf hoe het is. Wij voelen het aan, gaan erover in gesprek, gaan mee naar de hulpverlening of vragen professionals bij ons te komen.'

Voor coronatijd liepen samenwerkingspartners regelmatig binnen. Spontaan, inclusief praatje aan de koffietafel, of voor een vergadering. Dat werkt: bezoekers en vrijwilligers leren professionals kennen, samenwerkingspartners komen met elkaar in gesprek. Oosterhoff: 'Mensen herkennen me. Veel vrijwilligers heb ik eerder ondersteund en weten hoe ik werk. Dat schept vertrouwen. Of bezoekers horen dat Petra (Derogee) meeging naar WIJ Groningen, met positief resultaat. Is men de drempel over, dan nemen mensen vaak zelf contact op.'

De mensen van De Oude Bieb zijn onze ogen en oren in de wijk, stellen medewerkers van WIJ Groningen en de gemeente. Oosterhoff: 'We hebben elkaar goed in beeld en weten elkaar snel te vinden. Het voelt alsof we één team vormen.'

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Stichting POLKA in Den Haag

Een warme, activerende plek voor Poolse vrouwen

Auteurs: Radboud Engbersen en Jolinde Dermaux

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

EEN WARME, ACTIVERENDE PLEK VOOR POOLSE VROUWEN

Segbroek, stadsdeel in Den Haag

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- De Haagse Stichting POLKA steunt Poolse vrouwen bij hun integratieproces. In 2020 bereikte de stichting ondanks corona 850 mensen met fysieke bijeenkomsten en met haar online webinars bijna 100.000 personen.
- De stichting is gevestigd in Wijkcentrum De Regenvalk in de wijk het Regentessekwartier, stadsdeel Segbroek (Den Haag).
- POLKA organiseert bijeenkomsten, lezingen, workshops, webinars over thema's als het Nederlandse onderwijs- en zorgsysteem, huisvesting, arbeidsmarkt en activiteiten gericht op empowerment en persoonlijke groei. POLKA combineert een advies- en informatiefunctie met een gezelligheids- en steunfunctie.
- Meer informatie: www.polkacentrum.nl.

Context van het initiatief

- POLKA is gevestigd in een superdivers stadsdeel (Segbroek) in een superdiverse grote stad (Den Haag).
- Den Haag telt de grootste Polengemeenschap van Nederland, waarschijnlijk ongeveer 40.000 personen. Een deel van hen vestigt zich blijvend in Den Haag, maar stuit op barrières bij het integreren in de Haagse samenleving. Stadsdeel Segbroek is enorm in beweging: voortdurend wisselende bevolking, processen van gentrificering voltrekken zich er, maar je treft er ook ondermijning, illegale activiteiten, dubieuze uitzendbureaus, uitbuiting en huisjesmelkers aan.
- In Segbroek vind je arm en rijk in alle gradaties, veel ondernemers met een migrantenachtergrond (o.a. Poolse supermarkten, nagelstudio's, horeca), een infrastructuur van publieke ruimten, kringloopwinkels, kerken, buurtaccommodaties, maar ook een horeca- en winkelbestand gericht op hippe en sjeke bewoners.
- De Poolse gemeenschap is door (tijdelijke) huisvesting, eigen winkels, schoolgaande kinderen en door activiteiten steeds meer zichtbaar in het stadsdeel aanwezig.

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Het is mei 2021 en we maken kennis met Anna Kowalska (oprichter en coördinator van POLKA) en vrijwilliger Anna Sobczyk-Turek in het Haagse wijkcentrum De Regenvalk aan het fraaie Regentesseplein, onderdeel van het stadsdeel Segbroek. Het is een stralende dag. Nederland is nog steeds in lockdown, maar de terrassen op het plein zijn volgestroomd. In het verlaten wijkcentrum is de ontvangst allerhartelijkst. Later zullen we in De Regenvalk met verschillende bij POLKA actieve vrijwilligers spreken (Magda Wojtecka, Elzbieta Toma, Dorota Wrona), via Teams ook met vrijwilliger Justyna Spychala en met opbouwwerker Joey Hus van de Stichting Voor Welzijn, actief in het stadsdeel Segbroek en nauw samenwerkend met POLKA. De gesprekken maken duidelijk dat POLKA een warme, veilige omgeving biedt aan Poolse vrouwen die hun leven willen opbouwen in Den Haag. POLKA helpt hen daarbij met gezelligheid, gedegen adviezen, workshops én praktische hulp en steun. Samen sta je sterker bij het wegwijs raken in de Haagse samenleving.

De uitdaging

Integratie verbeteren

Anna Kowalska vertelt bij de eerste kennismaking over de totstandkoming en aanleiding tot de oprichting van POLKA. De gemeente Den Haag had haar benaderd mee te denken over de vraag hoe de gemeentelijke dienstverlening aan de Poolse gemeenschap verbeterd kon worden. De gemeente maakte zich zorgen over de integratieproblemen die bij deze groep speelden. Het werd Anna Kowalska snel duidelijk dat er veel óver Polen gesproken werd, maar dat ze zélf niet aan het woord kwamen. Op haar advies kwam er een onderzoek met steun van de gemeente Den Haag. Diepte-interviews werden gehouden met Poolse gezinnen uit Segbroek en met Poolse en Nederlandse experts. Een ervaren Poolse onderzoeker was 'ingevlogen' voor de interviews. Het resulteerde in het rapport *Van bewustwording naar empowerment* (januari 2018).¹

¹ Jaworska-Posila, Bozyslawa en Anna Kowalska, *Van bewustwording naar empowerment*. Onderzoek naar problemen en behoeften van Poolse migranten in Den Haag. In opdracht van de gemeente Den Haag, stadsdeel Segbroek. Den Haag januari 2018.

Het rapport legde bloot dat Polen een diverse en relatief gesloten en vaak zwak geïntegreerde groep vormen in de Haagse samenleving. Daar wilde Anna Kowalska met hulp van de gemeente iets aan doen. Zo ontstond POLKA in 2018. Het initiatief vond onderdak in stadsdeel Segbroek, waar relatief veel Poolse gezinnen wonen. Hoofddoelstelling van POLKA: het integratieproces van Poolse vrouwen en hun gezinnen in de Haagse samenleving verbeteren en versnellen. Dát is de grote uitdaging voor deze maatschappelijke organisatie.

Transnationalen en vestigers

Hier past wel een opmerking over de zeer diverse samenstelling van de Poolse gemeenschap in Den Haag. Er zijn de seizoensmigranten die tussen Polen en Nederland pendelen, dan weer in Den Haag dan weer in Polen verblijven. 'Ooievaars' worden ze wel genoemd, een interessante typering in dit verband, omdat Den Haag de ooievaar in haar stadswapen draagt. Er is een groep transnationale (of binationale) migranten die een

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

gevestigde positie op de woning- en arbeidsmarkt hebben, maar sterke banden blijven onderhouden met Polen. Voorts zijn er de 'vestigers' die bewust ervoor hebben gekozen om hun banden met Polen grotendeels los te snijden en voor een toekomst in Nederland hebben gekozen. Ten slotte is er een groep hoogopgeleide arbeidsmigranten die een tijdje in het buitenland willen wonen, maar nog niet goed weten of ze zullen blijven, teruggaan of doormigreren naar een ander land.² POLKA richt zich vooral op de transnationalen en de vestigers, op de vrouwen die hun toekomst en die van hun gezin in Nederland zien liggen. Zij willen thuisraken in de Nederlandse samenleving, maar ervaren drempels en stuiten op barrières. Ze beheersen de Nederlandse taal niet goed en hebben onvoldoende kennis van belangrijke Nederlandse instituties, zoals de zorg, de woning- en arbeidsmarkt, het onderwijs, belastingen. Ze voelen zich bovendien niet altijd welkom. Ze lijden onder stereotyperingen over Polen en hebben te maken met werkgevers en uitzendbureaus die hen naar werk bemiddelen dat ver onder hun opleidingsniveau ligt. Drempels liggen ook in henzelf. Veel Poolse vrouwen kampen met minderwaardigheidsgevoelens, waardoor ze niet gemakkelijk op personen buiten de eigen kring af stappen. POLKA richt zich bewust op de groep Poolse vrouwen. Sociologe Anna Sobczyk-Turek legt uit dat Poolse vrouwen meer vooroplopen in het integratieproces. Ze zoeken eerder contacten met andere bevolkingsgroepen in Nederland dan mannen. Bij mannen ligt de focus sterk op hun werk – ze maken langere werkweken, hebben vaak ingewikkelde werktijden (heel vroeg op, nachtdiensten). Maar vrouwen beïnvloeden hun mannen en gezinnen. Ofwel: door POLKA worden indirect ook mannen bereikt. Bovendien: activiteiten van POLKA, zoals de webinars en sommige informatieavonden, worden ook door mannen bezocht.

² Engbersen, G., *De Poolse arbeider. Migratiepatronen en sociale desorganisatie in het begin van de 21 eeuw*. In: Brinkgreve, C., Van den Haak, M., Van Heerikhuizen, B., Heilbron, J. & Kuipers, G. (red.) *Cultuur en ongelijkheid*. Diemen: Uitgeverij AMB, pp. 228-239.

Het initiatief

Schakel

POLKA wil schakel zijn tussen de Poolse gemeenschap en de Nederlandse gemeenschap en heeft nadrukkelijk niet de ambitie om POLKA te laten uitgroeien tot een Pools cultureel centrum in de hofstad. Anna Sobczyk-Turek: 'Veel Poolse mensen werken in bedrijven waar veel Polen werken en leren dus ook vooral Poolse mensen kennen. De Poolse infrastructuur in Nederland remt de integratie. Het is een extra drempel. Als alle tijd gaat naar de al bekende Poolse kring, blijft er naast werk geen tijd meer over voor integratie. We hebben geen ambitie om een Pools cultureel centrum te worden, wél om Poolse vrouwen te helpen en te activeren bij hun integratieproces.'

Vicieuze cirkel

Met heel verschillende activiteiten probeert POLKA hun integratieproces te verbeteren en te versnellen. Zo zijn er workshops gericht op empowerment om sociaal-emotioneel sterker te worden. Anna Kowalska: 'Veel vrouwen werken onder hun niveau. Ze komen naar Nederland met de gedachte: ik kan daar toch alleen maar fysiek werk doen, maar ze kunnen veel meer.' Omdat hun potenties niet gezien worden, zorgt dat bij velen tot sociaal terugtrekgedrag. Ze kruipen in hun schulp. Voor vrijwilligers zoals Magda, actief binnen het cluster cultuur van POLKA, was het daarom een hele stap om actief te worden. 'Het is een vicieuze cirkel waar de Poolse vrouwen zich in bevinden. Vrouwen komen hierheen met het idee dat ze onder hun niveau moeten gaan werken. Als je dit lang genoeg doet, krijg je vanzelf het gevoel dat je minder waard bent.'

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Belangrijk onderdeel van POLKA zijn de door vrijwilligers georganiseerde gemeenschappelijke activiteiten. Samen naar musea, samen Nederlandse organisaties bezoeken, samen de stad leren kennen, samen je verdiepen in de Nederlandse cultuur en geschiedenis. Elkaar stimuleren om de Nederlandse taal te leren. POLKA is een plek waar onderlinge steun gestalte krijgt, maar waar ook nieuwe vriendschappen ontstaan. Tijdens de coronapandemie hebben veel vrijwilligers van POLKA elkaar en Poolse stadgenoten met praktische hulp geholpen. Belangrijk zijn voorts de bijeenkomsten waar betrouwbare informatie wordt gedeeld, want er circuleert veel gebrekkige informatie in Poolse gemeenschappen over zaken als verzekeringen, de arbeidsmarkt, toeslagen, rechten en plichten op de woningmarkt en officiële registratie bij de gemeente. Dat je bij POLKA veel kunt leren, beaamt vrijwilligerscoördinator Dorota. 'Je leert er altijd iets nieuws. Er komen hier verschillende vrouwen, met verschillende achtergronden, opleidingsniveaus en familie-relaties. Je leert omgaan met allerlei soorten mensen. Ik leer met iedereen praten. Anders denken. Voor mij is dit ook een plek om me te ontwikkelen. Kennis te delen die ik al heb opgedaan. Ik help mensen graag concreet.'

Straaltje geluk

Voor Magda, coördinator van cluster cultuur binnen POLKA, was het centrum een belangrijke stap in haar Nederlandse loopbaan. 'In de gemeenschap van POLKA komt alles voor mij samen. Het begon voor mij als carrièreontwikkeling, maar ik heb er ook goede kennis aan overgehouden. Ik ben betrokken bij de organisatie van de vrouwendag, de kinderdag, de dag van opa en oma en de boekenclub.' Ook voor vrijwilligster Elzbieta betekent POLKA veel. Voor haar is deelnemen aan POLKA naar eigen zeggen een soort therapie'. Ze leert nieuwe mensen kennen en volgde workshops over thema's als psychologie, diëtetiek, huisvesting en hoe om te gaan met geld. Haar therapeute ondersteunde haar vrijwilligers-

werk bij POLKA van harte. Voor Elzbieta staat POLKA voor een positieve wending in haar leven. Elzbieta: 'Als ik denk aan POLKA denk ik aan een straaltje geluk. Verandering. Er begint iets in mijn leven te gebeuren. Ik heb een plek gevonden voor mij. Ik voel me belangrijk. Ik kan iets betekenen voor anderen. Elkaar ondersteunen, meedenken, ideeën delen en luisteren.' Bezoekers beleven POLKA ook als een plek waar ze 'normale mensen' kunnen ontmoeten. Veel vrouwen werken op segmenten van de arbeidsmarkt waar de omgangsvormen en het taalgebruik op de werkvloer ruw, onvriendelijk en vijandig zijn. Bij POLKA is de sfeer totaal anders ('beschaafd'). Een verademing voor hen.

Justyna, sinds kort coördinator cluster zelfontplooiing van POLKA, legt uit dat de kracht van POLKA in de onderlinge steun zit. Ze vertelt over de eerste lastige jaren in Nederland, hoe zij en haar man onder hun kwalificatieniveau hebben moeten werken. Nu hebben ze het beter en heeft zij meer zelfvertrouwen om de taal te spreken en staat ze meer open voor haar omgeving. Ze vindt het belangrijk om andere vrouwen te ontmoeten, maar wijst erop dat het lastig is dat in je eentje te moeten doen. Ze geeft het voorbeeld van het ontmoetingscafé in een Haagse bibliotheek. 'Ik vond het een supergoed initiatief, maar wachtte bijna een jaar om daar naartoe te gaan en in gesprek te gaan met mensen. Voor mij was de barrière groot, dan is het fijn als iemand meegaat die én Pools én Nederland spreekt.' Ze benadrukt de saamhorigheid die ze bij POLKA ervaart. 'Wat ik eigenlijk heb gezegd, is maar een kleine fractie van wat POLKA voor mij heeft betekend. Het gevoel van saamhorigheid, dat je niet alleen bent met je probleem, met je verhaal. Toen ik in Nederland kwam, werd gezegd dat Polen slechts werk konden vinden in de kassen. Bij POLKA hoorde ik dat dat helemaal niet hoeft. POLKA geeft extra kracht aan vrouwen om nieuwe dingen te ondernemen.'

Woord vooraf ▶

1. **Over het belang van zelforganisatie** ▶

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen ▶

3. **Stichting POLKA**
Den Haag ▶

4. **HolyBe**
Online platform ▶

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck ▶

6. **KenHem Communities**
Ede ▶

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht ▶

8. **Tegenwind**
Stijbeemden ▶

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen ▶

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. **Reflectie** ▶

De balans

Kartrekker nodig

Anna Kowalska benadrukt dat alles begint met het bieden van een gastvrije plek ('Iedereen wordt hier warm ontvangen'). De stichting bestaat nu een kleine 3 jaar en heeft in die jaren haar plaats verworven in de Haagse samenleving. Al vrij snel na de start oogstte ze waardering. In het eerste jaar van haar bestaan kreeg ze de Hans Pronk-prijs voor het meest innovatieve initiatief van het jaar in de wijk Segbroek (november 2018). Kort daarna (maart 2019) ontving POLKA de Haagse Kracht-prijs, die jaarlijks door de lokale tak van de politieke fractie van D66 wordt uitgereikt aan initiatieven die emancipatie en diversiteit in Den Haag bevorderen. Onlangs (juni 2021) bemachtigde ze een derde prijs, de Piet Vink-prijs. Die wordt uitgereikt aan initiatieven die afstanden in de samenleving overbruggen, saamhorigheid vergroten en waarbij vrijwilligers een belangrijke rol spelen. De prijs wordt toegekend door de Vereniging van oud-gemeenteraadsleden van Den Haag.

POLKA heeft haar activiteiten en resultaten met wetenschappelijk onderzoek steeds begeleid. Aan de basis van POLKA lag het rapport *Van bewustwording naar empowerment*, een onderzoek naar de problemen en behoeften van Poolse migranten in Den Haag (2018). In de dynamische migratiestad Den Haag is de integratie van de Poolse gemeenschap al lang een politiek thema. Te voorzien is dat de Poolse gemeenschap het komende decennium eerder zal groeien dan afnemen. Ofwel het vraagstuk van integratie verliest niets van zijn actualiteit de komende jaren. Om dit integratieproces succesvol te laten verlopen, is het inrichten van geëigende wijk- en buurtinfrastructuren belangrijk, aldus de Wetenschappelijke Raad

voor het Regeringsbeleid (WRR) in het rapport *Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving* (2020). Goede fysieke voorzieningen zijn nodig om nieuwe migranten wegwijs te maken, te laten inburgeren en het samenleven tussen alle burgers te ondersteunen. Dat is precies wat POLKA voor staat en wat ze met haar activiteiten beoogt. En het bereik van POLKA groeit. Haar webinars trokken tijdens de coronapandemie duizenden bezoekers, terwijl POLKA merkt dat Poolse vrouwen die ook buiten Segbroek wonen, graag naar de bijeenkomsten in wijkcentrum De Regenvalk komen.

POLKA heeft onderzocht in hoeverre ze met haar activiteiten haar doelstellingen bereikt, te weten: (a) het informeren en adviseren van de Poolse vrouwen in Den Haag, (b) het intensiveren van de contacten met de Haagse samenleving, (c) het versterken van de positie van Poolse vrouwen op de arbeidsmarkt, (d) het vergroten van de participatie in de lokale samenleving en (e) het versterken van de financiële onafhankelijkheid.³ De evaluatie maakt duidelijk dat op al deze punten winst is geboekt, maar dat er nog werk aan de winkel is.

Kowalska geeft aan dat er continu wordt gezocht naar manieren om de volgende stappen te zetten. Het lastige is dat POLKA geen beroep kan doen op actieve gepensioneerden waar veel traditionele Nederlandse vrijwilligersorganisaties sterk op leunen. 'De eerste generatie Polen is naar Nederland gekomen om te werken! We hebben een harde kern van 30 gepassioneerde vrijwilligers, maar deze moeten woekeren met hun tijd en hebben ingewikkelde agenda's. Ze hebben een baan, hun man draait nachtdiensten, ze hebben kinderen. POLKA kan niet alleen op vrijwilligers draaien.'

³ Sobczyk-Turek, Anna (2020), *Evaluatierapport Centrum voor Poolse Vrouwen in Segbroek*. Den Haag, november 2020. Stichting POLKA – Centrum voor Poolse Vrouwen.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

POLKA heeft haar taken tot nu toe kunnen vervullen dankzij kortlopende subsidies van de gemeente, soms aangevuld uit andere fondsen, maar ijvert ervoor meer structurele financiering te vinden. Dat zou het mogelijk maken een professionele kracht ('kartrekker') aan te stellen die de activiteiten van de vrijwilligers organisatorisch begeleidt.

Reflectie

Bonding als stap naar integratie

De Poolse vrouwen die POLKA bereikt, doorlopen de klassieke weg naar integratie van migrantengroepen. Ze zoeken eerst houvast en emotionele steun binnen de eigen groep ('bonding') om vandaar verder te integreren in de Nederlandse samenleving. POLKA maakt hen sterk en bezorgt hen ook een gevoel van trots over de eigen Poolse cultuur. Het is de eerste belangrijke stap naar integratie, waarbij POLKA nadrukkelijk de vrouwen helpt en steunt bij het maken van de vervolgstappen ('bridging'). Ook draagt POLKA zorg voor 'linking' (Woolcock 2001)⁴. 'Linking' betreft de vaardigheid om je weg te vinden binnen belangrijke instituties van de overheid zoals wonen, onderwijs en zorg. Het stelt hen in staat instituties te benutten voor het voorzien in eigen behoeften en ambities. POLKA vervult een belangrijke ondersteunende rol bij het aanreiken van 'linking social capital'. In het geval van POLKA gaat de les op die we bij de eerste Wij in de Wijkprojecten formuleerden: streef gedeeld eigenaarschap na. Projecten waarvan bewoners, lokale overheid en maatschappelijke organisaties zich (figuurlijk) eigenaar voelen, hebben de meeste kans van slagen. POLKA is ontstaan vanuit de samenwerking tussen overheid (gemeente/stadsdeel) en een vrijwillige initiatief vanuit de Poolse gemeenschap. De relaties tussen POLKA en de gemeente/het stadsdeel zijn goed.

⁴ Woolcock, M. (2001), *The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcome*. Washington: World Bank

Tot slot wijzen we nog op een andere les van de eerder gepubliceerde casusbundels *Wij in de Wijk*: let op de achilleshielen van geld, tijd en continuïteit. Initiatieven als POLKA zijn gebaat bij continuïteit. Integratieprocessen vragen tijd. Er is binnen de Haagse gemeenschap veel waardering voor POLKA, zie de prijzen die ze in de korte tijd van haar bestaan heeft gekregen, maar op meer structurele financiering kan POLKA vooralsnog niet rekenen. Daardoor blijft haar voortbestaan onzeker en is het van jaar tot jaar afwachten in hoeverre aanvragen voor tijdelijke (project) subsidies gehonoreerd worden.

Ook opbouwwerker Joey Hus wijst op het belang van continuïteit. Hij is vooral actief op de pleinen van Segbroek. Hij werkt samen met POLKA, betreft bewoners met een Poolse migratieachtergrond bij buurtactiviteiten, maar wijst erop dat je integratieprocessen niet kan afdwingen en dat er door de gemeente soms te gemakkelijk wordt gesproken over het 'verbinden' van verschillende bevolkingsgroepen in Den Haag. Verbinden vraagt tijd ('Je kunt het niet opleggen'). Neem die tijd en laat bewoners met een Poolse migrantenachtergrond ook zelf aangeven wat ze belangrijk vinden en ambiëren bij het thuisraken in de Haagse samenleving (stad, wijk, buurt). Stichting POLKA biedt hen daarvoor de ruimte.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

HolyBe

Online platform voor jonge, christelijke LHBTI's

Auteurs: Susan de Vries en Mellouki Cadat-Lampe

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

ONLINE PLATFORM VOOR JONGE, CHRISTELIJKE LHBTI'S

Landelijk online platform

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Het initiatief werd in 2018 bedacht door 5 jongeren. Momenteel zijn er 25 jongeren direct bij betrokken.
- Op de website staan in de rubriek 'The Cloud' 22 jongeren op de foto met voornaam en bijschrift 'Uit de kast als homo' of 'Uit de kast als lesbienne' en de opties daartussen zoals non-binair en asexueel, bi of pansexueel.
- De website trekt gemiddeld 250 bezoekers per maand, vlogs worden gemiddeld 900 keer per maand bekeken. De meest bekeken vlog heeft 1.600 views (Homo op de Bible); de HolyBe YouTube-pagina kent 182 abonnees in juli 2021, er zijn 500+ volgers op Instagram account [holymen] van HolyBe.

Context van het initiatief

- Van de mensen die eens per week of vaker naar de kerk gaan, is ongeveer 47% positief over homoseksualiteit, terwijl dit onder mensen die nooit naar de kerk gaan 77% is (Kuyper, 2018).
- Gelovige jongeren (onder de 25 jaar) hebben meer moeite met het accepteren van hun seksuele voorkeur dan jongeren die niet geloven.
- Voor meer informatie en achtergronden van LHBTI's: zie [Handreiking feiten en cijfers LHBTI's](#) en [De positie van christelijke LHBTI's versterken](#).

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb

Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA

Den Haag ▶

4. HolyBe

Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams

Cranendonck ▶

6. KenHem Communities

Ede ▶

7. Asha

Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind

Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen

Wageningen ▶

10. Het Carré

Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Op HolyBe.nl straalt de presentatie van de kerngroep verbondenheid uit. De christelijke jongeren vormen als het ware een kleurrijk en vrolijk veelkoppige wezen. Eenheid in diversiteit is de boodschap. Op dit online platform vloggen christelijke LHBTI-jongeren over hun leven, vragen waar zij mee worstelen en de zoektocht naar hun identiteit. Op HolyBe kunnen christelijke jongeren informatie en herkenning vinden over seksuele diversiteit en het geloof. Voor deze jongeren kan het door hun directe leefomgeving, onveilig voelen om te zijn wie ze willen zijn. HolyBe biedt een veilige plek waar zij antwoorden kunnen vinden op hun vragen en zich verbonden kunnen voelen met andere jongeren.

Op HolyBe.nl durft bijvoorbeeld Gerard zijn verhaal te doen in een vlog: 'Ik deed wat ik dacht dat God van mij verwachtte en ik dacht dat homoseksualiteit daarvan afweek. Ik kende niemand die homo was. Alles wat over homoseksualiteit op school, thuis en in de kerk werd gezegd was negatief. Daardoor dacht ik dat mijn gevoelens slecht waren.'

De uitdaging

Weerbaar tegen uitsluiting

Een gebrek aan informatie en acceptatie van LHBTI-jongeren in de eigen christelijke gemeenschap kan de behoefte versterken om in een veilige setting informatie en ervaringen uit te wisselen. Negatieve opvattingen over LHBTI's zijn binnen een deel van de christelijke geloofsgemeenschap niet ongewoon. Gelovige jongeren hebben meer moeite met het accepteren van hun seksuele oriëntatie ten opzichte van jongeren die niet geloven. De negatieve gevolgen hiervan worden versterkt als zij weinig contact hebben met de LHBTI-gemeenschap. Doordat deze jongeren opgroeien in een gelovige gemeenschap met een sterke bonding en sociale controle ervaren zij angst om te zijn wie ze willen zijn. Een toevlucht naar de online omgeving heeft voor deze doelgroep enorme waarde. Empowerment door online bonding vindt plaats: HolyBe maakt het mogelijk om zichtbaar te zijn en kracht te putten uit onderlinge uitwisseling.

Wim van Maanen, initiatiefnemer van HolyBe: 'Als jonge christen kon ik weinig informatie vinden over geaardheid. Op school kon ik er niet over praten en in mijn kerk voelde ik mij niet gehoord. Het internet gaf aan dat alles open en vrij kon zijn, maar ik vond geen antwoord op mijn vragen. Door mijn christelijke achtergrond ben ik anders opgevoed dan de gemiddelde jongere. Het hielp mij niet om een idee te krijgen hoe ik mijn leven als christelijke LHBTI vorm moest geven.' Zo ontstond het idee om HolyBe.nl op te richten. HolyBe is het eerste online platform dat zich specifiek richt op christelijke LHBTI-jongeren. Het platform is opgericht in samenwerking met LCC+, een alliantie van christelijke LHBTI-organisaties die projecten uitvoert ten behoeve van de sociale acceptatie van LHBTI-personen in christelijke kring.

Vrijwilliger Lindy Zimmer: 'Jongeren zoeken hun vragen online op, het is een veilige en anonieme plek om antwoorden te vinden. Ze willen zelf iets ontdekken, op een manier waarbij niet direct een oordeel wordt geveld. Voor LCC+ was het een droom om deze

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

plek te creëren. Een plek waar jongeren informatie kunnen vinden en waar ze vooral weten dat het oké is hoe en wie ze zijn', beaamt Sanna de Boer, projectmanager bij LCC+. 'Wij willen de zichtbaarheid van christelijke LHBTI's vergroten met de boodschap: wij zijn christen én LHBTI, wij zijn er, het kan!', aldus Zimmer.

In het verbinden van lotgenoten zit de kracht van HolyBe. Door de vlogs, het delen van ervaringen en ontmoetingen voelen jongeren zich verbonden. Zimmer: 'Christelijke jongeren die worstelen met hun geaardheid kunnen zich alleen voelen. Door het vertellen van persoonlijke verhalen in de vlogs laten wij zien dat ze niet alleen zijn. Het maakt verschil als je weet dat je niet de enige bent. Samen sta je sterk.'

Deze collectieve kracht kun je aanwenden om je integratie in de algehele samenleving af te dwingen. Sta je sterk in je schoenen, dan ben je weerbaar tegen uitsluiting: je kunt anderen aanspreken, omstanders overtuigen en overhalen om je te erkennen. Je wint *bystanders* van je emancipatieproces. HolyBe streeft naar meer sociale acceptatie van LHBTI-jongeren in christelijke kringen. Het initiatief heeft een hybride emancipatorische kracht voor de jongeren. Zij voelen zich ook in de echte wereld (offline) gesterkt om te zijn wie ze willen zijn.

Het initiatief

Persoonlijke ervaringen delen

Wim van Maanen is een jonge christelijke homo. In 2018 gaat hij samen met LCC+ en een aantal andere jongeren om de tafel: wat is er mogelijk? Christelijke LHBTI-jongeren ervaren een enorme drempel om uit de kast te komen in hun eigen gemeenschap. Het gaat om gebrek aan acceptatie en sociale veiligheid. Wat is een

veilige haven waar je wel geaccepteerd wordt? Het vertellen van persoonlijke verhalen door middel van vlogs lijkt een antwoord. De kern van het online platform HolyBe.nl is geboren. Het leverde direct ook de eerste uitdaging op, de zoektocht naar jongeren die wilden vloggen. 'Via ons netwerk zijn we uiteindelijk ver gekomen', vertelt Wim. 'We ontdekten dat jongeren wel onderdeel wilden zijn van het platform, maar dat het delen van een persoonlijk verhaal een stap te ver was. Vanuit angst voor de reactie van vrienden en familie. Dat geeft direct de urgentie aan van HolyBe: hoe doorbreken we deze schaamte?'

Ondersteuning

LCC+ werkt al jarenlang aan de sociale acceptatie van LHBTI's in christelijke kringen. Zij bemiddelen en zorgen ervoor dat de directie Emancipatie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) HolyBe ondersteunt. LCC+ krijgt middelen om HolyBe drie jaar te adviseren en financieren. 'Vanuit onze expertise hebben we geholpen bij het opbouwen van het platform, zoals het opbouwen van de website en het zoeken van vrijwilligers. Uiteindelijk heeft onze ondersteuning als doel dat HolyBe zelfstandig kan gaan draaien', aldus Sanna de Boer van LCC+.

Gemeenschapsgeld gaat, ondanks de scheiding van kerk en staat, indirect naar een initiatief uit religieuze kringen. Wordt de emancipatorische kracht van dit jongeren initiatief erkend door ambtenaren? Jongeren zitten veel online en het online platform HolyBe sluit goed aan bij hun belevingswereld. Er zijn signalen dat de sociale veiligheid van christelijke LHBTI's minder is dan die van niet-christelijke LHBTI's. Is het ministerie van OCW hierop ingesprongen vanuit een emancipatorische doelstelling? Feit is dat de directie Emancipatie de projectmatige activiteiten van LCC+ ondersteunt met middelen. HolyBe is daar één van de projecten van. We kunnen dit zien als een subsidiegebonden manier van

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

ondersteunen. Ondanks de scheiding tussen kerk en staat is er ruimte voor de overheid om emancipatorische initiatieven binnen religieuze gemeenschappen te ondersteunen.

Ruimte voor eigen invulling

'Het idee was een website te maken over onderwerpen die jongeren vaak googelen: mag ik christen en homo zijn? En dat via de vlogs de jongeren bij ons uitkomen. Denk aan vlogs over theologie, ervaringen of coming-out verhalen. Iedereen heeft een eigen onderwerp', vertelt Zimmer. 'Door de vlogs zien jongeren: hé, het kan anders en het is mogelijk dat ik niet aan het plaatje voldoe. Zo inspireer je jongeren om te kiezen voor wie ze zijn.' Er is ruimte voor eigen invulling en spontaniteit. 'We hadden geen ervaring met vloggen', vertelt Van Maanen. 'Het delen van onze vlogs met elkaar was spannend. Er ontstonden mooie gesprekken, dat zorgt voor onderlinge verbinding binnen het kernteam.'

Een social influencer: een online rolmodel

Zimmer ontwikkelt zich als een *social influencer*. Zij beheert het Instagramaccount van HolyBe. De aanhang groeit met ruim 500 volgers. Binnen de gemeenschap van christelijke LHBTI-jongeren ziet Zimmer dat ze de functie van rolmodel kan vervullen. De invulling van deze functie is een meerwaarde voor haar, persoonlijk én voor HolyBe als initiatief. Met het verbinden van HolyBe met sociale mediakanalen zoals Instagram, Facebook en YouTube staan de jongeren van HolyBe met de voeten in de klei van de digitale samenleving. 'De vloggers van HolyBe hebben een proces van zelf-acceptatie en ontdekking al doorlopen. Ze willen strijden voor een beter en veiliger klimaat voor andere jongeren', licht De Boer toe.

Luisterend oor

De vrijwilligers van HolyBe bieden een luisterend (digitaal) oor en proberen individuele vragen via diverse kanalen te beantwoorden. 'Het gaat om het uitwisselen van ervaringen. Ik heb nog steeds contact met sommige jongeren. Als er een vraag binnenkomt, dan kijken we wie de vraag binnen het kernteam oppakt. We zijn geen psychologen of experts, maar we kunnen onze ervaringen delen. Jongeren zetten elkaar in hun kracht door naar elkaar te luisteren', vertelt Van Maanen. 'Ze willen graag dieper ingaan op hun persoonlijke situatie en hoe ze daarmee om kunnen gaan', vertelt De Boer.

Omringende samenleving bereiken

Stapje voor stapje probeert HolyBe ook de omringende samenleving te bereiken, met als doel sociale acceptatie van christelijke LHBTI-jongeren. De contacten die HolyBe vergaart via LCC+, vergroten de zichtbaarheid bij belangrijke maatschappelijke partijen. 'Door LCC+ kunnen wij meespelen op grotere thema's, bijvoorbeeld homoseksualiteit op school. Vanuit HolyBe kunnen wij iemand inzetten bij bijvoorbeeld het Regenboog verkiezingsdebat 2021. Als platform vertegenwoordigen wij de stem van christelijke jonge LHBTI's', vertelt Van Maanen. Ook ouders worden meegenomen. 'Ook ouders moeten we bereiken en informeren. Het gebeurt dat zij het niet accepteren of niet weten hoe ze ermee om moeten gaan. We willen ouders ondersteunen en handvatten bieden', aldus De Boer. De contacten met belangrijke actoren in de directe omgeving van jongeren, zoals school en ouders, zijn noodzakelijk om ervoor te zorgen dat christelijke jongeren ook offline, in hun directe leefomgeving, kunnen zijn wie ze willen zijn.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

De balans

Jongeren in hun kracht zetten

De vragen van jongeren komen binnen via het [contactformulier](#) en via Instagram. De kernteamleden nemen de tijd om deze vragen te beantwoorden, soms door elkaar face-to-face te ontmoeten. 'Je probeert de jongeren in hun kracht te zetten. Wat is helpend voor jou? Door te luisteren en vragen te stellen, komen jongeren achter dingen en durven ze stappen te zetten. Dat bereiken we maar mooi met HolyBe', aldus Van Maanen. 'Eind vorig jaar kreeg ik een vraag van een 19-jarige jongen. Hij was vastgelopen in zijn leven. Hij had op dat moment een vriendin waar hij mee moest trouwen van de kerk en zijn familie, maar hij twijfelde over zijn geaardheid. Door onze gesprekken heeft hij de keuze gemaakt om de relatie stop te zetten. Mooi dat we als HolyBe daaraan kunnen bijdragen en dat hij zich hierdoor gesterkt voelde.'

Anonimiteit

HolyBe is uniek in zijn vorm, de anonimiteit is een belangrijk onderdeel. 'Door de anonimiteit is het een laagdrempelige manier om te zien hoe andere christelijke LHBTI-jongeren 'out & proud' zijn', vertelt Zimmer. Tegelijkertijd is het ook een uitdaging. Op HolyBe is er vooral sprake van het vergroten van onderlinge zichtbaarheid van christelijke LHBTI-jongeren. Jongeren worden in een veilige omgeving in hun kracht gezet, empowered. Het vraagt nog een stap om vanuit die kracht ook gesterkt te zijn om in de fysieke samenleving een verandering teweeg te brengen. De stap in die richting wordt gezet, namelijk door het organiseren van het offline HolyBe festival. Voor jongeren, vrienden en familie. Op deze manier spreken jongeren ook hun eigen omgeving aan en stapte de groep uit de anonimiteit.

Interactie

HolyBe heeft als ambitie om meer interactie tussen de bezoekers te bewerkstelligen, zowel online als offline. 'We willen ook een forum achter HolyBe bouwen waar jongeren met elkaar kunnen praten. Nog meer een community feeling creëren', vertelt De Boer. 'LCC+ signaleert een behoefte bij jongeren om ook fysiek bij elkaar te komen. 'Er is veel behoefte aan fysiek contact. Sommige jongeren zijn, mede door HolyBe, ook verder in hun proces. Online is eigenlijk meer voor het ontdekken en dit blijven voeden. Om daar verder in te gaan en gelijkstemden te vinden, is offline ontmoeting nodig.'

Zelfstandigheid

De subsidie voor HolyBe is tijdelijk. Vanaf januari 2022 moet HolyBe zelfstandig verder. Hiervoor is bekendheid nodig en partijen die HolyBe willen ondersteunen met middelen. Dat is nodig om te kunnen doorontwikkelen. De digitale samenleving ontwikkelt zich snel en deze snelheid vraagt continu om aansluiting. 'Jongeren gaan steeds meer online leven, ook op SnapChat en TikTok. Het zou gaaf zijn als we daar nog meer stappen in kunnen zetten', aldus Zimmer.

Reflectie

Bonding

Voor christelijke LHBTI-jongeren is er vaak geen sprake van een 'wij'. Het is een eenzame zoektocht met veel vragen waar zij in hun directe omgeving veelal geen antwoorden op krijgen. HolyBe biedt christelijke LHBTI-jongeren een plek waar zij zich verbonden kunnen voelen met gelijkgestemden. Door de persoonlijke verhalen van de vloggers biedt het jongeren herkenning én erkenning in hun gevoel. 'Je mag er zijn!' Het vergroten van *bonding* sociaal kapitaal van christelijke LHBTI-jongeren is een grote winst van

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

HolyBe. Vanuit een veilige online omgeving worden stappen gezet die aansluiting met de rest van de samenleving mogelijk maken. Eerst werken aan veiligheid en (zelf)vertrouwen in een digitale omgeving, voordat stappen naar buiten toe worden gezet. Zie daar de kracht van de digitale samenleving. Vervolgens biedt het kansen om ook offline dingen te veranderen in de eigen christelijke gemeenschap.

Bridging

Bridging sociaal kapitaal krijgt vorm doordat HolyBe een toegankelijk online platform is. Hierdoor kunnen individuen van verschillende sociale achtergronden, met name christelijke jongeren zonder LHBTI-achtergrond aansluiten. Online biedt de mogelijkheid om contacten aan te gaan die in echte leven minder makkelijk ontstaan. De kracht die het online platform uitstraalt, biedt kansen om bruggen te bouwen naar andere maatschappelijke partijen, zoals christelijke scholen en kerken.

Linking

Om hun stem aan de overkant van de brug te laten horen, weet HolyBe zich te verbinden en nemen zij als platform deel aan publieke debatten. Hierbij krijgt linking sociaal kapitaal vorm. De verbinding met het ministerie laat zien dat HolyBe, via intermediair LCC+, contact heeft met de systeemwereld, met bepalende actoren. HolyBe heeft nog een weg te gaan om zichzelf te versterken en zelfstandigheid te bereiken. Het HolyBe festival is een mooi resultaat en een sterk moment voor het platform om bubbels in de samenleving te doorbreken en bruggen te bouwen.

Ten slotte

HolyBe is een initiatief in opkomst, een verhaal van hoop en met een open eind. Een onlinegemeenschap die potentie heeft om ook offline jongeren met elkaar te verbinden. Met het einde van de LCC+ ondersteuning staat HolyBe op een kruispunt: de wil is er om het initiatief verder te versterken. Het kernteam laat zien een meerwaarde te bieden en het platform staat nu op het punt volwaardig te worden. Verwachting in 2021 is een succesvolle offline versterking van het platform. Hiertoe werd een groot zomerfestival georganiseerd op 28 augustus 2021 in de Metaalkathedraal van Utrecht. Eind 2021 moet HolyBe *up and running* zijn. Financieel ligt een punt van aandacht bij het garanderen van een klein budget dat jaarlijks nodig is. De vrijwilligers kunnen een groot deel van het werk doen, omdat HolyBe geen directe kosten maakt. De toekomst staat niet vast, maar het staat vast dat HolyBe veel potentie en groei mogelijkheden heeft.

Referenties

- Bucx, F. en F. van der Sman (2014). Anders in de klas. Evaluatie van de pilot Sociale veiligheid lhbt-jongeren op school. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
- Huijnk, W. (2014). De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
- Kuyper, L. (2016), LHBTI-monitor 2016 : Opmvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
- [Handreiking christelijke LHBTI's](#)
- [Handreiking feiten en cijfers LHBTI's](#)

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**

Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**

Den Haag

4. **HolyBe**

Online platform

5. **Buurtpreventieteams**

Cranendonck

6. **KenHem Communities**

Ede

7. **Asha**

Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**

Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**

Wageningen

10. **Het Carré**

Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

De buurtpreventieteams van Cranendonck

Extra ogen en oren op straat

Auteur: Jasper van de Kamp

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

EXTRA OGEN EN OREN OP STRAAT

Budel en Maarheeze, gemeente Cranendonck

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Inwoners (2 coördinatoren, 20 vrijwilligers), gemeente Cranendonck, de politie, handhaving, sociaal makelaars van de gemeente Cranendonck, het COA.
- Betrokkenen zijn actief in Budel (7.835 inwoners) en Maarheeze (5.204 inwoners).
- In het asielzoekerscentrum (azc) Cranendonck, op 3 kilometer van Maarheeze en 5 kilometer van Budel, wonen momenteel 1.200 asielzoekers.

Context van het initiatief

- Budel en Maarheeze zijn de twee grootste van vijf kernen van de gemeente Cranendonck, een gemeente in Zuidoost-Brabant. De gemeente Cranendonck is een fusiegemeente uit 1997. Daarvoor waren Budel en Maarheeze zelfstandige gemeenten.
- Maarheeze is van oorsprong een forensendorp, Budel een wijlen smokkelaarsdorp. De dorpen zijn totaal verschillend qua type inwoners, aldus de inwoners.
- In beide dorpen kijken mensen naar elkaar om, 'we houden elkaar in de smiezen'. Er is sprake van veel verbondenheid binnen, maar niet tussen de dorpen.
- De misdaadcijfers van de afgelopen jaren zijn in Cranendonck niet bovengemiddeld en ook niet toegenomen.

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Kliko's waarmee je over een muurtje kan klimmen, poorten die openstaan en waarachter misschien een mooie fiets staat. Het buurtpreventieteam van Budel is er scherp op tijdens hun avondronde. Zien ze wat onveilig? Dan leggen ze een zogenaamd 'voetje' neer. Dat is een papiertje met een voetafdruk met daarop de tekst: 'Deze voetafdruk had van een inbreker kunnen zijn... Gelukkig was het dit keer uw buurtpreventieteam.' Het is wekelijkse kost voor Wendy Krabbenborg en Harm van Leuken. Allebei zijn ze aangesloten bij een buurtpreventieteam. Krabbenborg is coördinator van het team van Maarheeze, Van Leuken van het team in Budel. Krabbenborg vertelt over haar drijfveer: 'Ik vind veiligheid heel belangrijk, dat geeft een prettig gevoel. Daarom doe ik mee, maar er zit ook een sociaal aspect aan. Je leert dorpsgenoten kennen.' Dat herkent Van Leuken: 'Ik wil een veilig gevoel in mijn dorp en in mijn huis.'

De uitdaging

Een lange aanloop

De buurtpreventieteams kennen een lange aanloop waar veel partijen bij betrokken zijn. Denk aan de inwoners, politie, gemeente en het asielzoekerscentrum in de omgeving. In 2016 heerste er een sterk gevoel van onveiligheid in de dorpen. Van Leuken: 'We hadden overlast van diverse kanten: hangjongeren, België, drugscriminaliteit en het azc.' Daarom richtten bewoners in de verschillende dorpen Whatsapp Buurtpreventie op voor de inwoners van de gemeente Cranendonck. 2.500 mensen van de vijf dorpskernen van Cranendonck werden lid van de Whatsappgroepen. Van Leuken is één van de initiatiefnemers.

Vervolgens was er in 2018 en 2019 een inbraakgolf in Budel en Maarheeze¹. 'Er waren wel vijf tot zes inbraken per week.' Max Lenting, wijkagent en aandachtsfunctionaris voor het azc, bevestigt dit, maar benadrukt: 'Dat was absoluut niet azc-gerelateerd, maar het riep natuurlijk wel angst op.' Op dat moment kwam ook de roep om buurtpreventieteams: teams die met een hesje over straat lopen en de boel in de gaten houden.

¹ Inbraakgolf teistert gemeente Cranendonck, extra agenten en noodnummer ingezet - Omroep Brabant

Vanuit de gemeente bleef het stil. Met een zekere mate van nonchalance gaf de gemeente aan dat de cijfers niet op een probleem wezen. Wat ook niet hielp voor het veiligheidsgevoel, is dat het politiebureau minder vaak openging. Op dinsdag en donderdag kunnen inwoners voor de politie terecht op het gemeentehuis.

Gevoel van onveiligheid

In de loop van de jaren leidde dit alles tot een sterk, maar bovendien ongehoord gevoel van onveiligheid. Toen er in 2020 nog meer geluiden uit de samenleving kwamen van intimidatie, rondhanggedrag, kleine diefstallen - die overigens niet terug te vinden zijn in data of meldingen - werd het tweeledige probleem duidelijk zichtbaar. Marina Bukkems, sociaal makelaar in Maarheeze, illustreert met haar eigen ervaring: 'Er heerste een sterk gevoel van onveiligheid. Dat levert ook verminderd woongenot op. Ik merkte het in gesprekken in de buurt en door mijn eigen ervaring. Toen ik een keer mijn dochter ophaalde van de trein, werd ik geïntimideerd door een groep jongemannen. Zij gingen om mijn auto staan en kwamen zelfs door het raam naar binnen.'

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Het gevolg van dit verhaal: de dreiging dat inwoners het heft in eigen hand gingen nemen. Volgens Van Leuken waren knokploegen en geweld aanstaande. Er werd daarnaast een petitie opgericht tegen overlast van asielzoekers in Budel en de plannen van de gemeente voor de herontwikkeling van het azc². De op te richten zogenaamde 'burgerwacht' in Budel haalde het lokale nieuws. Ton Lemmen van de gemeente Cranendonck werd daarom aangehouden voor het opzetten van de buurtpreventieteams. Over het voortraject vertelt hij: 'Doordat de gemeente weinig informatie gaf over de overlast en de oorsprong van de criminaliteit ontstond er een opgeklopt gevoel van onveiligheid.' Het was duidelijk: de gemeente moest luisteren naar de roep van de samenleving.

Het initiatief

De start van buurtpreventieteams

Zo werd er eind 2020 een begin gemaakt met het opstarten van de buurtpreventieteams, met ondersteuning van de gemeente. Lemmen vervult die ondersteunende rol: 'Het moeten geen knokploegen worden, geen stel Sherlock Holmes.' Hij omschrijft zijn opdracht als 'professionaliseren, faciliteren en ondersteunen' van de buurtpreventieteams. Zijn werkwijze is onderscheidend. 'Mijn ervaring is: voorkauwen werkt. Ik stop er veel tijd en energie in. Ik ben betrokken bij de planvorming én in de uitvoering. Mensen voelen zich gesteund en erkend. En sterker nog: zij gaan zich ook extra inzetten.' Lachend: 'Een soort compensatiegedrag.'

In mei en juni 2021 gingen de eerste teams de straat op. Beide dorpen hebben een eigen team van meer dan tien vrijwilligers. De buurtpreventieteams willen allebei één keer per week lopen, voor voldoende zichtbaarheid. Elk team heeft een coördinator, met een

² Petities tegen overlast asielzoekers in Budel, inwoners en ondernemers blijven bezorgd - Omroep Brabant

VOG (Verklaring Omtrent Gedrag). In de aanloop naar de eerste ronde was er een instructiebijeenkomst met de politie. Wat is spoed, wat is geen spoed, wat meld je wel, wat meld je niet? Ook vertelden ervaringsdeskundigen uit Weert hoe zij te werk gaan.

De juiste identiteit

Het initiatief is pas kort van start, maar het is wel duidelijk waar het om te doen is. Van Leuken: 'Het moet gaan om leefbaarheid en vooral veiligheid in de wijk. Niet iedereen is daarom geschikt om mee te doen. Het moet geen heksenjacht worden, bijvoorbeeld op asielzoekers.' Wel is het belangrijk om te monitoren in de wijk. Wat valt op? Waar ligt vaker zwerfafval? Welke signalen geven mensen uit de buurt af in gesprekken? 'Onze buurtgenoten moeten het gevoel hebben dat we een oogje in het zeil voor ze houden', aldus Van Leuken.

Krabbenborg schetst een iets ander beeld van de werkwijze in Maarheeze: 'Het team is er voor alle inwoners van Maarheeze. We gaan *low profile* te werk. Het is niet alleen op veiligheid gericht, maar ook op leefbaarheid. We willen de inwoners vrijheid en woongenot teruggeven.' Het meelopen heeft volgens haar ook een sociaal aspect. Daarbij past geen intimidatie, éénlingen zijn niet welkom. De neuzen moeten dezelfde kant op staan. 'We zijn niet aan het zoeken naar problemen, maar als we ze tegenkomen, dan doen we er wat mee.'

De kracht van korte lijntjes

Een belangrijk element van het initiatief is de samenwerking tussen de verschillende partijen. Lemmen: 'De inzet van alle partners, de inzet van politie, handhaving, beveiliging bij het azc, inwoners en gemeente, zorgt bij elkaar voor het verhogen van het gevoel van veiligheid. En daardoor de leefbaarheid. Los van elkaar zijn het

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA Den Haag ▶

4. HolyBe Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams Cranendonck ▶

6. KenHem Communities Ede ▶

7. Asha Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen Wageningen ▶

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

speldenprikken, bij elkaar zijn het de stukjes van de puzzel.' Dat korte lijstjes belangrijk zijn vertellen verschillende betrokkenen aan de hand van een recent voorval: een winkeldiefstal. Toen de melding binnenkwam bij de politie, vroegen ze de buurtpreventieteams om te helpen zoeken naar de gestolen goederen. 'Helaas hebben we niets gevonden, een beetje jammer, maar dit is wel waar het voor bedoeld is', aldus Krabbenborg.

Ook Van Leuken benadrukt de fijne samenwerking met de politie en gemeente. 'Zonder Ton Lemmen was het nooit zo professioneel geworden, dat was ons zelf nooit gelukt. We werken ook goed samen met de politie. Er is een goede samenwerking en goed contact.' Wijkagent Max Lenting: 'Zij zijn voor ons extra ogen en oren op straat. Voor ons is het goed dat dit zo gecoördineerd wordt. Hoe meer meldingen wij krijgen, hoe meer we kunnen doen. We werken immers in een uitgestrekt gebied en zijn daardoor afhankelijk van meldingen.' Marina Bukkems, de sociaal makelaar vult aan: 'Ik zie het als mijn taak om te zorgen voor een toename van het aantal meldingen. Mijn taak is dat inwoners overlast melden. Dit is belangrijk om goed in kaart te krijgen wat er daadwerkelijk aan de hand is. De cijfers moeten in lijn zijn met de werkelijkheid.'

De balans

Zichtbaarheid

Ondanks dat de buurtpreventieteams pas recent zijn gestart, zijn er op dit moment al successen te benoemen. Lenting: 'Eén succes is al dat ze er überhaupt zijn, dat ze zichtbaar zijn. Dat doet al iets met het veiligheidsgevoel. Er zijn meer ogen in de wijk, en als het zo is dat het aantal meldingen daardoor toeneemt, dan zou dat een extra zijn.' Van Leuken: 'Ik ben nu al blij. De gemeente heeft ons uiteindelijk goed ondersteund. We imponeren toch ook

wel, en dat mag ook. We zien nu al dat het aantal inbraken en misdaadcijfers dalen. En het doet ook wat met de verbondenheid tussen mensen. De mensen die meelopen leren nieuwe mensen kennen, wat voor sommigen veel betekent.'

Dat is ook zichtbaar bij het meelopen met het buurtpreventieteam. Een vrouw loopt mee, niet al te goed ter been, maar wel heel gemotiveerd om bij te dragen: 'Ik vind dit gewoon mooi, we doen het voor elkaar.' Krabbenborg vindt het pas echt een succes als er minder crimineel gedrag is. De eerste reacties van de buurt zijn positief: 'We worden met open armen ontvangen. En het maatschappelijk belang is duidelijk, je leert elkaar echt kennen.' In Budel zijn de eerste reacties wisselend: sommigen trekken zich er weinig van aan, anderen voelen zich gewaarschuwd.

Bestendigen

De grootste uitdagingen zijn nu nog praktisch van aard. Het uitbreiden van de teams en mensen enthousiasmeren kost tijd. Inmiddels hebben meerdere mensen zich aangemeld, dus dat belooft goed te komen. Voor het werven van deelnemers zijn verschillende ideeën, zoals met een stand bij de supermarkt staan. Krabbenborg: 'We willen laten zien dat het leuk is.' Een andere uitdaging zit in de net wat andere aanpak binnen de dorpen. Budel is net wat dominanter, iets meer met de vuist op tafel, Maarheeze iets meer terughoudend en low profile. Beide teams hebben hun eigen werkwijze, hun eigen identiteit.

Toekomst van het asielzoekerscentrum

Tot slot is de toekomst van het asielzoekerscentrum een uitdaging voor de ervaren leefbaarheid en veiligheid in Budel en Maarheeze. Het is nu een grootschalige opvang, met veel asielzoekers uit door de Rijksoverheid bestempelde veilige landen van herkomst³.

³ Asielzoekerscentrum (azc) Cranendonck - Projecten en Ontwikkelingen - Inwoners - Gemeente Cranendonck

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA Den Haag ▶

4. HolyBe Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams Cranendonck ▶

6. KenHem Communities Ede ▶

7. Asha Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen Wageningen ▶

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Het azc heeft verder geen verbinding met de buurtpreventieteams. Voor het belang van veiligheid is een transparante en goed communicerende lokale en Rijksoverheid van belang, om de inwoners van Budel en Maarheeze te horen en te zien.

Van Leuken heeft de indruk dat inwoners van Budel en Maarheeze door het COA en de gemeente soms een beetje voor de gek worden gehouden. Binnen het azc ziet hij grote verschillen tussen de mensen uit veilige landen en 'echte asielzoekers'. De tweede groep durft niet vrij te zijn. Ik zou graag willen dat ze zich welkom voelen, ook bij het buurtpreventieteam. Maar het ervaren probleem met het azc gaan zij niet oplossen, daar is meer voor nodig. Dit wordt ook onderschreven door de betrokkenen: 'Dit gaat niet om het azc, het is veel breder dan dat.'

Reflectie

Bewoners leidend, de overheid mede-uitvoerder

Bonding

Er is sterke bonding binnen de dorpen, bij betrokkenen. Die bonding is gebaseerd op hun identiteit als inwoner van het dorp. Een andere gemene deler is dat mensen veiligheid belangrijk vinden. Het beschermende ten opzichte van hun eigen gemeenschap is een sterke verbindende factor. Het buurtpreventieteam is een uiting van deze al aanwezige sterke bonding binnen de afzonderlijke dorpen.

Bridging

Dit bonding aspect kan ook het gevolg hebben dat andere inwoners worden buitengesloten. Mensen van bijvoorbeeld buiten het dorp, maar ook van binnen het dorp. Iedereen is welkom binnen de buurtpreventieteams, maar niet iedereen voelt zich welkom. De teams moeten ervoor waken dat ze niet een poortwachtersfunctie gaan vervullen. Het initiatief richt zich op alle inwoners van Budel en Maarheeze, maar in de praktijk zijn er ook mensen die het onnodig vinden.

Linking

In de aanloop van het initiatief is duidelijk te zien dat de gemeente en politie te nonchalant omgingen met de geluiden van inwoners van beide dorpen. Dit zorgde ervoor dat de gemeente voor een enorme uitdaging stond. Er was een dreiging van geweld en een gevoel van onveiligheid. Door het aantrekken van Ton Lemmen als *best person*, iemand die op een slimme voortvarende manier zijn ervaring op een andere plek kon inzetten, is alles op zijn pootjes belandt. Betrokkenen geven aan dankbaar te zijn voor zijn professionele aanpak, inclusief uitgebreide begeleiding. Ook financieel was er veel mogelijk. Lemmens werkwijze is interessant, omdat 'voorkauwen' niet altijd de werkwijze is waarbij de inwoners zelf leidend zijn. In dit geval is de aanpak effectief. Op deze manier is er sprake van een participerende overheid: de bewoners zijn leidend, de overheid is facilitator én mede uitvoerder.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Stichting KenHem Communities Ede

Trots identiteitsgebonden maakt inclusief

Auteur: Judith Jansen

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

TROTS IDENTITEITSGEBONDEN MAAKT INCLUSIEF

Kernhem, wijk in Ede

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Globaal aantal betrokken inwoners: 600 à 700 wijkbewoners. Per community zijn 100 inwoners betrokken, waarvan de helft structureel en de andere helft als bezoeker (cijfers van voor de coronapandemie).
- Demografische kenmerken: wijk met het hoogste percentage huishoudens met kinderen (58%) in Ede. 79% van de inwoners heeft een Nederlandse achtergrond, 13% een niet-westerse migratieachtergrond.
- Sociaaleconomische kenmerken: het is niet de rijkste wijk van Ede, maar het is met 23% wel de wijk met het laagste percentage huishoudens met een inkomen onder de sociale huurgrens. 14% van de gezinnen heeft een lage SES (in 2017), daarmee scoort de wijk erg laag.
- Overige (achtergrond)kenmerken:
Compacte nieuwbouwwijk, eerste bewoners wonen hier sinds 2000. Er wordt nog steeds bijgebouwd. Leefbaarheid in eigen buurt krijgt een 7,9 van de wijkbewoners. Daarmee is Kernhem één van de hoogst scorende wijken in Ede.

Context van het initiatief

- KenHem is actief in nieuwbouwwijk Kernhem. Deze wijk in aanbouw bestaat sinds 2000 en ligt op 10 minuten fietsen van het centrum.
- Sterke begrenzing door grote wegen eromheen.
- Veel jonge gezinnen.
- Grotendeels woonfunctie, wel een winkelcentrum en twee basisscholen. Geen eigen buurthuis, wel in de aangrenzende wijk Veldhuizen, te bereiken via een tunneltje onder de N224.
- Sinds kort overlast gevende jongeren in de wijk (vernielingen).

Bron: Staat van Ede (incijfers.nl)
Ede in cijfers | Gemeente Ede - Kerncijfers - Wijken

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

De voetbaldoeltjes staan klaar, de teams zijn gemaakt. Maar voordat het voetbalpartijtje in de gymzaal begint, zitten zo'n twintig kinderen op de vloer en antwoorden zij op de vraag van begeleider René Hendriksen of ze nog wat willen vertellen. Soms deelt hij ook iets wat hijzelf heeft beleefd. Vandaag gaat het over de Zweedse voetballer Eriksen, die tijdens de eerste EK-wedstrijd een hartstilstand kreeg. Het raakt meerdere kinderen. Na een minuut of vijf is iedereen uitgesproken en rolt de bal door de zaal. De kinderen komen hier toch echt om te voetballen. Even later vliegen twee jongens elkaar in de haren. Hendriksen treedt meteen op, haalt ze uit elkaar. De andere kinderen kijken toe, hervatten dan weer de wedstrijd. Het zaalvoetbalvoorbeeld is wijkinitiatief KenHem in Ede ten voeten uit: mensen doen wat ze leuk vinden, leren elkaar daarnaast ook wat beter kennen, groeien door van voetballertje tot vrijwilliger met verantwoordelijkheid. Om de wijkbewoners en zo de wijk tot bloei te brengen. Dat doet KenHem vanuit een diepgewortelde christelijke identiteit. En dat trekt verrassend genoeg juist veel bewoners van andere gezindten. Hoe trotse identiteitsgebondenheid en inclusie hand in hand gaan. 'Ik geloof, maar we zijn allemaal mens.'

De uitdaging

Sociale armoede

Wie om 17.30 uur in de knusse, groene vinex-wijk Kernhem staat en de gezinsauto's en bakfietsen door de straten ziet manoeuvreren naar hun opritten, denkt waarschijnlijk in een yuppenwijk te zijn beland. Cijfers bevestigen dat dit een economisch zelfredzame wijk is: slechts 2,1% van de inwoners kreeg in 2020 een bijstandsuitkering, bijna 81% is economisch zelfstandig¹. De gemeente Ede typeert de betrokkenheid van de bewoners in deze wijk als 'geïnfomeerde gezinsdrukke: ze weten welke wegen te bewandelen om dingen voor zichzelf en de wijk gedaan te krijgen en zijn veel tijd kwijt met het reilen en zeilen van het eigen gezin' (Staat van Ede (incijfers.nl)).

¹ Economische zelfstandigheid is een begrip dat beleidsmatig verbonden is met het bestaansminimum: iemand wordt als economisch zelfstandig beschouwd als het individuele netto inkomen uit arbeid en eigen onderneming op of boven de drempelwaarde ligt van de beleidsnorm voor het individuele inkomensminimum. Die drempelwaarde is gelijkgesteld aan 70% van het wettelijke netto minimumloon, oftewel de netto bijstand van een alleenstaande. Bron: Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (CBS)

De woonfunctie van de wijk is echter weinig faciliterend voor ontmoetingen. Je kunt er je boodschappen doen en er zijn wat volkstuinjes, maar een wijkcentrum of sportvelden ontbreken. Jonge inwoner en voormalig vrijwilliger bij KenHem Marco Alsaadi: 'Er staat wel een buurthuis in de aangrenzende wijk Veldhuizen, maar dat is niet bedoeld voor jongeren die op zoek zijn naar een chillplek. Het is ook te ver weg, je moet onder de N224 door.' Dit gebrek aan publieke ontmoetingsplekken komt de onderlinge verbinding van inwoners niet ten goede, constateerde nieuwe inwoner en initiatiefnemer van KenHem René Visser in 2012.

'Terwijl juist in een economisch zelfredzame wijk als Kernhem het gevaar van sociale armoede op de loer ligt', zegt Visser. 'Gemeenten denken vaak dat in een wijk met een hoge SES de inwoners zichzelf ook wel sociaal zullen redden. Terwijl ik juist het tegenovergestelde zie: mensen delen hun simpele klusvraag niet makkelijk met buurtgenoten, laat staan hun persoonlijke tegenslag.' In plaats daarvan doen mensen de gordijnen dicht als ze thuishkomen van hun werk en trekken ze zich terug in hun eigen fort.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Daar kwam nog een frustratie van de christelijke Visser bij: waarom sluiten kerken zich zo op in hun gebouwen en richten ze zich zo op hun eigen groep? 'Liefde zonder grenzen is de *core business* van wat Jezus deed. Daarom zit in de basis van het christelijk geloof het midden in de wereld staan en met een open houding iedereen ontmoeten. Mensen en wijken hebben behoefte aan die ontmoeting en diversiteit. Juist het christelijk geloof kan daarin zijn relevantie laten zien door christenen die opstaan in hun eigen wijk. Dat sluit ook nog eens perfect aan bij de participerende samenleving.'

In René Hendriksen vond Visser een bondgenoot: dezelfde passie voor bloeiende mensen en wijken door talentontwikkeling en verbinding, en beiden een christelijke levenshouding. En beiden gek op voetballen, wat ze samen met kinderen en jongeren in de wijk gingen doen. Hendriksen: 'Je kent niemand, maar in een voetbalteam ben je in één keer broeders en zusters van elkaar.' In het najaar verhuisde het groepje voetballers met onder andere Marco Alsaadi naar een gymzaal. Meer kinderen sloten zich aan en zo ontstond in 2013 de eerste community van KenHem: de Sport Community.

Het initiatief

Identiteit en ontmoeting

Inmiddels telt KenHem zes thematische communities: Groei, Sport, Care, Searchit, Greenit en Sharit. De interesse van inwoners bepaalt welke communities er zijn. Visser: 'In een wijk met zoveel jonge gezinnen moet je iets met kinderactiviteiten en met opvoeden.' Daarin voorziet de Groei Community met een kidsclub en thema-avonden over opvoeden. En ook duurzame projecten konden niet ontbreken in de ecologische wijk Kernhem: in de Greenit-

en Sharit-community treffen mensen elkaar bij de verhuur van de deelauto's en de collectieve zonnepanelenprojecten. De activiteiten concentreren zich in het weekend, dan hebben de meeste Kernhemmers tijd.

Met gebiedsmanager van de gemeente Ede Rafza Hussainali is regelmatig contact, om te sparren over behoeften van wijkbewoners. 'Het is uniek dat KenHem de behoeften van inwoners zo centraal zet in wat ze doen. Ze experimenteren met aanbod, proberen in te spelen op wat er leeft in de wijk.' Eén community stopt juist daarom binnenkort: Searchit. De stap om met onbekenden over zingevingsvraagstukken te praten, bleek te groot.

Ontmoeting is in alle communities de rode draad, maar de mate waarin sluit ook weer aan bij de verschillende wijkbehoeften. 'In een yuppenwijk als Kernhem hebben bewoners geen behoefte aan een touwtje uit de brievenbus: ze willen best een praatje met hun burens maken, maar niet meteen in elkaars woonkamer staan', zegt Visser. Die lichtheid en vrijblijvendheid vinden bewoners bij de 'buitenste laag' van elke community zoals het zonnepanelenproject en het zaalvoetballen. Het doet denken aan veranda's: plekken voor lichte vormen van ontmoeting, waar je anderen treft met dezelfde interesse als jij. Hier komen zo'n 20 tot 50 mensen op af. Willen mensen meer groepsgevoel ervaren, dan kan dat in de middenlaag, zoals samen eten voorafgaand aan een gesprek over zingeving of bij het klussen. De activiteiten in de binnenste laag kenmerken zich door geloofsontdekking en -groei, wat met 2 tot 4 mensen een intiemere vorm van samenzijn is. Niet elke community heeft activiteiten in alle lagen.

Inwoners vinden de weg naar KenHem op verschillende manieren, bijvoorbeeld via de deelauto. Alsaadi vertelt: 'Een mevrouw kwam een proefrit maken met de elektrische deelauto. Ik reed dan vaak

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

mee, om een praatje te maken. Ze vertelde dat ze gek was op breien, het liefst met anderen. Toen heb ik haar gekoppeld aan het breiclubje van KenHem.²

KenHem is uitsluitend bedoeld voor Kernhemmers. Die harde wijk-grens komt af en toe duidelijk in beeld, juist als een community (te) succesvol wordt. Hendriksen vertelt: 'Kinderen uit de naburige wijk Veldhuizen vonden het zaalvoetballen bij ons zo leuk, dat ze met steeds meer kwamen. Daardoor werd de groep te groot en ontstond een negatieve dynamiek. Kinderen uit KenHem haakten af. Met pijn in ons hart hebben we toen kinderen moeten wegsturen. We hebben hen uitgelegd waarom en hen ook geholpen om in Veldhuizen in een eigen gymzaal te kunnen voetballen.'

In totaal zijn zo'n dertig vrijwilligers betrokken, allen wijkbewoners. Marco Alsaadi was één van hen: van voetballend jongetje groeide hij door naar projectleider van de deelauto. 'Toen René (Visser, red.) vertelde dat hij wel een deelauto zou willen voor de wijk, was ik meteen enthousiast. Eerst regelde ik randzaken, zoals de auto onderhouden, later kwam daar meer verantwoordelijkheid bij, zoals proefritjes maken met wijkbewoners'. Met het afstoten van de deelauto stopte hij als vrijwilliger.

René Hendriksen is één van de kartrekkers van een community. Zij komen maandelijks bij elkaar om ervaringen uit te wisselen, gefaciliteerd door overkoepelende stichting R3NEW. Daar komt ook de christelijke identiteit van KenHem ter sprake. Het wijkinitiatief is 'trots identiteitsgebonden', in de woorden van Visser. 'Identiteit is een totaalconcept, dat staat niet alleen op je visitekaartje, maar dat zit in je hele handelen. En die identiteit uit zich bij KenHem door voor bewoners van alle gezindten open te staan vanuit gelijk-

² De deelauto was tot begin 2021 één van de inkomstenbronnen, inmiddels is dit project afgestoten vanwege te weinig belangstelling uit de wijk. KenHem heeft echter meerdere inkomstenbronnen, zoals subsidie van de gemeente Ede, enkele fondsen dragen bij en winst uit het collectieve zonnepanelen projecten.

waardigheid. Dat betekent nieuwsgierigheid en een open houding naar de ander. Verder wordt over de christelijke signatuur weinig gesproken tijdens activiteiten, alleen als inwoners ernaar vragen.'

Visser noemt deze vorm van community building 'Identity Based Community Development' (IBCD), met een knipoog naar de bekende ABCD-methode. Het is inmiddels een eigen onderbouwde methode, waarmee KenHem na tien jaar pionieren wijkpioniers in andere steden op weg helpt ([EBook_De7essenties_DEF.pdf \(r3new.nl\)](#)).

Om die christelijke identiteit te waarborgen, wordt van kartrekkers gevraagd om deze levenshouding te onderschrijven. Vanuit deze gedeelde identiteit vindt vervolgens het gesprek plaats over de verschillen in het vertalen van die identiteit naar wat KenHem doet en hoe ze dat doen. Hendriksen: 'De een vindt dat de R van Kernhem wel terug mag in de naam, de ander vindt dat het vaker mag gaan over Jezus bij activiteiten. We hoeven het niet met elkaar eens te worden, het gesprek zelf is voldoende.'

Ook met gebiedsmanager Hussainali is KenHem regelmatig in gesprek over juist deze christelijke signatuur. Zij ziet dat het werken aan een betere wijkgemeenschap voorop staat en dat er ruimte is voor andersdenkenden. Tegelijk spreekt zij ook bewoners voor wie de christelijke identiteit een drempel opwerpt om een kijkje te nemen. Hussainali: 'Als ik bewoners doorverwijs naar KenHem, dan geven ze aan dat ze niet met de christelijke identiteit geassocieerd willen worden. Als KenHem zich zou omdopen tot KernHem Communities, dus met de 'r' in de naam, dan zouden ze meer wijkbewoners trekken', denkt Hussainali. Om daaraan toe te voegen: '*Iedereen is welkom*, zegt KenHem, maar voelt iedereen zich ook welkom?'

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

De balans

Geen Kernhem zonder KenHem

Visser schat in dat 90% van de deelnemers aan de communities niet-christen is. De zorg van de gebiedsmanager dat KenHem er alleen voor christelijke wijkbewoners is, vindt bij Visser dan ook geen weerklank. Bewoner Alsaadi, zelf islamitisch, herkent de open houding: 'De verbinding tussen mensen is belangrijker dan het geloof. Ik heb nooit het gevoel gehad dat ze mij richting het christendom wilden slepen. We hadden wel veel discussies, dat was heel interessant.' Globale cijfers staven de inschatting dat KenHem een breed palet aan wijkbewoners bereikt, die ook duurzaam betrokken blijven.

Op alle activiteiten die KenHem organiseert, komen in totaal rond de 700 mensen af. Tezamen vormen de deelnemers aan de communities een bont gezelschap van oud en jong, praktisch en theoretisch geschoold en wel of geen religieuze overtuiging. En ook buiten de activiteiten van KenHem ontstaan meer ontmoetingen, ziet René Visser. 'De impact is, denk ik, veel groter dan de aantallen die we bij een activiteit kunnen noteren', zegt hij.

Tegelijk laten veel christelijke wijkbewoners KenHem blijkbaar links liggen. Dat geldt ook voor wijkbewoners met een interculturele achtergrond. Initiatiefnemer Visser is zich ervan bewust dat KenHem niet alle Kernhemmers aanspreekt. 'We staan open voor iedereen, maar we streven die inclusiviteit niet koste wat kost na. Als jij je niet thuis voelt bij ons, dan hoop ik dat je bij een collegawijkinitiatief wel aansluiting vindt.' De wens om ook de interculturele groep te bereiken, had Visser wel degelijk, maar 'in onze wijk leeft het niet. Dan moet je het niet forceren'.

De trotste identiteitsgebondenheid van KenHem en de daarbij horende gelijkwaardigheid vormt samen met het centraal stellen van de interesses van wijkbewoners de succesformule om allerlei bewoners te bereiken en te verbinden.

Wat ook bijdraagt aan de inclusiviteit is het letterlijk ontbreken van een drempel die bewoners moeten overstappen om mee te doen met een activiteit: KenHem heeft geen eigen accommodatie in de wijk. Het dwingt hen om bewoners op te zoeken op de plaatsen waar ze komen: in huizen (klusteam), in de sporthal (zaalvoetbal), in het zaaltje (Kidsclub). Dat vergroot de zichtbaarheid. Bijkomend voordeel: geen afhankelijkheid van subsidies voor de accommodatie.

Kansen zien alle betrokkenen voor KenHem volop. Ondanks de voordelen van het missen van een eigen accommodatie, zou Visser die toch wel graag hebben, om toch wel een eigen vaste plek in de wijk te hebben, waar kinderen komen voor bijles en ondernemers kunnen vergaderen. 'Richt daar dan ook meteen een chillplek voor jongeren in, dan hebben zij een eigen plek en wordt bushokjes slopen minder interessant', zegt Alsaadi.

Gebiedsmanager Hussainali blijft graag met Visser van gedachten wisselen over het snijvlak van welzijnsorganisatie en bewonersinitiatief, waar KenHem zich soms bevindt. Hussainali: 'Dat vandalisme in de wijk, daar wil KenHem dan wat mee. Bijvoorbeeld gaan praten op scholen over opvoeden. Maar in hoeverre kom je dan in het vaarwater van jongerenwerkers?' Visser herkent dit spanningsveld, maar vindt ook dat de gemeente te veel denkt voor de wijk. 'De gemeente wil zoveel mogelijk ruimte maken voor bewonersinitiatieven. Maar dat betekent ook dat wijkbewoners vervolgens echt zelf bepalen welke activiteiten zij organiseren'.

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Een Kernhem zonder KenHem? Geen van de betrokkenen ziet het voor zich. Hussainali: 'Er ontstaat een wijknetwerk, dat met elkaar zorgt dat de buurt veilig is, dat je op elkaars kinderen let. En dat zorgt voor meer begrip als er weer een bal door de ruit gaat.'

Reflectie

Kracht van exclusie

Hoewel op voorhand veel bonding sociaal kapitaal werd verwacht, kent KenHem juist veel bridging sociaal kapitaal door het verbinden van allerlei soorten wijkbewoners. Hoe paradoxaal het ook lijkt, is de eigen, christelijke, identiteit hierin cruciaal, op drie manieren. Ten eerste is er sterke bonding in de kartrekkersgroep: zij onderschrijven de christelijke levenshouding en houden deze op de voorgrond door daarover onderling in gesprek te zijn. Ten tweede is er de waarde gelijkwaardigheid, die in die identiteit zit en zorgt voor een open houding naar mensen van andere snit. En omdat gelijkwaardigheid in hun christelijke DNA zit, hoeven ze niet te kiezen tussen hun identiteit en inclusie. Tot slot vertalen de kartrekkers die waarde in daden, ze houden het niet bij woorden. Bij KenHem prediken ze geen gelijkwaardigheid, ze leven het, wat zichtbaar wordt in hoe ze mensen begroeten, in het geven van verantwoordelijkheid, in het zoeken naar waar wijkbewoners warm voor lopen. Dat maakt hen oprecht in wat ze doen, er is geen geheime agenda. En die oprechtheid leidt ertoe dat wijkbewoners met uiteenlopende achtergronden en leeftijden bij KenHem blijven komen, omdat er een basaal gevoel van vertrouwen en veiligheid kan zijn, wat ook de kinderen bij het zaalvoetbal ervaren.

Linking sociaal kapitaal is eveneens aanwezig door het frequente contact tussen KenHem en de gemeente Ede. Beide vervullen voor elkaar de rol van 'kritische vriend', alhoewel sprake is van een (gedeeltelijke) afhankelijkheidsrelatie door de gemeentelijke subsidie die KenHem ontvangt. Het contact helpt KenHem om de boodschap van de kracht van exclusie aan te scherpen en voor het voetlicht te brengen daar waar doorzettingsmacht is. Voor de gemeente is het waardevol om via KenHem tot in de haarvaten van de wijk te komen. Tegelijk is KenHem een interessant voorbeeld van ontspannen inclusiviteit op wijkniveau: niet door inclusieve activiteiten, maar door een inclusieve wijk met aanbod voor alle aanwezige bewonersgroepen.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Asha - We hebben hoop!

Thuisbasis geeft oudere Hindoestanen kracht

Auteur: Mellouki Cadat-Lampe

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

THUISBASIS GEEFT OUDERE HINDOESTANEN KRACHT

Zuilen, wijk in Utrecht

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Globaal aantal deelnemers en betrokkenen: 4 bestuursleden, 25 vrijwilligers, 60 à 100 stagiaires die elk 50 andere stagiaires bereiken, duizenden bezoekers per jaar.
- Demografische kenmerken: het bestuur bestaat uit 65+’ers met als kern Nederlanders met een Hindoestaans-Surinaamse migratieachtergrond. Verder zijn er bij Asha veel jongeren (via stage betrokken). Bezoekers van Asha hebben verschillende migratieachtergronden én er zijn bezoekers zonder migratieachtergrond.
- Sociaaleconomische kenmerken: de meeste bezoekers zijn Hindoestaans-Surinaamse senioren met een kleine beurs.
- Overige (achtergrond)kenmerken: veel eenzaamheid onder de Hindoestaans-Surinaamse senioren die Asha bezoeken. Velen kampen met een gebrek aan digitale vaardigheden, wat hen in de coronacrisis extra opbreekt.

Context van het initiatief¹

- Asha is gevestigd in Utrecht Zuilen: een subwijk van de wijk ‘Noordwest’ in de stad Utrecht.
- Typisch Zuilen zijn arbeiderswoningen uit de jaren 1910 tot en met 1935.
- Zuilen telt 3.820 inwoners. 36,6% heeft een migratieachtergrond, waarvan 8,5% een Surinaamse migratieachtergrond. 13,9% van de bevolking is 65 jaar of ouder.

¹ Bron: Wijkmonitor KIS

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Buurtcentrum Oase is een groot pand, gesitueerd langs een spoorweg in Utrecht Zuilen. Op deze donderdagmiddag bruist het er van de activiteiten van burgerinitiatief Asha, dat hier zijn thuisbasis heeft. In de centrale vergaderzaal helpen senioren jongeren met huiswerk. In een andere zaal kletsen senioren gezellig met elkaar tijdens het nuttigen van soto ajam, een heerlijk geurende soep. Elders in het gebouw klaverjassen paren aan lange tafels op anderhalve meter afstand van elkaar, corona oblige. Overal wordt Nederlands en Hindi door elkaar gesproken. De meeste bezoekers hebben dan ook een Hindoestaanse migratieachtergrond.

In een klein kamertje in het gebouw vertelt Radj Ramcharan (59) over het bloeiende burgerinitiatief Asha. Ramcharan – in het dagelijks leven adviseur van de Stichting Lezen en Schrijven – is secretaris op vrijwillige basis en drijvende kracht achter Asha. Intussen rinkelt zijn mobiel continu, en stappen gebruikers binnen om hem snel iets te vragen. Ramcharan reageert aimabel: hij geeft iedereen echte aandacht, staat mensen snel en accuraat te woord, verwijst door en maakt afspraken. Zo bouwt hij aan zijn Asha community, dag in, dag uit, het hele jaar door.

De uitdaging

Veiligheid en een beter leven

Hoe zorg je ervoor dat je je als Utrechtse senior met een Hindoestaanse migratieachtergrond thuis voelt in je eigen wijk en niet vereenzaamt, ook in een tijd van pandemie en lockdown? Radj Ramcharan lacht hartelijk. Hij antwoordt met een mop van Hindoestaanse senioren:

'Nana krijgt een mail van zijn 15-jarige kleinzoon *Vikash*. Hello Nana, *kaise ba*, hallo opa, alles goed? Het is super wat tegenwoordig allemaal mogelijk is! Ik hoef helemaal niet meer bij je te komen. Je kunt mijn zakgeld voortaan gewoon op mijn rekening overschrijven. Mijn rekeningnummer is ... Gemakkelijk toch, of niet? Uw liefhebbende *nathie*, kleinzoon.

Nana antwoordt: *Mera pyaara nathie*, lieve kleinzoon, *tjale hai*, alles gaat goed. Ik heb een scanner gekocht van een vriend. Dus zal ik een briefje van 20 euro doorsturen met de scanner en als je even tijd hebt, kun je het origineel komen halen bij mij thuis. *Toor pyara computer nana*, je liefhebbende virtuele grootvader.'

De mop staat voor het omgaan van Hindoestaanse generaties met elkaar, en voor het gevoel van eenzaamheid bij senioren, licht Ramcharan toe. Hoe houd je contact met je (klein)kinderen, hoe ga je eenzaamheid tegen? Tegelijkertijd geeft de mop uitdrukking aan de Hindoestaanse 'zilveren kracht': de vitaliteit, wijsheid en humor van deze senioren. Lachen is gezond, humor helpt.

Ontmoeting stimuleren en eenzaamheid van Hindoestaanse senioren in Utrecht in Zuilen tegengaan, is dé uitdaging van Asha, Hindi voor 'hoop'. Dat doet ze al sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw. Toen Suriname onafhankelijk werd, kwamen veel Surinaamse Hindoestanen naar Nederland, op zoek naar veiligheid en een beter leven. Eenmaal hier, beseften ze dat migratie een prijs heeft. Zij misten het land van herkomst, de cultuur en de religie. Op landelijk niveau kreeg je de stichting *Lallah Rookh*. Vanuit de behoefte aan een lokaal gewortelde organisatie richtten Radj Ramcharan en de zijnen in 1976 in Utrecht de stichting Asha op.

Bij Asha komen Utrechters met een Hindoestaans-Surinaamse achtergrond voor ontmoeting in eigen kring. Parasram Sewdoelare, een

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Hindoestaanse senior: 'Velen komen hier al veertig jaar. Als vrijwilliger, om te helpen en om anderen te ontmoeten die we nog niet kennen. We praten, spelen, eten, maken muziek en vieren feest.'

Maar de ambities van Asha reiken verder dan het faciliteren van ontmoeting in eigen kring. Inzet is ook om vanuit de eigen etnisch-culturele groep de brug te slaan naar andere inwoners in buurt en wijk, al dan niet in georganiseerd verband. En om de link te leggen tussen eigen mensen en de *systeemwereld* van instellingen en de gemeente Utrecht. Zo ligt bij Asha veel informatie- en foldermateriaal van deze organisaties, en bezoekers maken er gretig gebruik van.

Yasmina Massaoudi, sociaal makelaar bij DOCK Utrecht, een organisatie die bewonersinitiatieven in Utrecht ondersteunt, faciliteert Asha sinds een jaar. 'De inzet van dit initiatief was en is om mensen in een kwetsbare situatie te helpen, bijvoorbeeld bij het afhandelen van administratieve formulieren voor de huur of de belastingdienst. Velen voelen zich daarbij namelijk onvoldoende geholpen door de officiële instanties. Wij helpen ze om beter toegang te krijgen tot diensten en voorzieningen.'

Het initiatief

Thuisbasis

Asha is thuisbasis van senioren met een Hindoestaans-Surinaamse migratieachtergrond. De organisatie draait uitsluitend op vrijwilligers en ondersteuning van partners. De activiteiten van Asha vinden al vanaf het prille begin plaats in buurtcentrum Oase. Gemeente en maatschappelijke partners ondersteunen en faciliteren Asha. De gemeente Utrecht, afdeling Vastgoed, faciliteert de gebruikers van Oase door zaalruimtes, geld en personeel ter beschikking te stellen voor buurtactiviteiten.

Bezoekers komen uit de wijk, maar ook uit de hele stad en de provincie. Jaarlijks wordt Asha door een paar duizend mensen bezocht, grote events trekken vaak 80 tot 200 mensen. Een vaste kern van 25 vrijwilligers runt de organisatie en alle activiteiten. Asha betreft en begeleidt bij haar groepsactiviteiten vele jongeren die er als stagiaire aan de slag gaan. Het aantal verschilt per jaar, van 60 tot soms wel 100 stagiaires.

Asha organiseert veel activiteiten die gericht zijn op samenzijn, beleven van de eigen cultuur en recreatie. Bezoekers eten er samen en vieren er feest- en hoogtijden als Diwali en Sinterklaas. Parasram Sewdoelare: 'Thuis zit je maar alleen, tv en radio zijn je lot, meer heb je niet. Hier heb je je eigen mensen om je heen en kun je ook aanpappen met onbekenden. Er worden hier volop gesprekken gevoerd. Het voelt hier goed, ontspannen en verbonden.'

Asli Dogan, adviseur Gezondheid bij de gemeente Utrecht, ziet dat senioren van Asha zeer sterk betrokken zijn bij de activiteiten van de stichting. 'Ik heb dat nog nergens zo sterk gezien. Die sterke binding heeft alles te maken met de kwaliteiten van de trekkers, voorzitter Ronald Kalka en directeur Radj Ramcharan.' Dogan, die al vijf jaar met Asha samenwerkt, ziet grote behoefte bij Hindoestaanse senioren aan het samen beleven van de eigen cultuur, het in eigen kring bespreken van vraagstukken en in het algemeen: samenzijn. 'Men eet samen, beweegt, doet spelletjes en wisselt van alles met elkaar uit. Een oudere vrouw zei tegen mij: "Ik voel me verplicht om hier te komen. Ook al ben ik niet helemaal lekker. Ik roep de taxi en ga."'

Buiten de eigen kring

De senioren van Asha hebben vooral groepsgewijs contacten buiten de eigen kring. Inwoner Parasram Sewdoelare: 'We zijn in Nederland overal samen met de bus geweest, tot aan Maastricht. Ook buiten Nederland zijn we geweest: in België naar Manneken

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Pis, Brussel, naar Antwerpen en Brugge.’ Een andere senior vult aan: ‘We hebben samen met een echt Nederlands orkest opgetreden en zelfs in het TivoliVredenburg gespeeld. Dat was een combinatie van 7 orkesten uit heel Utrecht. Kale koppen, witte en zwarte koppen en grijze koppen bij elkaar.’ Ramcharan: ‘Dat was een bijzondere samenwerking tussen Fort van de Verbeelding en Asha. We hebben hier het eerste Hindoestaans-Surinaamse Grijze Koppen Orkest in Nederland opgericht. In onze wijk Zuilen wel te verstaan. Met Hindoestaans Bollywood-repertoire en Hindoestaanse instrumenten zoals een Indiaas harmonium.’

Groepsgewijze uitwisseling is voor de senioren van Asha een veilige en prettige manier om te integreren in de Utrechtse samenleving. Vanuit onderlinge verbinding en samenzijn, *bonding*, bouwen ze bruggen naar en met anderen. Ramcharan: ‘Op die manier doen onze Hindoestaans-Surinaamse ouderen tegelijk kennis op over de Nederlandse samenleving, wat er weer aan bijdraagt dat ze zelfstandig kunnen participeren.’

Partnerschap

Asha organiseert geregeld activiteiten die betrekking hebben op ouder worden in Nederland, of het nu gaat om gezondheid, sport, computergebruik of het tegengaan van eenzaamheid. Daarbij wordt veel samengewerkt met maatschappelijke partners. Tijdens de Utrechtse ‘gezondheidsdagen voor ouderen’ werkt Asha bijvoorbeeld samen met Asli Dogan, adviseur Gezondheid bij de gemeente Utrecht. Dogan: ‘Ouderen van Asha krijgen dan informatie over voorzieningen voor senioren, zodat ze weten hoe ze er gebruik van kunnen maken. Denk aan de Wmo, zorg en zorginstellingen, buurtteams, maar ook aan huisvesting en inkomen.’

Maar het scala aan activiteiten dat Asha met anderen organiseert, omvat nog veel meer. Ramcharan: ‘Denk aan een dialoog met

studenten van de HU over ‘geluk’, of een presentatie over discriminatie door Art.1 Midden Nederland, een informatief bezoek aan de huisarts, of een bezoek aan de 50PlusBeurs.’

De lijst met samenwerkingspartners van Asha is lang. Ramcharan somt er een aantal op: het landelijk Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten NOOM, Stichting Lezen en Schrijven, voor expertise over aanpak laaggeletterdheid, de Buurtteams Utrecht, U Centraal, COSBO-Stad-Utrecht voor ouderen, Bibliotheek Utrecht, Taal Doet Meer, Art.1 Midden Nederland, VoedselbankPlus Leidsche Rijn en de wijkpolitie. En ook met het bedrijfsleven gaat Asha partnerships aan. ‘De ING ondersteunt ons jaarlijks met € 1.000, Shell NL is sponsor geweest en ABN Amro heeft laptops gedoneerd. Momenteel hebben we vooral goede banden met Albert Heijn, Target en Jumbo.’

De balans

Prijzen voor het goede werk

Asha heeft grote meerwaarde voor Hindoestaans-Surinaamse senioren van nu, en voor hun ‘Wij in de Wijk’ in de Utrechtse samenleving. Het overtuigende bewijs daarvan is wat de ouderen daar zelf over zeggen. Maar ook het feit dat zeer veel Hindoestaanse ouderen Asha bezoeken en meedoen aan de activiteiten.

Ook buiten eigen kring wordt het goede werk van Asha opgemerkt. Inwoner Parasram Sewdoelare: ‘Twee jaar geleden won voorzitter Ronald Kalka de vrijwilligerstrofee van de gemeente Utrecht en Asha, als vrijwilligersorganisatie, de tweede prijs. We hebben dat groots gevierd, in aanwezigheid van de wethouder.’ Bij die prijzen bleef het niet, want Asha won in mei van dit jaar de Utrechtse Diversiteitsprijs 2021, omdat de organisatie erin slaagt om verschillende groepen Utrechters met elkaar te verbinden.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**

Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**

Den Haag

4. **HolyBe**

Online platform

5. **Buurtpreventieteams**

Cranendonck

6. **KenHem Communities**

Ede

7. **Asha**

Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**

Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**

Wageningen

10. **Het Carré**

Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Asha heeft als uitgangspunt dat het beleven van eigen cultuur en identiteit voor de Hindoestaanse inwoners een belangrijke basis is voor een vlotte inburgering in de Nederlandse samenleving. Ramcharan: 'In de thuisbasis die Asha is, doen mensen de kracht op om zich verder te ontwikkelen.'

Stichting Asha vindt het van groot belang om de brug te slaan met de andere gebruikers van buurtcentrum Oase en met wijk- en stadsbewoners en bij te dragen aan de sociale basis in de wijk. Dat wordt concreet en zichtbaar in de betrokkenheid van buurtbewoners bij buurtcentrum Oase. Zij worden meegenomen in allerlei activiteiten, van huiswerkbegeleiding tot belangrijke feesten met culturele uitingen, niet alleen Hindoestaans-Surinaams, maar ook bijvoorbeeld Eid al-Fitr, de 4 mei herdenking en de 5 mei viering.

Dogan: 'Asha zet haar netwerken in en organiseert bijeenkomsten, waarmee ze veel mensen in de wijk bereiken. Het versterkt de samenwerking in de wijk. Heel belangrijk hierin is de persoon van Radj Ramcharan, die heel open is en makkelijk contact maakt. Een goede organisator, toegankelijk, laagdrempelig, harde werker én een enthousiaste man. Dat zijn ingrediënten die het verschil voor Asha maken.' Ramcharan over zijn aanpak: 'Breng mensen bij elkaar. Dan ontstaan vanzelf vragen en behoeften. Anders gaat niemand praten. Met elkaar in dialoog treden: zo kunnen mensen werkelijk iets voor elkaar betekenen, iets met elkaar doen.'

Ramcharan werkt eraan dat een nieuwe generatie vrijwilligers het roer bij Asha straks gaat overnemen. Hij wil overdragen wat hij heeft opgebouwd. Daarbij gaat het volgens hem in de kern om hoe je je opstelt en gedraagt tegenover anderen. 'Blijf bij jezelf, wees open naar anderen, maak verbinding, deel je ervaring en heb vertrouwen, je bent niet alleen op aarde', vat hij zijn boodschap samen. 'Mensen hebben Asha gevonden en Asha heeft mensen gevonden. Niet vanuit het idee dat we alles weten. Maar door

te durven: *we hebben de duik genomen en we zijn aan het zwemmen. Water is water.'*

Reflectie

Wij in de Wijk-kapitaal

De casus van de stichting Asha kan goed geanalyseerd worden aan de hand van het begrippenkader *bonding, bridging en linking sociaal kapitaal* van Bourdieu, Putnam en Woolcock.

Het veld van de wijk waarin actieve inwoners werken aan een 'wijk van de wijk', kan gezien worden als een bijzonder speelbord met eigen regels en een eigen inzet van 'goederen' ofwel hulpmiddelen: economisch (met name geld), cultureel (met name diploma's) en sociaal (relaties, sociale en politieke netwerken) kapitaal. Bij buurtcentrum Oase, waar Asha is gehuisvest, speelt vooral cultureel en relationeel kapitaal een grote rol.

In het 'spel' dat wordt gespeeld, is het kapitaal van de Hindoestaans-Surinaamse initiatiefnemers van Asha, zoals Radj Ramcharan en Ronald Kalka, van grote waarde. Cultureel, omdat zij enerzijds gediplomeerde professionals zijn, die de Nederlandse taal kennen en de normen en waarden van de Nederlandse samenleving volledig hebben geïnternaliseerd, en anderzijds onmiskenbaar deel uitmaken van de Hindoestaans-Surinaamse, etnisch-culturele gemeenschap in Utrecht en Nederland. Economisch, omdat zij beschikking hebben over middelen zoals subsidie en mee kunnen bepalen hoe de ondersteuning van het gemeentelijk personeel, c.q. de sociaalbeheerder en sociaalmakelaar, wordt ingezet. En sociaal, omdat zij direct toegang hebben tot de beleidsbepalende netwerken én de netwerken van sleutelfiguren in de Hindoestaans-Surinaamse gemeenschap.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Bonding

Bij Asha is in hoge mate sprake van sociaal 'bonding' kapitaal. Het initiatief verbindt ouderen met een Hindoestaans-Surinaamse achtergrond. Het heeft een fysiek aspect: de ouderen komen bij elkaar in buurtcentrum Oase. Het heeft een etnisch-cultureel aspect: men komt bij elkaar op basis van de eigen culturele migratieachtergrond. En het heeft een sociaal aspect: men komt samen om activiteiten te ondernemen die eenzaamheid tegengaan en participatie in de Utrechtse samenleving mogelijk maken.

Door de krachten in de eigen groep onderling te bundelen, hebben de Hindoestaans-Surinaamse ouderen van Asha hun etnisch-cultureel kapitaal weten om te zetten in fysiek kapitaal, het beschikken over een thuisbasis in buurtcentrum Oase, en in cultureel kapitaal, in de vorm van eigen culturele activiteiten.

Dit sociaal bonding kapitaal vormt een basis voor het voorzien in de behoeften van Hindoestaanse-Surinaamse ouderen bij het tegengaan van eenzaamheid en het verwerven van informatie die helpt in hun dagelijkse leven en bij hun participatie in de samenleving.

Bridging

Bij Asha is ook sprake van bridging. De Hindoestaans-Surinaamse ouderen van Asha werken samen en ondernemen activiteiten met ouderen uit andere bevolkingsgroepen én met jongeren. Dat laatste wordt zichtbaar in het grote aantal jongeren dat stage loopt bij Asha. Bridging wordt ook zichtbaar in de samenwerking met sociaal-cultureel werk, onderwijs, bedrijven en de gemeente Utrecht.

Met Asha als thuisbasis weten Hindoestaans-Surinaamse ouderen de waarde van hun relationeel kapitaal en participatiekapitaal te vergroten, wat bijdraagt aan hun integratie in de Utrechtse samenleving.

Linking

Ook van linking is bij Asha volop sprake. De Hindoestaans-Surinaamse ouderen van Asha worden door de gemeente gefaciliteerd bij het organiseren van activiteiten. Utrecht erkent en waardeert zelfredzaamheid, eigenaarschap, zelfverantwoordelijkheid en de pioniersrol van bruggenbouwer Asha. Zo ontving voorzitter Kalka in 2020 de Utrechtse Vrijwilligerstrofee. En stichting Asha zelf won in 2021 de Diversiteitsprijs van de gemeente.

Al met al helpt Asha Utrechters met een Hindoestaans-Surinaamse migratieachtergrond sterk te staan in eigen kring, bruggen te bouwen naar andere groepen en beter toegang te krijgen tot en ondersteuning te krijgen van lokale ambtenaren en sociaal professionals. Met bonding, bridging en linking geeft Asha haar mensen hoop.

Referenties

- Bourdieu, P. (1980). Le capital social. Actes de la recherche en sciences sociales, 31, 2-3.
- Cadat, B., Sprinkhuizen, A., & Wild, J. d. (2002). Over kloven en overbruggen. Sociaal-cultureel werk, accommodatiebeleid en de multiculturele buurt. In R. P. Hortulanus, & J. E. M. Machielse (Eds.), De multiculturele uitdaging (pp. 115-127). Elsevier.
- Putnam, R. D. (2000). Bowling alone. Simon & Schuster.
- Stichting ASHA. (2020). Ontmoetingsproject voor Hindostaanse ouderen. Sedert 1992. Utrecht: ASHA.
- Szreter, S., & Woolcock, M. (2010). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. The Ethics of Public Health (1st ed., pp. 477-494).
- U Centraal. (2021). Plusgids Utrecht, Gemeente Utrecht.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Stichting Tegenwind Stijbeemden

Samen in actie tegen windmolens

Auteurs: Tamara Keers en Susan de Vries

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

SAMEN IN ACTIE TEGEN WINDMOLENS

gemeente Oss

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Het kernteam van Stichting Tegenwind Stijbeemden bestaat uit zes initiatiefnemers, wonend in de verschillende kernen die deel uitmaken van de gemeente Oss.
- 512 Inwoners hebben een handtekening gezet onder een petitie tegen windturbines in het poldergebied Stijbeemden.
- De inwoners die betrokken waren bij de Stichting Tegenwind Stijbeemden kwamen uit de volgende kernen, totaal aantal inwoners: Haren (720), Berghem (10.370), Deursen-Dennenburg (1.150), Ravenstein (3.415), Herpen (2.900), Koolwijk (300) en Huisseling (325) (Bron: CBS, 2020). In totaal gaat het om 19.180 inwoners (Bron: CBS, 2021).

Context van het initiatief

- Sinds 1994 vallen de gemeenten Berghem en Haren onder de gemeente Oss. In 2003 volgde de gemeente Ravenstein, met haar kernen Dennenburg, Deursen, Herpen, Huisseling en Koolwijk. Sindsdien vallen alle kernen die betrokken raakten bij Stichting Tegenwind Stijbeemden onder gemeente Oss.
- In het buitengebied van de gemeente Oss overheerst de landbouw. De gemeenteraad van Oss heeft in 2017 besloten dat Oss in 2050 energieneutraal moet zijn en de gemeente 25% van haar energiebehoefte op eigen grondgebied moet opwekken. Om die doelstelling te bereiken, wil de gemeente grootschalig energie opwekken op eigen grondgebied, met zonnevelden en windmolens (Gemeente Oss, 2021).

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Het poldergebied Stijbeemden ligt in de gemeente Oss. Het is een groen, uitgestrekt landschap waar koeien grazen in de wei. In 2018 leek er een verandering te komen in de bestemming. Renewable Factory en zeven boerenfamilies presenteerden namelijk het 'Coöperatief Energieplan Stijbeemden'. Er moesten negen windturbines in dit poldergebied komen. De weerstand tegen het plan bij diverse inwoners in het aangrenzende poldergebied was groot, want het zou grote impact hebben op de leefbaarheid. Een dilemma, want het plan sloot aan bij de opgave voor de gemeente Oss om vorm te helpen geven aan de energietransitie. Bovendien hing het samen met andere vergevorderde plannen voor windmolens in een ander deel van de gemeente. Tegenstanders van het windpark bundelden hun krachten en richtten Stichting Tegenwind Stijbeemden op. De stichting mobiliseerde een achterban uit de verschillende kernen. Mensen kwamen in actie en vonden een weg in het politieke landschap. Een verbindende kracht mét resultaat, want de stichting heeft haar doel bereikt: er komen geen windturbines in de achtertuinen van de omliggende inwoners.

De uitdaging

'Geen optie om niks te doen'

Om de klimaatverandering te beperken, moeten drastische maatregelen worden genomen. De energietransitie vraagt daarom om een brede maatschappelijke omslag. Een grote uitdaging voor een klein en dichtbevolkt land als Nederland, waar mens en natuur de schaarse ruimte delen. Er moet een balans komen tussen de kortetermijndoelen en -wensen van inwoners, zoals een prettige leefomgeving, en de langetermijndoelen om deze prettige leefomgeving toekomstbestendig te houden. Een complexe duurzaamheidsopgave die politieke keuzes vraagt.

Voor de gemeente Oss is het een grote uitdaging de wensen van de inwoners en de kaders van de energietransitie in balans te brengen. Ruimtelijke ingrepen door het plaatsen van bijvoorbeeld windparken is een alledaags klimaatvraagstuk geworden, maar het komt ook heel dichtbij. 'Hé, dat is ook mijn achtertuin!', dacht Ton Buijink, mede-initiatiefnemer van Stichting Tegenwind Stijbeemden toen hij vernam dat er een plan lag om op 900 meter van zijn woonhuis windturbines te plaatsen.

Wethouder Johan van der Schoot, portefeuille klimaat en energie, heeft een duidelijke onderbouwing voor de komst van de windturbines: 'Onder een windturbine kunnen koeien grazen, je kunt er voedsel produceren. Onder een veld zonnepanelen niet. Oss bestaat uit een groot buitengebied dat zich goed leent voor opgaves als waterveiligheid, landbouw of windturbines. Maar het is een omstreden onderwerp. We zien dat er actiegroepen ontstaan die zich verzetten tegen de komst van windturbines, zoals Stichting Tegenwind Stijbeemden. De vraag is hoe je als bestuurder sturing geeft aan zo'n proces. Ik krijg vanuit de gemeenteraad een opdracht. Deze energietransitie is weliswaar een grote lokale opgave, maar hij vloeit voort uit beleid van de rijksoverheid.'

Ton Buijink en zijn vrouw Mariëlle kwamen met inwoners uit omliggende dorpen in actie. 'Als een dergelijk plan voor een windturbinepark er eenmaal ligt, dan kun je dat als burger nauwelijks nog tegenhouden. Daarom zeiden wij: we moeten ons gaan organiseren! Zo is het idee voor Stichting Tegenwind Stijbeemden geboren', vertelt Ton. Mariëlle: 'Achter ons huis begint de prachtige polder. Het is in ons belang om die te beschermen. Het was geen optie om niks te doen.'

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Hoe denken ze over energietransitie? 'Wij zijn hartstikke voor, we hebben zonnepanelen op ons dak'. Maar als het om een windpark gaat, heeft Ton een andere visie: 'Het is absurd dat ze überhaupt op land geplaatst worden. Als de samenleving het belangrijk vindt om duurzame energie op te wekken, dan moet dat op een betere manier gebeuren.'

De tegenstanders van windturbines in Stijbeemden maakten hun bezwaren kenbaar, maar voelden zich onvoldoende gehoord en onvoldoende geïnformeerd door de gemeente en het Coöperatief Energieplan Stijbeemden. Omdat ze niet bij het besluitvormingsproces werden betrokken, groeide het wantrouwen.

Een aantal tegenstanders besloot de inwoners te mobiliseren. Ze deelden flyers uit en voerden gesprekken aan de voordeur. Zo wisten ze 150 inwoners bij elkaar te krijgen op een informatieavond op de lokale manege. 'Sommige aanwezigen waren fel tegen de komst van de windmolens en waren er ronduit emotioneel over. Anderen waren afwachtend: zij wilden weten wat de komst van windmolens zou betekenen en welke gevolgen dat zou hebben. Er was vooral een grote behoefte aan informatie. 'Uiteindelijk bleek er voldoende steun om de Stichting Tegenwind Stijbeemden op te richten en gezamenlijk tegen de komst van windturbines in het geweer te komen', vertelt Mariëlle.

Het initiatief

Daadkrachtige aanpak

Stichting Tegenwind Stijbeemden had één einddoel: geen windturbinepark in haar poldergebied. 'Windturbines geven overlast en hebben gezondheidsrisico's, bijvoorbeeld door het geluid, maar ook vanwege hun slagschaduw', stelt Ton. Een stevige onderbouwing hiervan was nodig om het proces aan te vechten bij de

gemeenteraad en het college van B&W in Oss. De kerngroep ging hard aan de slag om onderzoeken te verzamelen en te doorgronden en ervaringen van mensen met dezelfde uitdagingen te achterhalen.

De initiatiefnemers vormden een sterk kernteam, bestaande uit zes leden. Door diverse competenties en netwerken bij elkaar te brengen, gericht op één gedeeld belang, kwamen zij tot een daadkrachtige aanpak. 'De een stelt een locatie voor bijeenkomsten beschikbaar, de ander is boerenzoon en kent de boerenfamilies. We hebben iemand die Planologie heeft gestudeerd, Mariëlle heeft kennis van marketing en communicatie en ik weet vanuit mijn functie in de bouw weer andere dingen', zegt Ton.

Wakker schudden

Middels een handtekeningenactie probeerde het kernteam inwoners te mobiliseren om in actie te komen. Ton: 'We verdeelden het werk. Wij zorgden voor de informatiefolders. Iedereen bracht die in zijn eigen wijk rond, want het ging om duizenden huizen. Inwoners gingen de deuren langs om handtekeningen op te halen.' 'Ik ben gaan flyeren en bij huizen in het dorp gaan aanbellen. Actief mensen wakker schudden', vertelt een betrokken inwoner die zich actief heeft ingezet voor de stichting. 'Slechts een paar inwoners gaven aan dat ze niet tegen de komst van het windturbinepark waren, vaak omdat ze er economisch belang bij hadden. Sommigen zagen geen bedreiging in de windmolens. Als ik dan zei: "Met windturbines voor je deur wordt je huis minder waard", dan zag ik ze schrikken. Logisch, want het raakt ze persoonlijk. Mensen moeten wakker geschud worden en dat heeft wel even geduurd.'

Het kernteam opereerde steeds in nauw overleg met de achterban. Het deelde zijn visie op professionele wijze met de gemeente én hield steeds de achterban op de hoogte, zodat men niet voor

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA Den Haag ▶

4. HolyBe Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams Cranendonck ▶

6. KenHem Communities Ede ▶

7. Asha Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen Wageningen ▶

10. Het Carré Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

de troepen uitliep. 'Je ziet elkaar op straat en spreekt elkaar aan. Inwoners kunnen het kernteam makkelijk hun inzichten meegeven, de drempel is heel laag', aldus Mariëlle Buijink.

Wrijving

De plannen voor het windturbinepark en het verzet ertegen van een groep bewoners leidde in de verschillende kernen ook tot wrijving tussen inwoners. Er waren tegenstanders, maar zeker ook voorstanders, bijvoorbeeld onder de boeren - en hun families - bij wie de turbines op het land geplaatst zouden worden. 'De turbines waren hét gesprek van de dag, van de lokale kroeg tot op het schoolplein. Mensen gaan naar dezelfde sportverenigingen en hun kinderen zitten op dezelfde scholen. Wijkbewoners konden het heel moeilijk scheiden, er heerste frustratie en boosheid', zegt Mariëlle. Reden voor het kernteam om ook contact te zoeken met de boeren.

Beïnvloeden

De stichting zette verschillende strategieën in om haar doel te bereiken, onder andere het opzoeken van de publiciteit. Met een cameraman ging het kernteam met een twintigtal inwoners op excursie naar de Hoeksche Waard, waar een windturbinepark is geplaatst, om te laten zien wat de negatieve gevolgen zijn. De stichting deed er daarnaast alles aan om de politiek op andere gedachten te brengen. 'We hadden snel door dat de gemeenteraad een beslissende rol kon gaan spelen', zegt Ton. 'We zochten contact met een politieke partij om erachter te komen hoe we de plannen konden beïnvloeden. Zo hebben we speciale nieuwsbrieven voor raadsleden gemaakt met de titel: Wat raadsleden moeten weten.'

Het nemen van een beslissing over de toekomst van het windturbinepark was geen gemakkelijke opgave, zegt wethouder Van der Schoot. 'Het is uiteindelijk de gemeenteraad die belangen moet

afwegen en een keuze maakt. Ik breng de belangen in kaart en zorg voor ontmoetingen met deskundigen. Zo heb ik in de gemeenteraad een hoorzitting belegd waar alle tegenstanders en voorstanders hun mening konden geven. Ook waren er deskundigen aanwezig, zoals van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie, de GGD, de RIVM en een geluidsexpert. De gemeenteraad kon vragen stellen.'

Na alle belangen en deskundigen veelvuldig gehoord te hebben, moest de gemeenteraad een keuze maken. 'Een zware opgave', beklemtoont de wethouder. 'De raadsleden stonden als collectief en individueel onder druk van de publieke opinie en hun directe omgeving.' Hij merkt daarbij op dat het geluid van de actiegroep wel luid en duidelijk was overgekomen, maar dat de vraag is hoe groot het deel was van belanghebbenden en omwonenden die zij representeerden. 'Een groot deel hoor je nauwelijks', aldus van der Schoot.

Donderdag 28 januari 2021. Na een intensieve dag met 31 sprekers stemt de meerderheid van de gemeenteraad in met het plan Duurzame Polder. Dit betekent dat er is besloten dat de Lithse en Geffense Polder geschikt is om grootschalige duurzame energie op te wekken met windmolens. De plaatsing van windturbines bij Stijbeemden is hierdoor van de baan.

De balans

Voortbouwen op bestaande verbindingen

Stichting Tegenwind Stijbeemden heeft in twee jaar tijd laten zien dat zij inwoners uit verschillende kernen weet te mobiliseren en verbinden. Het bundelen van verschillende competenties van inwoners, het beïnvloeden van de politiek én de publiciteit opzoeken waren daar debet aan.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

De belangrijkste les? 'Als je iets wilt bereiken, moet je daar tijd en energie in steken. Het is vooral belangrijk om de politiek te bewerken', stelt Ton. Mariëlle: 'Maar ook het besef dat je het samen moet doen. Samen strijden voor een bepaald doel creëert een saamhorigheidsgevoel onder de achterban.' De verbinding en korte lijnen die al aanwezig waren in het dorp waren een basis waar de stichting op kon voortbouwen.'

Beïnvloeding van de politiek

De politiek beïnvloeden was, zoals Ton Buijink aangeeft, een belangrijk speerpunt. Brieven naar raadsleden, publiciteit opzoeken, gesprekken voeren met politieke partijen, de stichting heeft alles op alles gezet. 'Als je als volksvertegenwoordiger in het gebied woont waar de windturbines komen, dan wordt er veel druk op je gezet', zegt wethouder Van der Schoot. 'Volksvertegenwoordigers maken deel uit van de wijk of buurt waar zij wonen. Tijdens het doen van boodschappen werd ik aangesproken. Mensen begonnen over de windturbines en wat ik ze allemaal aandeed. De belangengroep maakt gebruik van allerlei middelen en zoekt de publiciteit op en ik snap dat. Hoe ga je met belangengroepen om in een dergelijk traject? Dat zijn ingewikkelde processen. De keuze voor 'hier geen windmolens' heeft consequenties voor elders in onze gemeente.

Doel behaald! Maar voor iedereen gunstig?

Stichting Tegenwind Stijbeemden kijkt tevreden terug. De bewoners krijgen geen windturbines in hun achtertuin. Maar er is een keerzijde. Inwoners in de omgeving van de Lithsepolder - ook gemeente Oss - krijgen wél windturbines. Volgens de wethouder was het uiteindelijk een gebiedsafweging. 'In de Lithsepolder hebben we meer ruimte en kunnen we verder van de kernen blijven. Dat is enerzijds de ruimte en luxe van het grote gebied in Oss. Anderzijds betekent dit dat de pijn bij een ander deel van de gemeente komt te liggen'.

De toekomst van Stichting Tegenwind Stijbeemden

Na twee jaar intensieve samenwerking kwam er een einde aan de strijd van Stichting Tegenwind Stijbeemden. De verschillende kernen hebben zich verbonden, maar is die verbondenheid ook na het behalen van het doel gebleven? 'Niet echt', zeggen Ton en Mariëlle Buijink. 'De mensen van het kernteam hebben nog wel onderling contact. En de ervaring met de Stichting Tegenwind heeft geleerd dat je als kernen *samen* veel meer kunt bereiken. En vanuit onze ervaring zouden we anderen kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld met duurzame energie-initiatieven.'

Reflectie

Het fundament: de sociale basis

Door zich te verenigen heeft Stichting Tegenwind Stijbeemden haar doel behaald. Het feit dat ze opereerde in hechte woonkernen met een sterke sociale basis, heeft dit vergemakkelijkt. De stichting liet zien dat ze de inwoners uit de kernen kon mobiliseren. Het verenigen van inwoners rond een specifiek doel heeft echter niet direct geleid tot versterking van de gezamenlijke sociale basis van de verschillen gemeenschap(pen). Nóg niet, want het inzicht is wel gegroeid dat kernen hun krachten kunnen bundelen bij het realiseren van een gemeenschappelijke doelstelling.

Bonding

De aanpak van Stichting Tegenwind Stijbeemden is een voorbeeld van hoe je succesvol aan een doel kunt werken door middel van *bonding*. De stichting verenigde gelijkgestemden uit diverse kernen in de gezamenlijke strijd tegen de komst van een windturbinepark. De bonding werd versterkt doordat de inwoners slecht geïnformeerd werden en zich niet betrokken voelden bij het besluitvormingsproces.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

De sterke bonding was echter van tijdelijke aard. Sinds het doel - geen windturbinepark - is bereikt, is Stichting Tegenwind Stijbeemden niet meer actief en zijn er minder intensieve onderlinge contacten tussen de betrokkenen.

De sterke bonding had ook negatieve gevolgen. Zo krijgen inwoners uit de omgeving Lithse Polder wél windturbines in hun omgeving. En in de tijd dat de felle discussies speelden over de windturbines, veroorzaakte de tegenstellingen wrijving tussen inwoners in de kernen. Inwoners en politici voelden zich onprettig in hun eigen leefomgeving.

Bridging

De strategie van bridging is weinig ingezet door de stichting. De initiatiefnemers waren niet op zoek naar compromissen of verscheidenheid in opvattingen. Ze zijn wel de dialoog aangegaan met andersgestemden, namelijk een aantal boerenfamilies van het Coöperatief Energieplan Stijbeemden. Hiermee zijn bruggen geslagen tussen de voor- en tegenstanders. Contact met dorpsraden en sociaal professionals in de kernen is niet gelegd. Beide partijen geven aan elkaar niet te hebben opgezocht. Hiermee kan geconcludeerd worden dat er voor de stichting geen bridging-contact nodig was om hun doel te behalen.

Linking

Stichting Tegenwind Stijbeemden heeft bewust gekozen voor het werken aan *linking*. Dankzij het feit dat ze de weg leerde vinden binnen instituties en de politiek slaagde ze erin haar doelen te bereiken. Het is de stichting gelukt contact te leggen met de systeemwereld en de politiek te mobiliseren om haar ambities waar te maken.

Toekomst van windturbines

De Raad van State heeft in juni 2021 *gesteld* dat het kabinet met aangescherpte bouwregels moet komen over het plaatsen van windturbines. Denk aan milieubeoordelingen, normstelling voor het geluid en de algehele veiligheid van windparken. De actualiteit laat zien dat de casus uit Stijbeemden niet uniek is. En ook dat het voor een gemeente een complexe uitdaging is om op lokaal niveau vorm te geven aan de energietransitie, waarvan de randvoorwaarden nog in ontwikkeling zijn.

Referenties

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2020) Kerncijfers wijken en buurten 2020. Verkregen op 30 juli 2021, via: www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/29/kerncijfers-wijken-en-buurten-2020
- Gemeente Oss (2021) Buurtmonitor 2021. Verkregen op 30 juli 2021, via: [OssStat - Inwoners totaal Wijken 2021 \(buurtmonitor.nl\)](http://OssStat - Inwoners totaal Wijken 2021 (buurtmonitor.nl))
- Gemeente Oss (2021) Opgave gemeente Oss, wat moeten we daar voor doen? Verkregen op 30 juli 2021, via: Opgave gemeente Oss, wat moeten we daar voor doen? - Gemeente Oss

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Thuis Wageningen

Duurzame bruggen slaan in een verdeelde stad

Auteurs: Tamara Keers en Lone von Meyenfeldt

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

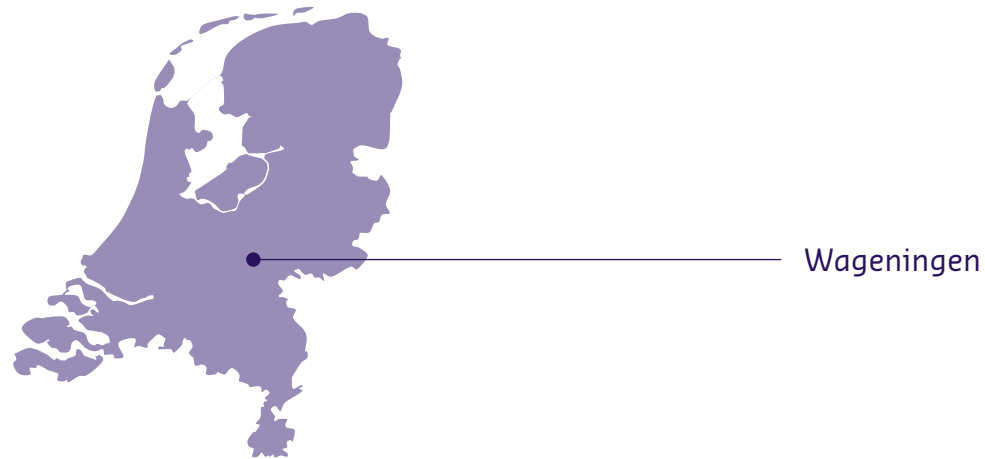
9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

DUURZAME BRUGGEN SLAAN IN EEN VERDEELDE STAD

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Thuis Wageningen, de stadskamer van Wageningen, is een drukbezochte plek. Op jaarbasis komen er tussen de 12.500 en 20.000 bezoekers. De stadskamer is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 9.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 13.30 tot 16.30 uur.
- Thuis Wageningen had steeds een vaste kern van 75 medewerkers. In coronatijd is dat aantal gehalveerd. Naast vijf betaalde krachten zijn er vele vrijwilligers en zogeheten 'thuismakers': mensen die hun tijd, talent, kennis en ideeën met Thuis Wageningen delen. Dit doen ze op hele verschillende manieren. De één is host, de ander werkt mee aan de Thuis-strategie en weer een ander schrijft content voor social media.
- Hosts, gastvrouwen en gastheren, ontvangen bezoekers en zorgen voor een prettige sfeer in de stadskamer. Er zijn ongeveer 12 -17 hosts bij Thuis Wageningen betrokken.

Context van het initiatief

- Wageningen kent een sterke tweedeling als het gaat om haar bewoners: enerzijds de 'oude Wageningers', van wie de voorouders vaak al generaties lang in de gemeente woonden, en anderzijds de grote (internationale) gemeenschap van hoger opgeleiden, die worden aangetrokken door Wageningen University & Research (WUR) en een aantal grote bedrijven.
- Veel van de 'oude Wageningers' werkten voorheen in de maakindustrie die eind vorige eeuw nog in de stad gevestigd was, maar omdat die nu verdwenen is, zijn velen zonder werk komen te zitten.
- Door het succes en de internationale allure van Wageningen University & Research trekt de stad tegenwoordig 10.000 (grotendeels internationale) studenten per jaar.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

In het centrum van Wageningen staat tussen de winkels een pand met een witte gevel waarop in grote letters 'Thuis' is te lezen en waar Thuis Wageningen is gehuisvest. Als je naar binnen kijkt, zie je veel planten, een aantal werktafels en daarachter kasten vol boeken. Thuis Wageningen herbergt een plantenasiel, een boekenmarkt en een ruilplaats voor kleding en spullen. Ook staat er een koelkast van het initiatief Foodsharing, waar mensen etenswaren kunnen brengen of halen om voedselverspilling tegen te gaan. De locatie van Thuis Wageningen is een stadskamer en een broedplaats, een ontmoetingsplek waar kruisbestuivingen ontstaan. Hun motto is: 'omdat het anders moet, omdat het anders kan'. Thuis Wageningen werkt samen met inwoners, bedrijven, overheid en kennisinstellingen aan maatschappelijke vraagstukken om zo samen te werken aan een duurzame en inclusieve wereld. Dirk Huiberts, host en vrijwilliger: 'Bij Thuis Wageningen zijn we op verandering gericht. Hier kom je als je daar ideeën over hebt en als je iets wil ontwikkelen.'

De uitdaging

Wageningen, een stad met twee gezichten

De stad Wageningen heeft twee gezichten. Van oudsher was er veel maakindustrie, zoals de oude steenfabriek, de sigarenfabriek en de wasserij. Hier werkten mensen die doorgaans al generaties lang in Wageningen woonden. Met het verdwijnen van deze industrieën viel voor velen de werkgelegenheid weg. Een aantal generaties 'oude Wageningers' kwam jong thuis te zitten en slaagde er niet of nauwelijks in om nieuw werk te vinden.

Intussen ontwikkelde Wageningen zich van een kleine, relatief onbekende provinciale stad tot een stad die internationaal op de kaart staat vanwege haar wereldwijd hoog aangeschreven universiteit, Wageningen University & Research (WUR). Het succes van de universiteit is groot en trekt nog steeds veel mensen naar de gemeente. Niet alleen studenten, wel 10.000 per jaar, maar ook bedrijven zoals Friesland Campina en grote researchafdelingen zoals van Unilever vestigen zich er. 'Wageningen is een soort Silicon Valley van Nederland met alle hightech en voedselkennis die erbij hoort', stelt oud-wethouder Lara de Brito. Lara de Brito was wethouder sociaal domein en duurzaamheid. Ze was vanaf

de oprichting bij Thuis Wageningen betrokken en altijd een ambassadeur van het initiatief, omdat het volgens haar sociale, duurzame en economische rechtvaardigheid met elkaar verbindt.

Volgens De Brito is de middengroep die op veel plaatsen de samenleving bij elkaar houdt in Wageningen veel kleiner dan elders. 'Fysiek liggen de wijken dicht bij elkaar, maar de mensen staan vaak ver van elkaar af. Veel mensen doen vrijwilligerswerk en zijn actief, maar ze doen dat in twee totaal verschillende werelden. Het is ontzettend belangrijk om die twee werelden bij elkaar te brengen. Beide werelden zijn actief binnen Thuis Wageningen. Al spreekt hun visie op de samenleving primair de theoretisch opgeleiden aan, de wijze waarop ze mensen persoonlijk benaderen, ruimte bieden en stimuleren, heeft uiteindelijk aantrekkingskracht op alle Wageningers', aldus De Brito.

Verbinding en duurzaamheid

Onder veel inwoners leeft de wens om te werken aan een inclusiever en duurzamer Wageningen. Zo ook bij Tutku Yüksel en geboren Wageningse Elsje van de Weg, die elkaar ongeveer zeven jaar geleden tegenkwamen. Beiden willen een verschil maken voor Wageningen én de wereld. Hun uitgangspunt daarbij is 'de drie-eenheid van economische, sociale en ecologische duurzaamheid.'

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Want een duurzame samenleving gaat in hun ogen niet alleen over groen en het milieu, maar ook over inclusie en het tegengaan van sociale ongelijkheid.

In 2014 deed zich een kans voor, die Yüksel en Van de Weg met beide handen aangrepen. Na de gemeenteraadsverkiezingen organiseerde de gemeente een dag waarop lokale initiatieven ideeën konden presenteren om aanspraak te maken op het gemeentelijke innovatiebudget. Yüksel en Van de Weg schetsten hun droom: het realiseren van een huiskamer van de stad, van waaruit inwoners werden geïnspireerd om samen te werken aan economische, sociale en ecologische duurzaamheid. Hun voorstel viel in goede aarde, werd gehonoreerd en ging niet veel later van start. Inmiddels, zeven jaar later, is Thuis Wageningen een bekende en gewaardeerde naam binnen het sociaal domein in Wageningen. Als onderdeel van de netwerkorganisatie Welsaam, die de aanbesteding van vier jaar financiering voor het sociaal domein heeft gekregen, ontvangt Thuis Wageningen nu structurele financiering van de gemeente.

Het initiatief

Veelzijdig

Thuis Wageningen werkt samen met inwoners, gemeente, bedrijven en onderwijs aan maatschappelijke vraagstukken. Dit doet Thuis Wageningen met projecten, door anderen te ondersteunen bij het opzetten van initiatieven en door het faciliteren van een broedplaats waar van alles gebeurt. De locatie is een plek in de stad, waar mensen elkaar ontmoeten, ideeën uitwisselen, initiatieven nemen en waar je kunt gaan zitten werken. Van dinsdag tot en met vrijdag kun je er - behalve tijdens de lockdown - van 9.00 tot 17.00 uur vrij inlopen. Er is altijd een host aanwezig die zorgt voor een prettige sfeer en mensen wegwijs maakt waar nodig.

‘Er is altijd beweging in de ontmoetingsruimte’, zegt Van de Weg, ‘en samen delen is ons uitgangspunt. Je hoeft hier bijvoorbeeld niet te betalen met geld, als wat je komt halen en brengen maar in balans is. Kom je hier de hele dag werken? Dan is het fijn als je wat boodschappen haalt van het lijstje aan de muur, of even de boel schoonmaakt.’

Vrijwilliger Dirk Huiberts, host bij Thuis Wageningen, was in het begin wat sceptisch over deze formule. ‘Maar tot mijn verbazing werkt het prima. Mensen gebruiken dingen uit de koelkast, maar vullen de voorraad zelf weer aan.’

Het sluit prachtig aan bij de missie van het initiatief, die luidt: Thuis Wageningen brengt samen voor de wereld van morgen, waarin we goed zijn voor elkaar en voor de wereld om ons heen.

Lokale vraag

Maar Thuis Wageningen is meer dan een inloop- en ontmoetingsruimte, zegt Yüksel. ‘Mensen die een initiatief willen opzetten, bieden wij ondersteuning door mee te denken en door met hen te zoeken naar financiering. Samen met Solidez werkt Thuis Wageningen aan WageningenDOET, om inwoners te stimuleren om een verschil te maken in hun eigen buurt, wijk of stad. Thuis Wageningen ondersteunt mensen met kennis, netwerk en moedigt mensen aan. Er is de mogelijkheid tot financiële ondersteuning uit het Initiatievenfonds, dat Thuis Wageningen samen met Solidez beheert. Dit fonds is onderdeel van Welsaam en bedoeld voor het financieren van lokale initiatieven. Partijen die een maatschappelijke activiteit willen organiseren kunnen bij Thuis Wageningen terecht voor laagdrempelige zaalhuur. Zo organiseren maatschappelijke organisaties er geregeld bijeenkomsten en projecten. Zulke initiatieven gaan altijd uit van een lokale vraag: een inwoner, de gemeente, de universiteit of ondernemers.

Woord vooraf

1. Over het belang van zelforganisatie

2. De Oude Bieb

Lewenborg, Groningen

3. Stichting POLKA

Den Haag

4. HolyBe

Online platform

5. Buurtpreventieteams

Cranendonck

6. KenHem Communities

Ede

7. Asha

Zuilen, Utrecht

8. Tegenwind

Stijbeemden

9. Thuis Wageningen

Wageningen

10. Het Carré

Pijnacker-Nootdorp

11. Reflectie

Ook voert Thuis Wageningen met partners in de stad projecten uit. Een voorbeeld is het faciliteren van een participatieproces om te komen tot een voedselagenda, in opdracht van de gemeente. Dit project draait om de toegankelijkheid van gezond eten en het stimuleren van plantaardig eten, korte voedselketens en minder voedselverspilling. Een ander voorbeeld zijn workshops in samenwerking met Fawaka Ondernemersschool, waarin kinderen worden ondersteund bij het opzetten van een sociale onderneming zoals een duurzame modelijn of producten gemaakt van afval. En samen met Changemakers realiseert Thuis Wageningen het project *Make it happen*, workshops waarin jongeren activiteiten bedenken voor het verbeteren van hun omgeving.

Bij het beoordelen van initiatieven die organisaties in of met steun van Thuis Wageningen willen uitvoeren, bekijkt het team of het idee positief bijdraagt aan de stad en of het toegankelijk is voor iedereen. Zo begeleidt of ondersteunt Thuis Wageningen een project om de bankjes in de stad te schilderen, een actie voor het vergroenen van tuinen ten behoeve van insecten en vogels, een ontmoetingsdiner en een initiatief dat gericht is op het recyclen van plastic. Maar ze faciliteren bijvoorbeeld ook debatavonden, zoals een debat dat over het TIPP-handelsakkoord ging. Bij alles geldt steeds dat initiatiefnemers het zelf moeten doen. Want Thuis Wageningen ondersteunt en verbindt ze met andere partijen in de stad, maar gaat uit van hun eigen kracht.

Maatschappelijke drive

Bij de groep Wageningers die zichzelf als de *echte Wageningers* beschouwen, zit een diepe pijn, weet De Brito. 'Het gaat om de inwoners van de zwakke wijken, die vaak kampen met armoede. Ook al is dat lang niet altijd feitelijk het geval, ze hebben heel snel het gevoel: in Wageningen wordt alles gedaan voor die universiteit.'

Thuis Wageningen wil nadrukkelijk een plek zijn voor iedereen. Iedereen die aan de missie wil meedoen, kan meedoen. De medewerkers proberen mensen die anders denken te inspireren. Voelt iedereen zich thuis bij Thuis Wageningen? Host Dirk Huiberts antwoordt vanuit zijn eigen ervaring. 'In het begin dacht ik dat het niets voor me was. Ik las erover in ons lokale krantje en kreeg het beeld van een activistisch clubje van super linkse mensen, die overal tegen zijn, aparte ideeën hebben en vegetarisch eten.' Maar toen hij er was, beviel de sfeer hem. 'Je kunt er gewoon komen zitten en een praatje maken.'

Volgens Dirk Huiberts heeft de grote meerderheid van de bezoekers van Thuis Wageningen een maatschappelijke drive. Hoewel er heel verschillende mensen bij Thuis Wageningen komen, zijn het volgens hem veel hoogopgeleide mensen. Daar identificeert hij zich niet mee. Zelf voelt hij zich meer verwant met de oude Wageningers, een groep die je minder zal zien bij Thuis Wageningen, zegt hij. 'Een oud-Wageninger zou hier een kat in een vreemd pakhuis zijn. Die verkiest de ouderwetse gezelligheid met moeders aan de koffietafel. Niks geen maatschappelijke visie, maar samen zingen en dansen.' Van der Weg vult aan dat praktisch opgeleide mensen of oude Wageningers desondanks wel bij Thuis Wageningen komen.

Tijd en aandacht

Vanaf de start koestert Thuis Wageningen de wens om de vele partijen in de stad, inwoners, bedrijven, overheid en kennisinstellingen, aan elkaar te verbinden omtrent maatschappelijke vraagstukken. Maar hiermee bleken de initiatiefnemers de lat erg hoog te leggen. Daarom besloten ze zich de eerste jaren te concentreren op de vraag hoe ze inwoners kunnen laten bijdragen aan hun eigen leefomgeving. Na vijf jaar constateerden Yüksel en Van de Weg dat Thuis Wageningen om echt impact te kunnen maken ook

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

boven het niveau van de inwoner moet gaan opereren en meer de verbinding moet zoeken met gemeente en bedrijven. Deze groei-stap probeert Thuis Wageningen nu te maken. Onlangs zijn drie parttime medewerkers aangesteld die vanuit de locatie het huidige werk voortzetten, zodat Yüksel en Van de Weg zich kunnen toeleggen op projecten waarin inwoners, overheid, bedrijven en kennisinstellingen samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken.

Beweging in het sociaal domein

Als relatief nieuwe partij in het sociaal domein is Thuis Wageningen zich nog aan het profileren en volop in beweging. Voor de gevestigde welzijnsorganisaties was de komst van de nieuwe speler even wennen. 'Thuis Wageningen heeft voor nieuwe dynamiek gezorgd in het sociaal domein en dat vind ik heel positief', zegt Elianne Rookmaaker. Rookmaaker is zzp'er en verbindt organisaties en verschillende belanghebbenden met elkaar, doorgaans initiatiefnemers die 'iets willen betekenen' voor de stad. Ze begeleidt de ontwikkeling en uitvoering van concrete projecten of ideeën. 'Dit sluit daar prachtig op aan. Thuis Wageningen richt zich veelal op sociale interacties en maatschappelijke vraagstukken, maar vaak werken we ook samen en vullen we elkaar aan. In eerdere fases is het bestaan van Thuis Wageningen ben ik ook nauw betrokken geweest bij de verdere netwerkontwikkeling. En juist omdat ik ook met andere organisaties in de stad werk, is het mooi om nieuwe mensen te laten kennismaken met Thuis Wageningen en ze zelf te laten ervaren wat Thuis Wageningen is, hoe er gewerkt wordt en hoe ze zich ontwikkelt', stelt Rookmaaker.

Volgens Rookmaaker is de gemeente blij met het jonge en innovatieve van Thuis Wageningen. Ze wijst er bijvoorbeeld op dat de organisatie sociale media goed weet te benutten en daardoor een groot bereik heeft. Tegelijkertijd ziet ze dat Thuis Wageningen, als veelzijdige organisatie, heel vaak moet uitleggen waar ze voor staat. Yüksel en Van de Weg bevestigen dat. Thuis Wageningen is

niet makkelijk in een hokje te plaatsen. 'Goede communicatie over wat we zijn en waar we voor staan is op dit moment onze grootste uitdaging.'

Een andere uitdaging voor Thuis Wageningen is om in de toekomst onafhankelijker te worden van de aanbesteding van de gemeente. Dat plaatst de initiatiefnemers voor een dilemma. Meer inkomsten genereren kan bijvoorbeeld door meer ruimte te bieden voor zaalhuur aan privéclubjes voor bijvoorbeeld dansavonden of particuliere taallessen. Maar de vraag die de initiatiefnemers zich stellen, is of ze daardoor niet te ver afdrijven van hun missie, die immers gericht is op het collectieve belang en kansengelijkheid in de gemeente Wageningen.

De balans

Groei pijn

Thuis Wageningen is in zeven jaar tijd uitgegroeid van een klein burgerinitiatief tot een impactvolle stichting met veel kennis en verantwoordelijkheden. De kracht van het initiatief ligt in de inclusieve, creatieve en innovatieve wijze waarop het burgerinitiatief stimuleert en combineert met werken aan economische, sociale en ecologische duurzaamheid in de stad.

Doordat in Wageningen een brede middenklasse ontbreekt, is de kloof tussen mensen met een lagere en hogere sociaaleconomische positie groot en zichtbaar. De bevolking is superdivers en draagt brede en diverse kennis met zich mee. Thuis Wageningen probeert daar gebruik van te maken en een verbindingsader te vormen tussen mensen die elkaar nodig hebben, maar niet weten te vinden. Yüksel: 'Wageningen heeft een unieke samenstelling van mensen, Wageningen University & Research trekt veel wetenschappers, er werken mensen met totaal verschillende achtergronden en pro-

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

fessies. Wij zoeken naar manieren om die kennis op Wageningen University & Research lokaal zichtbaar te maken. En bijvoorbeeld naar manieren om een ambtenaar uit zijn kantoor te trekken en bij Thuis Wageningen een spreekuur laten houden.'

Het werken aan zulke idealistische doelstellingen maakt de initiatiefnemer zich bewust van de eigen blinde vlekken. Zo is het voor Thuis Wageningen lastig jongeren en ouderen te bereiken, omdat die veelal hun eigen doelgroepgerichte clubjes en activiteiten hebben. 'Om bredere groepen te bereiken, kan het soms ook beter zijn dingen een op een te doen', zegt Yüksel.

Thuis Wageningen is steeds aan het zoeken naar manieren om haar doelen te bereiken. Yüksel: 'Hoe speel je bijvoorbeeld in op meertaligheid in de gemeente? Stel, je organiseert een activiteit en één persoon spreekt geen Nederlands, moet je die dan in het Engels organiseren?'

Volgens Elianne Rookmaaker horen zulke vraagstukken bij een jonge, dynamische organisatie. 'Ik zie groei pijn. Thuis Wageningen heeft enorm gezaaid en een stabiele plek in Wageningen veroverd. Nu ze uitgroeit tot een grotere organisatie met meer vraag, meer *traffic*, is er een soort van middle-managementlaag nodig en dat stelt de initiatiefnemers voor uitdagingen. De potentie is er, maar het regelen van dit soort zaken gaat niet vanzelf. En het is ook niet hun core business.'

Al met al is Thuis Wageningen inmiddels een gevestigde stakeholder in de gemeente Wageningen, die zichzelf steeds opnieuw aan het uitvinden is. Een initiatief dat, gezien de opdracht waar het voor staat en de doelstellingen die het nastreeft, voor de grote opgave staat nog meer ingebed te raken in de Wageningse samenleving.

Reflectie

'Bonding is niet af'

Bonding

Thuis Wageningen is een mooi voorbeeld van hoe *bonding* kan werken en floreren. Het initiatief mobiliseert een diverse groep gelijkgestemden die iets positiefs willen betekenen voor de gemeente Wageningen, een groep die elkaar in de algemene publieke ruimtes minder goed wist te vinden. Door haar laagdrempeligheid, werkwijze en idealisme slaagt Thuis Wageningen erin mensen aan zich te binden. Inwoners kunnen gebruikmaken van de voorzieningen of zelf een initiatief aandragen, waarbij ze ook nog eens ondersteuning kunnen krijgen. Dit maakt anderen nieuwsgierig, en prikkelt ze om eens een kijkje te nemen in wat de huiskamer van Wageningen te bieden heeft. De bonding is niet 'af', want Thuis Wageningen stelt vast dat ze ook blinde vlekken heeft. Zo slaagt ze er nog onvoldoende in om bijvoorbeeld kwetsbare inwoners bij hun participatieprocessen te betrekken. Thuis Wageningen is zich daarvan bewust en zoekt naar wegen om hier verandering in te brengen, temeer omdat ze er nadrukkelijk ook voor de meer kwetsbare inwoners wil zijn.

Bridging

De kracht van Thuis Wageningen ook is dat de bonding van mensen die zich willen inzetten voor een beter Wageningen voor een sterke bridging zorgt. Een diverse doelgroep die zich hard wil maken voor een duurzame stad komt elkaar bij Thuis Wageningen tegen, in de huiskamer of bij de initiatieven die vanuit Thuis Wageningen door inwoners worden gestart. Maar hoezeer het initiatief ook bijdraagt aan bridging, er is op dit front nog veel te winnen. Thuis Wageningen is zich daar zeer van bewust, want er zijn nog volop bruggen te slaan, onder andere naar inwoners van verschil-

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

lende leeftijden, Wageningers in een kwetsbare sociaaleconomische positie en het verbinden van studenten en niet-studenten.

Linking

Bij Thuis Wageningen is er volop sprake van linking. Thuis Wageningen gaat relaties aan met stakeholders die een sterke positie bezitten in Wageningen en die kunnen bijdragen aan het realiseren van hun doelen en idealen. Thuis Wageningen weet de gemeente, de universiteit, innovatieve bedrijven en organisaties te vinden. En het omgekeerde geldt ook, ze weten Thuis Wageningen te vinden!

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Samen bewust in Delfgauw

Gezamenlijk beheer van duurzaam wooncomplex Het Carré

Auteur: Lone von Meyenfeldt

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

GEZAMENLIJK BEHEER VAN DUURZAAM WOONCOMPLEX HET CARRÉ

Emerald, wijk in Pijnacker-Nootdorp

HET INITIATIEF IN KORT BESTEK

Deelnemers/ betrokkenen

- Globaal aantal deelnemers betrokkenen: Woongemeenschap Het Carré bestaat uit 49 energiezuinige huurwoningen waar 81 volwassenen en 35 kinderen wonen. Zij gebruiken en beheren samen de binnentuin van het wooncomplex, die 1.500 m² beslaat.
- Demografische kenmerken: in Het Carré wonen 19 huishoudens gezinnen met kinderen, 17 huishoudens betreft alleenstaanden en 15 huishoudens zijn bewoners van 60 jaar of ouder (van wie het merendeel alleenwonend).
- Sociaaleconomische kenmerken: bij de start van het project waren alle woningen sociale huur. Inmiddels is 75% van de woningen voor sociale huur bestemd en valt 25% van de woningen in de vrije sector. Alle huishoudens betreft bewoners met een oorspronkelijk Nederlandse achtergrond, op één na.
- Overige kenmerken: de eerste bewoners van woongemeenschap Het Carré waren allen leden van Vereniging Ecodorp. Voor de voordracht van nieuwe bewoners aan woningcorporatie Rondom Wonen werken de huidige bewoners met een selectiecommissie.

Context van het initiatief

- De woongemeenschap bevindt zich in de gemeente Pijnacker-Nootdorp in de wijk Emerald, een Vinex-wijk die in de jaren '90 van de vorige eeuw is gebouwd. De wijk is ontworpen als stadswijk met regionale oriëntatie, gericht op de A13 en Delft.
- Emerald heeft eigen voorzieningen zoals een winkelcentrum, een sporthal en drie basisscholen.
- De meerderheid (driekwart) van de woningen in de omringende wijk Emerald betreft koopwoningen.
- Iets meer dan de helft (55%) van de huishoudens zijn gezinnen met kinderen. Bijna 75% van de bewoners betreft mensen met een Nederlandse achtergrond (Bron: Statline, CBS).

Woord vooraf ▶

1. Over het belang van zelforganisatie ▶

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ▶

3. Stichting POLKA
Den Haag ▶

4. HolyBe
Online platform ▶

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ▶

6. KenHem Communities
Ede ▶

7. Asha
Zuilen, Utrecht ▶

8. Tegenwind
Stijbeemden ▶

9. Thuis Wageningen
Wageningen ▶

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ▶

11. Reflectie ▶

Midden in de Vinex-wijk Emerald, in de jaren '90 gebouwd ten zuiden van het Zuid-Hollandse dorp Delfgauw, ligt een onopvallend vierkant woonblok. De buitenkant verraadt op geen enkele manier dat het hier om een woningbouwproject gaat dat bij de aanbouw in 2003 uniek en vernieuwend was. Behalve misschien de imposante, monumentale toegangspoort, die naar de binnentuin van het blok leidt, waarin veel vrij groeiende struiken en planten staan. Bewoner van het eerste uur Salima Bours: 'In het begin, toen de huizen opgeleverd werden, was de binnentuin één blok klei. Wat je nu ziet, hebben we er als inwoners zelf van gemaakt. Deels in overleg, maar sommige dingen zijn spontaan neergezet of geplant.' Midden in de binnentuin staan picknicktafels, in een hoek staat een pizzaoven, er is een stiltetuin en er is een trampoline en een klimtoestel met glijbaan. De binnentuin grenst aan de tuinen van de 49 omliggende woningen, overwegend sociale huurwoningen die energieneutraal zijn en met duurzame materialen zijn gebouwd. Op deze plek in Delfgauw wonen mensen die samen woongemeenschap 'Het Carré' vormen.

De uitdaging

Duurzaam en gemeenschappelijk wonen

Een van de ambities die Nederland met de nieuwe klimaatwet heeft geformuleerd is dat in 2050 alle woningen energieneutraal moeten zijn. Percelen en de woningen die erop staan, moeten in de toekomst net zoveel energie opwekken als er wordt verbruikt. Uiteindelijk zullen alle huishoudens daartoe ook van het aardgas af moeten. Ook voor woningcorporaties flinke opgaven en zij investeren dan ook steeds meer in duurzame woningen. De kunst is om tegelijk zoveel mogelijk betaalbare woningen te realiseren, zodat duurzaam wonen ook toegankelijk wordt voor lagere inkomens.

Tegelijk met de trend van duurzamer wonen is er ook de trend van gemeenschappelijk wonen, en dikwijls vallen deze woonwensen samen. Volgens de website van [De Omslag](#), een werkplaats voor duurzame ontwikkeling, komen er in Nederland steeds meer ecologische woonwijken of worden oudere wijken gerenoveerd, waarbij duurzaamheid en gemeenschapsvorming belangrijke uitgangspunten zijn. Volgens een [artikel](#) in Trouw uit 2005 is het toenemend aantal leefgemeenschappen een reactie op

het drukke en anonieme leven in de stad. Mensen zijn op zoek naar het oude dorpsgevoel, maar dan mét behoud van privacy. Vereniging Ecodorp was een van de pioniers die daarmee in Nederland aan de slag ging. Geïnspireerd op het voorbeeld van Ecovillages in het buitenland ging de vereniging Ecodorp rond de millenniumwisseling op zoek naar een plek voor een eerste Ecodorp in Nederland. 'Het doel van Ecodorp is om met een groep mensen van allerlei generaties op een mooie plek samen te leven en te werken', zegt initiatiefnemer Steven Voorberg in een [interview in De Uitspraak](#). De vereniging bestaat uit mensen die ecologie, gemeenschapszin en spiritualiteit hoog in het vaandel hebben. Vrijheid, verbondenheid, zorg en respect voor elkaar zijn in Voorbergs ideaalbeeld belangrijke begrippen. Voorberg zocht voor het eerste Ecodorp een plek in het oosten of zuiden van het land, om meer in harmonie met natuur en milieu te kunnen wonen.

Woningcorporatie Vestia, die projectontwikkelaar Ceres Projecten in de arm nam, was met het duurzaam wooncomplex 'Het Carré' een van de trendsetters. Elke woning van dit complex werd uitgerust met een warmtepomp, warmtewisselaars en een ventilatiesysteem. Bij de aanbouw werden de woningen ook voorzien

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

van zonnepanelen. De warmtepomp haalt via kunststofleidingen warmte uit de bodem: een zuinig energiesysteem. De woningen zijn extra geïsoleerd met isolerend glas en er zijn duurzame materialen gebruikt zoals duurzaam geproduceerd hout. Ook hebben de huizen een speciale gipsblokken vloerafwerking.

Vestia droeg het project bij de start over aan woningcorporatie Rndom Wonen. Peter de Lange, destijds adjunct-directeur Beleid van Rndom Wonen, vertelt in hetzelfde [interview in De Uitspraak](#) dat men voor de woningen op zoek ging naar huurders met een ecologische levensvisie. 'Dit project verdient huurders die op een verantwoorde ecologische manier handelen. Vaak hebben deze mensen een bescheiden inkomen, omdat zij vinden dat een hoog inkomen de consumptie van goederen nodeloos bevordert. Duurzame woningen met een lage energierekening zijn dan ook geknipt voor hen.' De Lange werd geattendeerd op de vereniging Ecodorp en zocht daar contact mee.

Het project was niet precies wat Ecodorp zocht, midden in de Randstad en vlak bij de A13. Toch was de vereniging geïnteresseerd. 'De huizen waren mooi en het project was geschikt voor een woongemeenschap', aldus Steven Voorberg. Rndom Wonen en Ecodorp maakten de afspraak dat alle woningen zouden worden gehuurd door leden van Ecodorp. De huurders moesten qua inkomen en gezinssamenstelling voldoen aan de normale eisen die gelden voor sociale woningbouw.

Het initiatief

Zelfstandigheid en gemeenschapszin

Woongemeenschap Het Carré is een complex van 49 energie-neutrale huurwoningen die van duurzame materialen zijn gebouwd. Aan de binnenkant van het complex grenzen alle tuinen van de

woningen aan de gemeenschappelijke binnentuin van 1.500 m². Uniek van Het Carré is niet alleen de fysieke kant van het bouwproject. Uniek is ook, zegt Gera Esser, Manager Wonen van Rndom Wonen, dat de bewoners samen de binnentuin beheren en de voordracht voor toewijzing van nieuwe bewoners met elkaar organiseren. 'Dat is bijzonder, dat gebeurt nergens.'

De woongemeenschap heeft twee werkgroepen, de 'tuinier-werkgroep' en de 'werkgroep selectie nieuwe bewoners'. Bewoners ontmoeten elkaar in de binnentuin en bij vergaderingen. Sommige bewoners zoeken elkaar ook thuis op. Eens in de paar maanden werkt een groepje met elkaar op zondag een paar uurtjes in de tuin. Met Pasen worden er eieren gezocht en jarenlang was er een gezamenlijk Sinterklaasfeest, maar dat komt de laatste jaren niet meer echt van de grond. Wel is er elk jaar nog een zomerfeest, wat op organische wijze tot stand komt, net als kleine spontane feestjes die worden gehouden. Soms wordt er gezamenlijk gemeditereerd in de tuin. Volgens bewoner Salima Bours is er in Het Carré sprake van onderlinge zorgzaamheid tussen bewoners. Zo stelde bij een overlijdensgeval een medebewoner zijn huis ter beschikking voor de opbaring. En als in Het Carré een kind is geboren, staan de medebewoners klaar om volgens een schema voor het gezin te koken. Toen Bours zelf beviel van haar tweede kind zat een groep vrouwen in de binnentuin bij elkaar om 'positieve energie naar haar te sturen'.

Volgens de statuten is het doel van de woongemeenschap het bevorderen van een positief woon- en leefklimaat voor de bewoners. Het recht op toewijzing van nieuwe bewoners is een belangrijk middel om dit te beïnvloeden. Op de vraag wat het gemeenschapsgevoel maakt bij Het Carré, zegt bewoner Tansé Guth: 'Het feit dat we zelf de samenstelling van inwoners kunnen bepalen. Door de selectieprocedure kunnen we een bepaald slag mensen eruit halen die bij elkaar passen.' Ook Gera Esser denkt dat gelijkgezind-

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

heid tussen de bewoners de gemeenschapszin binnen het complex versterkt. 'Het zou anders ook kunnen ontstaan, maar in Het Carré is er een structuur voor. De bewoners zoeken mensen die hetzelfde leven, dat is een basis om een gemeenschap te vormen.'

Op de website van Het Carré staat dat de woongemeenschap drie pijlers heeft: gemeenschapsvorming, ecologie en spiritualiteit. De pijlers zijn volgens Bours toe aan herformulering. De selectiewerkgroep wil de pijler spiritualiteit veranderen in 'bewust leven'. Spiritualiteit is volgens haar een te breed begrip en omvat niet het soort bewustzijn dat binnen de woongemeenschap verbindend werkt. Bewoner Guth: 'Bewust in het leven staan, gaat om nadenken over je eigen ontwikkeling, jouw aandeel in het leven, de maatschappij, Het Carré. Naar jezelf kunnen kijken als onderdeel van iets groters.' De pijler 'gemeenschapsvorming' heeft ook verduidelijking. Sommige mensen toonden weinig behoefte aan contact, nadat zij eenmaal binnen de gemeenschap woonden, terwijl anderen daarvan juist (te) hoge verwachtingen bleken te hebben. De selectiecommissie let hier nu goed op in de gesprekken vooraf. Bours: 'Er zijn mensen die op die pijlers afkomen en denken: oh, er is hier eensgezindheid, ik word opgenomen in een warme familie, oh ik ben alleenstaande moeder, er wordt hier voor mijn kind gezorgd. Nou, *not*. Je moet hier zelfstandig zijn.' Bewoner Guth vult aan dat bewoners zich vooral individueel verbinden: 'Ieder heeft zijn eigen lijntjes.'

Wijkmanager Marjolein van der Vlies van de gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft de indruk dat de woongemeenschap wat gesloten is naar de buitenwereld. Ze denkt dat de woongemeenschap in de omgeving een imago heeft van 'zweverige mensen'. Van der Vlies vindt die geslotenheid geen probleem: 'Ik kan me voorstellen dat het fijn is met gelijkgestemden te zijn en je daarin te verstoppen, het biedt bescherming.' Bewoner Tansé Guth onderstreept dat: 'Ik heb totaal geen behoefte om me aan te sluiten bij iemand van bui-

ten Het Carré. Ik heb hier voldoende aan. Al mijn behoeften worden hier vervuld.' Ze vindt het ook niet prettig als haar zoontje met kinderen van buiten Het Carré speelt. 'We zoeken wel echt het slag mensen die hier woont.' Op de vraag wat voor mensen dan in de buurt rond Het Carré wonen, zegt Guth: 'Alles wat wij niet zijn, als het gaat om de drie pijlers. Het zijn Vinex-wijken, koopwoningen, van rijkere mensen.'

Leven in een woongemeenschap heeft mooie kanten, maar gaat ook niet altijd zonder strubbelingen. Een echte uitdaging vormt de besluitvorming met zoveel mensen, dat geeft soms wrijving. In het verleden is door het moeizame besluitvormingsproces een initiatief voor een gemeenschapshuis niet van de grond gekomen, terwijl het merendeel van de bewoners dit graag wilde. De bewoners kwamen er niet uit hoe het er dan uit zou moeten zien en waar het zou moeten komen te staan. De woongemeenschap hanteerde aanvankelijk de sociocratische besluitvorming, waarbij een besluit er alleen doorheen komt als niemand een overwegend bezwaar heeft. 'Daar komen we op terug, want sommige dingen komen zo niet van de grond. Daarom hebben we het vetorecht afgeschaft', zegt Bours. 'Als de bewoners er niet uitkomen, werken we met meerderheid van stemmen.' En soms komen (kleinere) initiatieven voor de binnentuin op organische wijze tot stand. Dan is er een groepje bewoners dat via een mailtje laat weten wat ze van plan zijn en als er niet al te veel weerstand komt, gaan ze het gewoon doen.

De gemeente noch de woningbouwvereniging hebben veel omkijken naar Het Carré. Met Rondom Wonen zijn er afspraken over wat in rekening gebracht kan worden voor het beheer en er is jaarlijks een overleg om te bespreken of alles loopt. Van der Vlies is positief over deze onafhankelijkheid: 'De bewoners van Het Carré redden het prima, ze zijn zelfstandig.' Ook Rondom Wonen is tevreden met hoe het gaat. 'Voor ons is belangrijk dat de woning-

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

toewijzing en het beheer van de binnentuin goed lopen. Zo lang dat goed loopt, is het hartstikke fijn voor ons.'

De balans

Mensen die bij elkaar passen

Woongemeenschap Het Carré biedt haar bewoners de gelegenheid om energiezuinig te wonen en verbindingen aan te gaan met mensen die in grote lijnen met elkaar delen hoe zij willen leven. Dat bewoners zelf de selectie kunnen doen, zorgt voor een basis om een gemeenschap te kunnen vormen. Mensen ontmoeten elkaar, ondernemen samen activiteiten en zijn betrokken bij elkaar. Het samen beheren en gebruiken van de binnentuin verloopt in het algemeen harmonieus en naar tevredenheid van bewoners, woningbouwvereniging en gemeente. De woongemeenschap slaagt er in het algemeen goed in om mensen te trekken die bij elkaar passen. De drie pijlers die de woongemeenschap naar buiten communiceert, werken daarbij als insluitings- en uitsluitingsmechanisme. Op sommige punten behoeven deze pijlers verduidelijking, om verkeerde verwachtingen bij nieuwe bewoners te voorkomen.

De gezamenlijke besluitvorming vormt een uitdaging voor de bewoners van Het Carré. Succesvol zijn vooral kleine, tijdelijke gemeenschappelijke initiatieven voor of in de binnentuin. Daarbij slaan de bewoners makkelijk de handen ineen om iets voor elkaar te krijgen. Bij voorstellen voor grotere, permanente zaken wordt het al snel complex. Vaak is bij grotere beslissingen sprake van een moeizaam proces, vanwege verschillende ideeën en belangen van zoveel toch verschillende mensen. Het ideaal van de woongemeenschap om besluiten op sociocratische wijze te nemen, heeft een pragmatische invulling gekregen: het is nog steeds het uitgangspunt, maar als het niet werkt, gaat men over op meerderheid van stemmen. Of bewoners voeren hun initiatief gewoon uit als er niet

al te veel weerstand komt na een mededeling via de mail. Dat gaat tot zo ver goed, maar hier is volgens bewoners wel verbetering mogelijk.

De gemeente en woningbouwvereniging ervaren de woongemeenschap als naar binnen gericht, maar zien dit niet als probleem. De woningbouwvereniging hoort geen klachten en is tevreden met hoe het loopt. Ook de gemeente heeft geen omkijken naar het reilen en zeilen binnen de woongemeenschap. De wijkmanager vindt het positief dat de woongemeenschap zo zelfstandig functioneert.

Reflectie

Win-winsituatie

Bonding

Woongemeenschap Het Carré is een plek die het ontstaan van *bonding* mogelijk maakt. Het beheer van de gezamenlijke binnentuin en de taak om nieuwe bewoners voor te dragen, bieden een structuur waardoor bewoners elkaar ontmoeten en samenwerken. Dit betekent niet dat de bewoners altijd eensgezind zijn of dat ze zich allen even betrokken voelen op elkaar. Met zoveel verschillende mensen zijn er vanzelfsprekend ook al snel uiteenlopende belangen.

Belangrijk element voor succes als het gaat om *bonding* is de selectie van nieuwe bewoners.

De woongemeenschap stuurt bewust op het voordragen van mensen van wie zij denken dat ze binnen de gemeenschap passen. Een middel hiertoe zijn de pijlers die zij naar buiten communiceren als de basis van de woongemeenschap.

Woord vooraf

1. **Over het belang van zelforganisatie**

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen

3. **Stichting POLKA**
Den Haag

4. **HolyBe**
Online platform

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck

6. **KenHem Communities**
Ede

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht

8. **Tegenwind**
Stijbeemden

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp

11. **Reflectie**

Een les die te leren is uit deze casus is dat als je pijlers creëert, het belangrijk is om goed te expliciteren wat je eronder verstaat. Wat wordt bijvoorbeeld bedoeld met 'spiritualiteit' of 'gemeenschapszin'? Het gaat binnen de woongemeenschap om structurele *bonding*, terwijl de groep tegelijk met de tijd van samenstelling verandert. Dat maakt het relevant om jaarlijks te evalueren of de pijlers nog passen bij de *bonding* die wordt nagestreefd, zodat een minimale mate van gelijkgezindheid voor gemeenschapszin en een positief leefklimaat blijven gewaarborgd.

Bridging

Bewoners van Het Carré hebben niet veel contact met bewoners van buiten het wooncomplex, zij zijn meer op elkaar gericht. Mogelijk speelt hier ook een sociale kloof. Het Carré is een wooncomplex van grotendeels sociale huurwoningen in een Vinex-wijk met vooral koopwoningen, waar meer vermogende mensen wonen. De woongemeenschap heeft in de omringende buurt een imago als 'zweverig' en andersom hebben bewoners van Het Carré ook beelden van de mensen uit de omringende omgeving, dat zij niet dezelfde waarden delen als het gaat om bewust leven, ecologie en gemeenschapszin.

Linking

In deze casus is eigenlijk geen sprake van linking. De woongemeenschap bedruipt zichzelf en doet nauwelijks een beroep op diensten of voorzieningen van de gemeente of de woningbouwvereniging. De wijkmanager van de gemeente vindt dat een positief signaal: de groep is zelfstandig. Voor de woningbouwvereniging scheelt het werk dat de bewoners zelf de binnentuin beheren en nieuwe bewoners aandragen. Zo lang het soepel loopt, is dit een win-winsituatie.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Reflectie

Uit de inclusiekramp, naar een ontspannen perspectief op verbinden

Een paar jaar geleden ging Movisie van start met het project Wij in de Wijk. Drie begrippen keerden telkens terug: bonding, bridging en linking. In eerste instantie waren we sterk gespitst op het bridging-aspect, maar gaandeweg hebben we geleerd dat bonding én linking minstens van even grote betekenis zijn (zie kader). In deze derde rondgang door het land hebben we dan ook juist projecten geselecteerd met een sterke bonding-component. We bezochten initiatieven (plekken) waarin bewoners zich met andere bewoners verbinden die in meer of mindere mate op hen lijken of met wie ze iets delen, zoals een verbindende migratiegeschiedenis, etnische herkomst, levensovertuiging, politiek ideaal of belang. Terugkijkend op deze derde ronde trekken we aan het slot van deze bundel vijf lessen.

1 Projecten gericht op zelforganisatie van specifieke groepen verdienen herwaardering

In de achterliggende periode bestond de neiging om zelforganisaties van specifieke groepen minder te waarderen dan initiatieven die gericht waren op overbruggende contacten met andere groepen. In het beleid kregen bridging-projecten meer punten dan bonding-projecten. Bovendien werd vooral gewezen op negatieve kanten van bonding en werden voorbeelden aangehaald waarin het lidmaatschap van een groep een blokkade vormt voor maatschappelijke participatie. Waar leden of deelnemers 'klein' gehou-

den worden, aspiraties naar beneden worden bijgesteld en individuele ontsnapping moeilijk is door groepsdruk. We zijn ons bewust van deze negatieve kanten van bonding, maar in deze derde ronde Wij in de Wijk hebben we vooral de positieve kanten van bonding gezien, juist ook voor kwetsbare groepen.

We zagen de saamhorigheid, de warme jas, het thuisgevoel bij mensen die iets met elkaar gemeen hebben. Of dat nu komt door eenzelfde achtergrond, levensfase, religieuze overtuiging of door het simpelweg wonen in dezelfde wijk. Het maakt het contact maken gemakkelijker. Er is sneller begrip en herkenning. We zagen ook dat die ontmoeting idealiter plaatsvindt op een voor die groep passende plek. Een mooi voorbeeld is de sociale huiskamer van De Oude Bieb in de Groningse wijk Lewenborg. Bezoekers hoeven zich er niet te schamen voor hun smalle beurs. Activiteiten zijn gratis, net als de koffie en de thee.

De verschillende projecten richten zich zowel op de individuele empowerment van de bezoekers/deelnemers/bewoners als op een collectief ideaal: christelijke LHBTI-jongeren tot bloei laten komen (HolyBe), Hindoestaanse ouderen via de eigen Hindoestaanse cultuur hun weg laten vinden in de Utrechtse samenleving (Asha), het integratieproces van Poolse vrouwen en hun gezinnen versnellen in in Haagse wijken (POLKA). In het geval van Stichting Tegenwind Stijbeemden ging het niet om een groot ideaal, maar om een gedeeld belang. Daar leerden we dat bonding door 'sterken' ten koste kan gaan van mensen met minder sociaal en cultureel kapi-

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Bonding, bridging en linking

De Amerikaanse politicoloog Robert Putnam maakt onderscheid tussen 'bonding' en 'bridging'. Bij bonding gaat het om het samenbinden van mensen die zich in elkaar herkennen of een bepaald belang delen. In het geval van bonding versterk of vergroot je de bindingen met de eigen groep, bij bridging slaag je erin contact te maken met personen buiten je eigen groep. Te sterke en verplichtende onderlinge contacten (bonding) maakt bridging ingewikkelder, maar een stevige bonding binnen de eigen groep wordt juist als voorwaarde voor bridging gezien. Belangrijk is het idee dat bridging vaak nodig is om sociaal te kunnen stijgen. Bridging vormt een belangrijk aangrijpingspunt om jezelf als persoon te ontwikkelen omdat het de kansen vergroot op toegang tot nieuwe hulpbronnen. De contacten die men opdoet buiten de eigen groep kunnen namelijk een brugfunctie vervullen naar nieuwe relaties en nieuwe informatie waartoe men eerder geen toegang had. Naast de begrippen 'bonding' en 'bridging' van Robert Putnam is ook het begrip 'linking' of 'linking social capital' van Michael Woolcock relevant. 'Linking' betreft de vaardigheid om je weg te vinden binnen instituties van overheid, wonen, onderwijs, zorg et cetera. Effectieve linking stelt mensen in staat instituties te benutten voor het voorzien in de eigen behoeften en ambities. Juist personen in bestaansonzekere leefsituaties zijn daartoe niet goed in staat, missen goede contacten met de juiste instanties of staan wantrouwend ten aanzien van de overheidsinstanties. Vaak hebben ze het contact daarmee verbroken.

taal. Door hun goede maatschappelijke positie, beschikbare kennis en sociale competenties slaagden de bewoners rond Stijbeemden erin om het geplande windmolenpark niet in 'hun achtertuin' te krijgen. Nu staan de windturbines op een plek waar bewoners niet de vaardigheden bezitten om hier effectief weerstand tegen te bieden.

We leerden dat het belangrijk is in deze projecten om de kernwaarden en idealen, die ooit de motor waren voor de oprichting ervan, levend en actueel te houden. In het geval van een gedeelde etniciteit, migratieachtergrond of praktisch belang lijkt dat gemakkelijker te zijn dan in het geval van projecten die op een politiek ideaal, levenshouding of een relatief open religieuze overtuiging zijn gebaseerd. Deze bondingelementen lijken meer tijd en afstemming te vragen, een inzicht dat we opdeden bij woongemeenschap Het Carré in Delfgauw. Verzwakken die idealen, omdat ze niet voldoende zijn geconcretiseerd of niet voldoende steun hebben bij het kerngroepje van een initiatief, dan verdwijnt de ziel en daarmee de bindingskracht uit het project. Verbinden kost tijd en gesprek om die gemeenschappelijke grond te blijven vinden. Volledige overeenstemming over wat die kernwaarden en idealen dan zijn, is dan niet eens noodzakelijk, zo blijkt bij stichting KenHem in Ede.

2 Vermijd de inclusiekramp

In de Volkskrant van 29 september kwam onlangs de Haagse oud-wethouder Rabin Baldewsingh aan het woord.¹ Hij is onze eerste Nationaal Coördinator Discriminatie en Racisme. Baldewsingh karakteriseert in het interview Nederland als een mozaïeksamenleving. Hij betoogt dat groepen met een migrantenachtergrond pas kunnen integreren als ze de kracht van de eigen cultuur kunnen

¹ Ashwant Nandram, 'De man die discriminatie moet bestrijden: 'Zouden witte mensen ook niet hun kennissenkring moeten vergroten''. In: De Volkskrant, 29 september 2021.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

vasthouden, maar tegelijkertijd ontvankelijk zijn voor hun nieuwe omgeving. De Volkskrant citeert een eerdere uitspraak van hem waarin hij zegt dat 'segregatie, het samenklonteren van sommige bevolkingsgroepen in een wijk, zo slecht nog niet is'. De oud-wet-houder formuleert eigenlijk een ontspannen perspectief op segregatie zoals Sako Musterd deed in zijn afscheidscollege als hoogleraar stadsgeografie aan de Universiteit van Amsterdam.²

In lijn met hen bepleiten wij een ontspannen kijk op inclusie. Er lijkt anno 2021 een taboe te rusten op projecten die niet volledig inclusief zijn. Die taboes vinden we zowel in kringen van lokaal beleid als onder bewonersinitiatieven. Daardoor worden aan initiatieven onhaalbare eisen gesteld en zadelen initiatiefnemers zich op met irreële taakstellingen. Streef niet per definitie in alle gevallen naar *inclusieve activiteiten*, is de les die wij trekken, maar streef naar *inclusieve wijken* of in de termen van Baldewsingh naar *mozaïekwijken*, waar voor iedereen plaats is. Want bedenk dat in veel van de huidige zogenaamd inclusieve projecten vaak sprake is van stille uitsluitingsmechanismen zoals de verplichting om Nederlands te moeten spreken in het buurthuis of de regel dat er niet gebeden mag worden.

Terwijl juist krachtige bonding (mits gericht op empowerment van individu of collectief) nodig is om de deur te openen naar anderen, naar bridging. Het lijkt een paradox: terugtrekken in een groep gelijkgestemden en tegelijk de verbinding met anderen zoeken. De logica van 'eerst bonding, dan bridging' laten casussen als HolyBe, KenHem, Asha en POLKA zien. Zo kunnen inwoners van diverse pluimage uit de wijk Kernhem elkaar vinden binnen het christelijke initiatief KenHem, omdat zij daar oprechte aandacht ervaren en hen geen geloofsovertuiging wordt opgedrongen. KenHem werkt namelijk vanuit het kernideaal 'gelijkwaardigheid', waardoor zij

² Sako Musterd, 'Een ontspannen perspectief op residentiële segregatie.' In: *Beleid en Maatschappij* (2020) (47) 4, p. 339-358.

open kan staan voor iedereen. Zij hoeft niet te kiezen tussen eigen identiteit of inclusie, omdat inclusie onderdeel is van de identiteit. Iets soortgelijks zien we bij POLKA, zij het vanuit een kwetsbaardere groep. Door de saamhorigheid en 'plek voor zichzelf' die Poolse migrantenvrouwen daar ervaren door onderlinge ontmoeting, kunnen zij de eigen kracht ontwikkelen om te integreren in de Haagse samenleving. Begeleiding bij de eigen ontwikkeling door vrijwilligers of een coördinator is daarin belangrijk. Zij bewaken enerzijds de veilige sfeer binnen de grenzen van de gemeenschap, anderzijds zetten zij de deur open naar buiten. Cruciale voorwaarde om vanuit sterke bonding te kunnen bridgen is de al eerder genoemde focus op empowerment van de individuele inwoner.

We zeiden het al in *Wij in de Wijk 1* en de casussen dit jaar onderstrepen dit inzicht: het ideaal van inclusiviteit betekent niet dat we iedereen bij elkaar moeten brengen, maar dat we er op moeten letten dat niemand buiten de boot valt.

3 **Investeer in ontmoetingsplekken, zowel binnen, buiten als online**

Opnieuw hebben we in deze derde ronde geleerd hoe belangrijk ontmoetingsplekken zijn. In de inleiding van deze derde bundeling verwezen we naar drie recente rapporten van respectievelijk de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS), de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Alle drie wezen ze erop dat er in de achterliggende periode op veel plaatsen is bezuinigd op de sociale infrastructuur. We hebben die verwaarloosd. Accommodatiebeleid is al lange tijd een ondergeschoven kindje in het lokaal sociaal beleid, terwijl fysieke plekken ertoe doen om mensen met elkaar

Woord vooraf ►

1. **Over het belang van zelforganisatie** ►

2. **De Oude Bieb**
Lewenborg, Groningen ►

3. **Stichting POLKA**
Den Haag ►

4. **HolyBe**
Online platform ►

5. **Buurtpreventieteams**
Cranendonck ►

6. **KenHem Communities**
Ede ►

7. **Asha**
Zuilen, Utrecht ►

8. **Tegenwind**
Stijbeemden ►

9. **Thuis Wageningen**
Wageningen ►

10. **Het Carré**
Pijnacker-Nootdorp ►

11. **Reflectie** ►

en met anderen in contact te brengen. In deze ronde hebben we geconcludeerd dat het niet per definitie problematisch is dat plekken door specifieke groepen worden gebruikt of geannexeerd. Belangrijk vooral is dat ze worden benut en dat de betreffende groep zich er thuis en welkom voelt. Veiligheid en vertrouwen zijn de brandstof van een warme plek. Vaak is dat te midden van mensen met wie je iets deelt. Elders hebben we eerder aan de hand van Klinenburg's *Palaces for the People*³ beargumenteerd dat er in wijken een grote behoefte is aan kleinschalige, fysiek en financieel bereikbare voorzieningen voor uiteenlopende groepen. Klinenberg maakt duidelijk dat het aantal gevarieerde en toegankelijke voorzieningen bepalend is voor het onderling contact tussen mensen, en voor de kwaliteit van leven, onderlinge zorg, bewustwording, acceptatie, vertrouwen en veerkracht van een gebied. Het recht op 'publieke plekken' is voor arme bewoners letterlijk van levensbelang, schrijft hij. Na drie ronden Wij in de Wijk onderschrijven wij deze conclusie. Belangrijk is daarbij dat deze nabije plekken goed bereikbaar zijn, juist ook voor personen met een fysieke of mentale beperking en een beperkte actieradius. Kunnen ze de plek vanuit huis gemakkelijk bereiken met hun scootmobiel, rollator of rolstoel, zijn er vriendelijke looppaden en routes naartoe?

Dat kwetsbare groepen ook baat kunnen hebben bij online ontmoetingsplekken, willen we hier ook onderstrepen, juist als er weinig gelijken in de wijk te vinden zijn. Een verbindende factor zoals seksuele geaardheid of migratieachtergrond is niet plaatsgebonden. Op het wereldwijde web kunnen deze inwoners elkaar vinden en op een laagdrempelige en desgewenst anonieme manier in contact komen. Voor verdiepend contact binnen de eigen groep is ook hier weer een fysieke, offline ontmoetingsplek behulpzaam.

3 Engbersen, R., L. Repetur. L. Veldboer en M. Jager-Vreugdenhil, 'Investeer in paleizen voor gewone mensen.' In: Sociale Vraagstukken online van 1 augustus 2020.

4 Stel je op als participerende overheid

De gemeente kan het ideaal van inclusieve wijken dichterbij brengen door niet van initiatieven te eisen dat ze een aanbod voor alle groepen in de wijk moeten realiseren. Daarbij is het belangrijk dat ambtenaren niet te veel op afstand blijven staan, maar zich ook in de wijk laten zien en zich daar laten leren kennen. Luister naar bewoners, leer hen en hun behoeften kennen. Schuif aan bij de wekelijkse maaltijd op de plek, houd spreekuur in het buurthuis, kom even een kop koffie drinken. Bewoners willen gehoord, erkend en herkend worden. Zo kan linking kapitaal ingezet worden om groepen die vervreemd zijn van instanties en gemeentelijke diensten - of de weg daarnaartoe slecht kennen - te helpen. Geef initiatieven de ruimte, vertrouw op talenten van bewoners, dring ze geen blauwdrukken op, reik ze de juiste informatie aan en help ze daar waar nodig is. Een dergelijke participerende overheid heeft vertrouwen in de eigen kracht van inwoners en in de expertise van sociaal professionals. En zij krijgt dat op haar beurt ook terug. Dat kost tijd en uitproberen. Zo komt het ideaal van inclusieve wijken, wijken waar voor iedereen plaats is, dichterbij.

5 Koester de slimme drammers

Veel wijkinitiatieven hebben er wel één: een slimme drammer. Een geuzennaam die anderen geven aan die actieve inwoner of sociaal professional die zich hard maakt voor het initiatief en daarbij de confrontatie en barricades niet schuwt. Iemand met visie en die dat overtuigend en inspirerend deelt met juist die mensen die het initiatief nodig hebben om te starten of te

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

groeien. Ze zijn eigenzinnig in hun handelen en roepen daarom soms ook weerstand op. Sommigen zijn van initiërende inwoner doorgroeid naar sociaal professional binnen het eigen initiatief, waarbij het initiatief mee professionaliseerde. Behalve in eerdere casusbeschrijvingen (bijvoorbeeld Waterkracht in Zutphen en Beesd voor Elkaar) zagen we het dit jaar bij Thuis Wageningen, POLKA, KenHem en De Oude Bieb: van inwoner werden ze betaalde coördinator. Daarbij zijn ze ook slim: ze weten bij wie ze moeten zijn om het belang van het wijkinitiatief voor het voetlicht te brengen. Daarmee beschikken ze over linking kapitaal dat ze niet alleen bij de start van het initiatief benutten, maar ook (juist) bij tegenslag: als de subsidie opdroogt, of als er aan onmogelijke regels moet worden voldaan. Vaak beschikken slimme drammers ook over de gunfactor. Gabriël van den Brink noemt hen *best persons*⁴, alhoewel ze zichzelf niet zo identificeren, maar zich juist als onderdeel van een team zien. Maar eerlijk is eerlijk: als de slimme drammers wegvallen, dan is de continuïteit van het initiatief onzeker. Hun visie, netwerk en gunfactor zijn niet zomaar te kopiëren. We zagen dat veel gemeenten deze slimme drammers koesteren én benutten, bijvoorbeeld door regelmatig te sparren en zo te horen wat speelt in de wijk. Zo kan het eigen beleid worden aangescherpt, zodat het beter aansluit bij de leefwereld en behoeften van inwoners. Wij zeggen daarom: koester de slimme drammers, de motoren van de wijkinitiatieven.

4 Brink, G. van den, Hulst, M. van, Graaf, L. de & Pennen, T. (2012). *Best persons en hun betekenis voor de Nederlandse achterstandswijk*. Den Haag: Boom Uitgevers.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►

Colofon

Auteurs: Mellouki Cadat-Lampe, Jolinde Dermaux, Nicole Doornink, Radboud Engbersen, Judith Jansen, Jasper van de Kamp, Tamara Keers, Lone von Meyenfeldt, Lou Repetur, Susan de Vries
Productie en coördinatie: Judith Jansen en Marc Engberts
Eindredactie: Marc Engberts, Dyonne van Haastert
Tekstcorrectie: Joke Martens
Foto's: Bert Spiertz (pag. 62), Jaap Mons (pag. 54). Overige foto's zijn afkomstig van de beschreven initiatieven
Vormgeving: ontwerp bureau Suggestie & illusie

Downloaden: www.movisie.nl

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding:
@ Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

November 2021

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

VSBfonds,
iedereen doet mee

Deze publicatie is tot stand gekomen dankzij financiering van het ministerie van VWS en VSBfonds.

Woord vooraf ►

1. Over het belang van zelforganisatie ►

2. De Oude Bieb
Lewenborg, Groningen ►

3. Stichting POLKA
Den Haag ►

4. HolyBe
Online platform ►

5. Buurtpreventieteams
Cranendonck ►

6. KenHem Communities
Ede ►

7. Asha
Zuilen, Utrecht ►

8. Tegenwind
Stijbeemden ►

9. Thuis Wageningen
Wageningen ►

10. Het Carré
Pijnacker-Nootdorp ►

11. Reflectie ►